

Közzéténi ára: Dec. végeig helyben 4 fr. 40 kr. vidéken 5 fr. 20 kr. pp. A lapot illető közlemények a Hírvények bérmentesen küldendők.
Hírdetések közlőinek soronként 8 p. kréti.

Megjelenik minden csütörtökön.
Megrendelheti minden cs. kir. posta-hivatalnál, a szerkesztőnél újtér 10-dik szám. és a kiadónál Dorottya-utca 12-dik szám.

ORVOSI HETILAP.

Honi és külföldi gyógyászat és kórbuvarlat közlönye.

Dr. Markusovszki L.

Tulajdonos és felelős szerkesztő.

Müller Emil,

kiadó-könyvnyomdász.

Tartalom: Pokolvarkór. (Folyt.) Dr. Lengyel Endre gy. orvos, S. Patakon. — A svéd testgyakorlatról kapcsolatban a vizgyógyászattal. (Folyt.) Dr. Siklósy Károly. — Orvosi magángyakorlat. A csecsemőknél jelenleg Budán előforduló csúszos-hurutos hasmenések. Dr. Hoffer. — Honi könyvészet. Dr. Grósz L. Törvényszéki orvostan. Ismerteti Dr. Tóth Nep. János. — Gyógyászati közlemények. Ásványvizek iblanyra kémlését illetőleg. — Vegyesek. — Halálozás. — Heti kimutatás a pesti-kórházról. — Hírdetések.

Tarca: Uti vázlatok. VII. Páris Sept. 28-án 1857. Dr. Batizfalvi S. — Lapszemelvény.

POKOLVAR-KÓR.

(Morbus carbuncularis, Anthrax.)

Dr. Lengyel Endre, gy. orvos S.-Patakon.
(Folytatás.)

A pokolvar Virchow szerinti, vagy orbáncszerűleg elterjedett, vagy körülirt; s ez utobbi esetben ismét vagy mint kemény gumó (Mutterknoten) vagy mint hólyag (fekete, kék hólyag, — pustula maligna) mutatkozik. Én az általam észlelt pokolvar esetek közt nem láttam egyet is, melyben a baj gumók és hólyagok nélkül, egyedül orbáncszerű sima dagban külekezett volna. Ez utolsó alak vagy nagyon ritkán jön tehát nálunk elő, vagy általában hevesebb, kiáltó tünetekkel nem birván, mint egyszerű orbánc orvosi kezelésünk tárgyává nem igen lesz; ha végre mégis halállal végződött az eset, elmondatik, hogy a beteg orbáncban (folyosóban) halt el.

A körülirt pokolvar, csaknem mindig a fej fedetlen részén, arcon, nyakon, kezeken és alkarokon, sajátságos szúrás vagy viszketés érzetével kezdődik. A bántalmazott helyen egy kis vörös, néha közepén feketés ponttal ellátott folt tűn elő; mely lassankint érzékenyebbé lévén, egy kis, lencsealaku és eltolható gumóvá (Pappel, Knötchen) alakul. Ezen gumó felett lencsenagy, előbb vizes, világos sárga, később vöröses vagy kékes folyadékot tartalmazó hólyag képződik (tulajdonképi pokolvarhólyag, Milzbrandblatter). E hólyag többnyire magános, s mihamar önként föl pattan, vagy levakartatik. Az

elroncsolt hólyag alatt, a bőrben helyezett gumó kékes-vöröses fölülete mutatkozik, mely hig, sárgás, edző folyadékot szivároog ki. A gumó környékben és mélységben terjed. A lemeztelenült fölület összezsugorodik (mumifikálódik), míg környékében újabb, gyakran egybefolyó hólyagok alakulnak. A gumó mélyebben és mélyebben fenésedik. A nyirkedények és mirigyek földagadnak, ez utolsók véres savós izzadmánnyal szűrődve be. — Elentétben a leirt pokolvaralakkal, melyet Rayer kiülő hólyagnak (pustula prominens) nevez, a képződött hólyag közepén, mint a hólyagos himlő benyomult, midőn is benyomult hólyagnak (pustula depressa) mondatik. Ez utóbbi hólyagfaj eredeti gumón nem látszik, s a bőr beszűrődése által hozatik létre. A könnyen lehámló fölbőr alatt genyemű folyadék mutatkozik. Ha több ilyen góc van együtt, akkor többnyire az egész bántalmazott hely orbáncosan meg van dagadva.

Virchownak ez élethű leírásához meg kel említenem, hogy az általam észlelt esetek között, igen kevés kivétellel, a pokolvar alatt és környékében a bőralatti sejtszövetet mindannyiszor tetemes mennyiségű izzadvánnyal beszűrődve találtam; mi is, a bőr nagy feszültsége, és emelkedett hőmérséklete mellett, orbáncos daganatot mutatott. A kézfej és kar (lábon fejlődött pokolvarat mindedig csak egyet láttam) tetemesen megváltak dagadva. A nyak ilyenemű daganatok legkedvezőbb fészke, s innen a nyakoni pokolvar legveszélyesebb is. Az arc, szemhéjak idomtanságig föl puffadnak. A magára hagyott, vagy célelleneesen szerelt pokolvar, főleg a végtagokon és törzsön, hol

TÁRCA.

UTI VÁZLATOK.

VII.

Páris, Sept. 28-án 1857.

Malgaigne mint kitűnő orvos és jeles szakíró egyaránt ismeretes. Lépjük át a jótékony intézet küszöbét, melyben a köztisztelőt férfiú, valóban bámulatos tevékenységet fejt ki. Még mielőtt a sinylődök e fényes palotájába lépünk, messzéről olvashatjuk a nagy épület homlokzatán „Hôpital St. Louis.“ Az udvarokon végig haladva „Saint Louis“ szobrával találkozunk. Ott áll a szenvedő emberiség barátja „Montyon“ emlékszobra is. A kórháznak 850 ágya van, s évenként mintegy 9,000 sebészi és bőrküteges (exanthematicus) beteget ápol. Kü-

lönösen a sebészi osztály mindig tömve van; mert a Faubourg du Temple városrész, hol a kórház fekszik, igen népes s főleg a sebészi osztályra bő anyagot szolgáltat. Az intézetben 52,000 fűrdőt s 3000 zuhanyt használnak el évenként.

Malgaigne sebészi osztályán egyebek közt csontszuvas állkapocs kiirtásának valánk tanui. A mütét a jeles mütő jeleszavához: „cito, tute et iucunde“ hüven hajtattott végre. A szivacsra vagy tépetre csöpögtetett hangyhavagot tasak aláakra összehajtott nyomfoltból (compresse) szivatták a beteggel, mi itt gyakran használtatik csekélyebb mütéteknél is. Különben Gräfe Berlinben még szem-mütéteknél is használ kábitószert; azonban nála amylént is láttam alkalmazni.

A „St. Louis“ kórházban Malgaigne méltó ügytársai Cazenave és Devergie, kik a bőrküteges osztályt érdeklik.

Említés nélkül nem hagyhatom a „Salpêtriére“ nevű óriási telepítvényt sem, mely kis város terjedelmével bir. Az intézet, — szintén jótékony alapítvány szüleménye — 45 nagy

helyisége miatt általában oly hirtelen veszéllyel nincs összekötve, eredeti körének folyvásti nagyobbulása mellett, nagy területre elterjedhet. Ezelőtt néhány nappal láttam egy haldokló éltés nőgyént, kinek balkarja, egész benső fölületén, részint összezsugorodott pokolvarpörkökkel, részint kisebb diónyi nagy, léggel tölt fenésedési hólyagokkal volt fődve. Nyakon arcon a pokolvar nem terjed nagy fölületre, miután részint a hirteleni megfúlás, részint az agykéreknek és agynak hirtelen gyilkoló bántalmi, időt az elterjedésre nem engednek. Többnyire egyes, magányos pokolvar szokott létrejönni; azonban több pokolvar egy időbeni képződésére is vannak példák. Legközelebb egy földmivesnek jobb karján, lépfenében elesett marha nyuzása után egyszerre előállott 4 különvált pokolvarat gyógyítottam.

A pokolvar lefolyása különböző szokott lenni, a szerint, mint az kitünőleg elsőrendileg, vagy másodlagosan tűn elő.

Virchow szerint elsőrendű pokolvaraknál, némely esetekben a bántalom egész lefolyása alatt, nagyobb általános zavarok nélkül helybeli marad. A képződött üszkös pörk határozó genyedés által elválik, s a hátramaradt fekély egyszerűen beheged. Egyes esetekben a rothadás szélesen kiterjedhet, a nélkül, hogy más jelenségeket hozna elő, mint minők bármely egyéb ok által előidézett fenésedés által föltételeztetnek. Illő időbeni segítség a bajnak többnyire határt vet; hanem a betegek bajukra kezdetben nem eléggé figyelmesek, és akor, általában igen korán, már magával a pokolvargumó előállásával, heves, lázas tünetények egész sora van jelen. (400 lap).

Ezen idézett hely kissé homályos, nem lévén benne tisztán kimondva: vajjon lehet é a pokolvart bizonyos időig mint tisztán helybeli bántalmat tekinteni; vagy az már első föllépésekor úgy nézhető, mint a fölszívott, és egész életművezetbe elterjedett ragály általános hatásának helybeli külekezése? Továbbá: gondolható é, hogy a pokolvar magára hagyva, a természet gyógyereje által kiküszöböltetik; vagyis állhat é elő ily esetben is öngyógyulás?

Az első kérdést illetőleg Virchow azt mondja, hogy a pokolvar némely esetben nagyobb általános zavarok nélkül lefolyhat; és így elhallgatva megengedi, hogy kisebb, csendesesen viselkedő általános zavarok lappanghatnak mögötte; szóval a kizárólagos helybeliséget nem

épületből áll, melyek kőfállal vannak bekerítve. Falai között 5600, mond: öt ezer hatszáz sinylődőnek ad helyet. Népeségét elaggott szegény és örült nők teszik. A fölhozott számból mintegy 1000, örültekre esik. Az úgynevezett „Infirmérie“ öt osztályra szakad, melyek ismét több alosztályba sorozvák. Az örültek önálló épületben, külön osztályt alkotnak; mely szintén több szakaszra oszlik. Az örültek osztályának külön sétánya, dolgozó, mulató helyisége van, nyáron a szabadban; úgy szintén elkülönözött fürdővel és zuhannyal bir. A veszélyes örvongók — szokás szerint, — külön választvák a szelid busongóktól sat. Az intézet főbb épületeinek homlokzata 1680 lábnyi hosszú. Gyönyörű temploma a római „Sz. Péter“ templomának mintájára van építve. E fölött tágas udvarai, lombos sétányai, konyhakertje, igen nagy konyhája, pompás alvó és ebédlő termei vannak. Gőzgépes mosó intézettel, fehérítő és szárító térével, sőt külön temetővel is bir a roppant terjedelmű intézet.

Az elaggott és kedélybeteg férfiak a „Bicêtre“ nevezetű, előbbihez tehát hasonló célú ápodlába kerülnek. Ez inté-

meri állítani. Canstatt következő szavaiban: „so lange die Vergiftung noch local ist“ úgy látszik hogy a történt ragályzást egy időig helybeli bajnak tartja. Én, meggyőződéseim szerint a pokolvarat kizárólag helybeli bajnak egy esetben sem tudom tartani. A pokolvar saját ragályanyaga, mely életművezetünkbe hatott, más állati ragályok hasonlósága szerint (bujasenyv), nedveink folytonos csatornáin, s talán idegzetünk villamfolyamszerű utain (?) át, a minden pontjaiban szorosán egybefüggő és közlekedő egyéni szerves életünk terére mint ellenség belépén, belépési helyétől kezdve életfolyamunk legfőbb forrásaig (vér-idegrendszer) minden pontban vizshatási ellenállást költ. E vizshatás, mint az egyéni épséget föntartani törekvő (?) természetere munkája, jellem s erő tekintetéből különbözni fog a ragályanyag benereje, a megtámadott életművezet vegyalkati s erőbeli állapotához, szóval saját hajlamunkhoz és előkészültségünkhöz képest. Innen keletkezik az, hogy a kórnak helybeli és általános zavarai, valamint egész lefolyása, többé kevésbé világos és heveny leend. Midőn a megtámadott életművezet csekélyebb fogékonysággal és előkészültséggel birt, ha a ragályanyag vegy-, erőbeli hatálya kevésbé tömör: szelidebbek s kevésbé szembeötlők lesznek az előidézett zavarok is; a természetere kevésbé munkájába kerülend ellenét legyőzni, s a viszonyos egészséget helyreállítani. És én csak ily értelemben merem és tudom a pokolvar helybeliséget értelmezni. Eddigi gyakorlatomban nem találtam csak egy pokolvar esetet sem, melyet kizárólagosan helybeli bántalomnak nézhettem volna; általános zavarok kisebb-nagyobrmértékben mindannyiszor világosan mutatkoztak.

Még fontosabb a felelet azon kérdésre, hogy: a pokolvar magára hagyva, a természeti gyógyereje által kiküszöböltethetik é, vagyis lehet é a pokolvarnál öngyógyulást fölvenni? — Virchow szerint azon némely esetekben, melyekben a baj helybeli marad, az üszög határozó genyedés által elválasztatik, s a fönmaradt fekély egyszerűen beheged. De alább így szól: illő időbeni segítség a bajnak többnyire határt vet. Ebből nem értjük, hogy a nagy kórtudós a pokolvar, s illetőleg a pokolvarkór, öngyógyulását elismeri é egyenesen? — Bourgeois véleménye szerint egyes esetekben bekövetkezhetik az öngyógyulás. — E kérdésnek jelen ismereteink és tapasztalataink utáni ingatlan megfejtését lehetetlennek tartom. A pokolvarkórnak teljes ismeretével nem birunk. Miben álljon magának a lépfenevagyis pokolvarragálynak lényege? miben álljanak azon

zet szintén szép és egészséges fekvéssel bir, s mintegy 3000 ágygyal rendelkezik.

Utóbbi két intézetben van az elmebetegek kórodája. Itt tartatnak elmeorvosi (psychiatrikus) előadások.

Látogassuk még a Hôpital Necker-t is, mely jótévőjének nevét viseli. A kórház 450 ágyán 3—400 beteg fordul meg évenként. Az öreg Civile kórodáján méltó pár hónapot tölteni, ki örömet közli az idegennel, a húgyszervek bántalmi körül évek során szerzett becses tapasztalatait. Civile a pöcsapolást rendszeren mestérfogással eszközli. Húgycsőszornál a pöcsap erőszakos alkalmazását („Cathétérisme forcée-t“) egyáltalában nem használja; hanem a fokkonkénti tágitás barátja; szükség esetében a „benső metszést (incision intérieure-t) is teszi. Cystotomiánál leginkább az oldalmetszést gyakorolja. A húgycsőmorzsolást a csavarkulesos műszerrel végzi; a pörölyes kötöröt „percuteur a marteau“ nem szereti, melyet azonban Chassaignacnál alkalmazni láttam.

Egyébiránt Civile eljárása a nevezett kórnemekben engem

sajátszerű kóros változások, melyek ez által az emberi életművezet alkatrészeiben előidéztetnek? — nem tudjuk. A vértömeget tartjuk különleg kórosan változottknak; de az illető változatok felől nem birunk számot adni. Ily határozottság és bizonytalanság mellett, — milyenre ismereteink mezején, fájdalom oly gyakran akadunk, — nem esoda, ha ítéletünket sok tárgy és elvre nézve okosan fölfüggesztjük; s a fölvilágosítást, megfejtést szerényen a jövő történetességre, vagy a folytonos haladás útján tökélyesbülő értelem ítélőszékére bizzuk.

Az általam eddig gyógyított számos esetek közül csak kettő végződött halállal. Hallottam, s láttam nem kevés halálesetet, mely orvosi kezelés alá épen nem, vagy csak későn jutott pokolvarból következett. Nehányszor hallottam emliteni minden saját kezelés nélkül, önként meggyógyult pokolvareseteket is. Ez utolsó pontra azonban tudnunk kell, hogy nálunk már maga a nép, a pokolvar, vagy ehhez hasonló esetek (jónemű pokolvar) ellen bensőleg hashajtókat (senna mannával, keserűsö), külsőleg pedig többféle ingerlő és rothadáselleni szereket, sőt az izzó vassali kiégetést is szokta használatba venni; úgy hogy magára hagyatott ragályos pokolvarok alig gondolható, míg más részről föl lehet tenni, hogy a jónemű pokolvar, vagy ehhez hasonló kóros változások is valódi pokolvaroknak kereszteltettek. Tapasztalatom tehát semmi elvi értékkel nem bír. Magát a pokolvarok kútféjét, az állatok lépfenekórát tekintve, úgy tapasztaljuk, hogy lépfene által meglepetett állatok nem hullnak el mindannyian; hanem bizonyos, bár meg nem határozható körülmények közt, minden orvosi közbenjárás nélkül is jönnek elő itt ott öngyógyulások. Nem következteljen tehát annak fölvétele, hogy a lépfenéből kifejlett pokolvarok sem zárja ki általában az öngyógyulás lehetőségét. De hogy ez, a ragály és életművezet egymásra hatásának mily föltételei között történhetik meg, s mely esetek lehetnek az öngyógyulás rovatába iktatandók? azt sem általánosan alkalmazható elv és szabály után, sem pedig egyes kóresetek észleléséből még eddig egyelőre meg nem ítélni.

Az öngyógyulásra, s általában a kór lefolyására ható föltételek lényegét meghatároznák: a ragályanyag-tömlőség, és a járvány jelleme által okozott sajátszerűsége és erélye; a ragályanyag életművezetünkbe hatásának különböző utai és módjai; az életművezet fogékonyságának, előkészültségének állandó és időszerű mivolta; végre a természetere viszhatási tehetsége. Kívánatos lenne, egyes

meg nem lepett; minthogy az érintett műtétek ilyeszerű kivitelét, mélyen tisztelt főnököm Balassa tanártól, a sebészi kórodán, látni és tanulni már előbb szerencsém volt.

Lépjünk most az apró csemeték országába, kiknek jó menhelyet nyújt a „Hôpital des Enfants malades“, mely alig esik néhány lépésnyire az előbbi kórháztól. Az intézet igen célszerű beosztása. Több nagy épületből áll, melyek a kórház terjedelmes kertében, terebélyek között, annyira vannak elkülönözve, hogy valamint a két nem, úgy az idült és heveny bajban szenvedők sem közlekedhetnek egymással. Termei nagyok, tiszták, világosak, jól szellőzvék s összesen 600 vaságyval vannak ellátva. Az intézet 4—5,000 beteget ápol évenként. Kórtermeit 2—15 éves, többnyire görvélyes betegekkel népesíti meg, kik a jeles intézet tágas, virágos, gyepes udvarain, nagyszerű testgyakorlásában, hűvös sétányai alatt, elég szórakozás és gyógybefolyásban részesülnek. A kórháznak célszerűen felszerelt fürdő intézete, szép kápolnája, fi- és leánytanodája is van, melyben az idült bántalommal küzdő gyermekek

tapasztalatok kicserélése, és összeállítása által a tárgy ezen homályos oldalára némi világot deríteni.

De térjünk vissza a pokolvarok képének lerajzolására Virchow élethű leírása szerint:

A (talán látszólag) elsőrendileg föllépett pokolvarokkal szövetkező, igen gyakran a történt ragályozás után 2—3 napra nyilvánuló általános változatok a csorvásláz és epés gyomorhélhurut (febris gastrica, gastrico-biliosa) jellemével bírnak. Főjelenségek: nyomás érzete a gyomortájon, étvágyhiány, émelygés, bevont nyelv, zárt szék, az érítésnek és hévmérsékletnek hideg borzongásokkal váltakozó emelkedése, főfájás, bágyság, végtagok fájdalmi, nyugtalan álm; melyekre epés és nyálkás hányás, sebes de erőtlen szivmozgás, a nyelv száraz barna küleme, félrebeszélés, bódultság, s végső erőfogyás mellett a halál következik. — A betegség közönségesen 7, de néha 14 nap alatt folyik le. Gyógyulás egyes eseteknél, a baj magas fokában is, bő alürülések, bíráló izzadás (Schroder) mellett következhetik; olykor az anyagvesztés miatt idomtalanító hegjegyek maradván az arcon. Egyes esetekben, a kezdetben csekély helybeli és általános kórtünetek mellett, hirtelen nagy gyöngeség, fölhasztáji fájdalom és hányás jönnek elő; midőn is nyomorult érítés, s a végtagok meghűlése mellett a halál 12—20 óra alatt beköszönt.

Másodlagosan föllépő pokolvarok, vagyis midőn ezek kitörése általános rosszullét által előztetik meg, nemcsak a külbőrön, hanem a benső életszervekben is fejlődhetnek. Az altestben oly gyakran jelenkező fájdalom, és csorvász kórjelek arra mutatnak, hogy a kór góca legtöbbször a gyomorban és ennek szomszédságában rejlik. A halál az első 24 óra alatt, olykor néhány nap múlva áll be. A kór alakjában a pokolvarok kitörése némi bírálási szint látszik mutatni (?), mennyiben, a történt kitörés után a tünemények hevessége olykor alábbhagy, s hirtelen gyógyulás következik. Olykor fültö-, és lágymirigylobok keletkeznek (Canstatt). Ezen alábbhagyás azonban gyakran csalóka, s a kór annál hirtelenebben megy által erőfogyási szakába. Ily esetben a baj vagy igen kifejezett csorvász jelekkel, vagy nagy összeeséssel kezdődik. A láz és gyöngeség nagyobbak, a fej elfogult fájdalmas; nyugtalanág, ájulások, félrebeszélések, zárt szék és kevés lobos vizelet, száraz de később hideg izzadásal fódott külbőr, kicsiny gyöngye rendellen érverés mellett következik be a halál.

(Vége köv.)

napokint oktatást nyernek. A belorvoslás igen egyszerű. Idült bajoknál legnagyobb súlyt helyeznek tápláló eledelekre, elegendő testmozgás és gyakorlatra, szabad üde légen.

Az igen látogatott sebészi kórodát Guersant vezeti. Az építő (orthopaediai) szakban pedig a derék Bouvier és Guérin működnek.

Párszót ejtsünk még a gyönyörű Hôpital du Val-de-Grace katonai kórházról is, mely a maga nemében a legszebb és legcélszerűbbek egyike. Pompás előudvarában áll I. Napoleon híres tábori orvosa Larrey emlékszobra, melyre következő szavak vannak vésvé:

„Larrey l'homme le plus vertueux, que j'aie connu.“ (Testament de Napoleon.)

(Larrey a legerényesebb ember, kit ismertem. (Napoleon végrendelete)

A kórházban ezer betegnél több fekszik; az évenként gyógykezelték száma pedig 10,000-re emelkedik. Az intézet-

A SVÉD TESTGYAKORLATRÓL

kapcsolatban a vizgyógyászattal.

Dr. Siklósy Károly.

(Folytatás.)

Vessünk most, mint orvosok vizsgáló pillanatot a svéd testgyakorlat lényegére. Meg kell neki adnunk, hogy az ép oly észszerű, élettani elveken nyugvó, valamint a legnagyobb mértékben korszerű is.

Az izomrendszer, az önkényes mozgás rendszere különösen, az emberi szervezetben sokkal magasabb rangot foglal és sokkal terjedelmesebb szerepet játszik, mint azt az orvosok és laikusok rendszeresen elismerni szokták.

Minden idegszál fele a mozgató szervekben, az izmokban végződik. Az agy- és gerincagyállomány ezen idegszálak csövecskéiből (az eredeti szálakból) összetett fehér részének fele tehát mozgató (motorisch) primitív idegszálakból áll, — fele pedig az ember egész testében millió csövecskéiben szét ágazik; az agyban összpontosulva, ott a szellemi élet egységét föltételezi s közvetíti.

Ezen mozgató idegszálak a másik féllel, az érzési idegszálakkal folytonos, előre szilárdan meghatározott s tagadhatlan kölcsönös hatásban állnak, s többszörös összefüggésben az idegek középpontjában.

Egy érzési idegrost sem tétetik működésbe a nélkül, hogy rezgését egész végeig az agyban vagy gerincagyban ne folytatná; és soha sem úgy, hogy, (mennyre tudjuk) az ott előidézett benyomás egy vagy több mozgató idegrostra át ne vitessék, ez által az izmokra hatását összevonások alakjában ne idézné elő.

E hatás azonban nem önkényesen s esetlegesen oszlik szét a testben, hanem szilárdan meghatározott térbeli törvények szerint, melyek azon mód szerint alakulnak, miként érintkeznek egymással az egyes idegcsövecskék az idegrendszer középpontjában.

Az idegek újabb természettanának a tényei már ós idők óta fogva ismeretesek ugyan, de csak képes kifejezésekben, fölületesen mutatkozó véderedvényekben. Mindenki tudja, hogy az arcvonások s tagjáratás bizonyos belső érzéseket fejeznek ki, mit a vadember, kit azelőtt soha sem láttam, minden összebeszélés nélkül épen oly jól ért, mint legbensőbb barátom. De csak igen kevesen tudják, hogy ez az idegszálak erőszerei (mechanikai) szétosztásának szükséges következménye; sokak előtt a természet e törvényének nyilatkozata úgy tűnik föl, mint eretnokség, mint az új élettani mechanikusok frivolitása, mint a szellem szabadságának s a halhatatlan lélek uralmának megsértése.

Az érző idegszálaknak a mozgatókra gyakorolt hatásai im e két főosztályba sorozhatók.

Részint t. i. az érzőszálak a mozgatókra oly módon hatnak, melyet mi szándékosnak nevezünk, szándékosnak, mert öntudatosan és csak a gondolatok közvetítése által

nek, bonc-, élet-, állat- és kórtani gyűjteménye s külön könyvtára van.

Az ifju Larrey itt tanítja a hadi sebészetet tábori orvosoknak.

A polgári és katonai kórházak egész legioja van még hátra. Ide tartozik a Hopital St. Antoine, Beaujon, St. Marguerite, Bon-Secours, Cochin, Maison nationale de santé, a Charentoni örülde; a katonai kórházak közül: Gros-Caillou, Roule, Hotel des Invalides; (?) továbbá Hospice de la Maternité sat.

Hogy ezeket mind sorra látogathassuk s végig tanulmányozzuk, e célra — mint multkor említém — évek szükségesek; rövidebb idő alatt azon túlesni physikai lehetlenség. Én vázlatos soraimban csupán arra szoritkozom, mit személyesen láttam, észleltem és tapasztaltam.

A magán gyógyintézetek között különös említést érde-

jó létre. Az, mit a psychologok akarat erőnek, vagy akaratnak neveznek, semmi egyéb, mint a gondolkozó tehetségnek ezen oldala, mely ezen fogalommal: „tenni fogók“ az agyban létező mozgató idegszálakhoz folyamodik.

Részint pedig az érző idegszálaknak a mozgatókra ezen hatásai akaraton kívüliek, vagy a mint azokat most nevezik, visszaható mozgások. Ezek a hátgerinc-agyrendszer középpontjában történnek a nélkül, hogy az agy, a gondolkozó szerv, abban részt venne mechanice föltételezett módon, melyben bizonyos érző idegszálak csakis meghatározott mozgató idegszálakra hatnak. Azért is mindenkor az izommozgások meghatározott csoportozataiban p. o. arcvonásokban, rángatózásokban nyilvánulnak; mint mondani szoktuk, ösztön szerűleg.

A tűzgyík (salamandra), miután fejét levágták, ha bőrét csiklándozzuk, lábával az ingerelt bőrfölület felé nyul, épen úgy, mintha még most is megvolna agyveleje, s mintha öntudatosan akarná védeni magát, az idegen csiklándozás ellen. Az alvó vagy ittas, ki gondolkozni többé nem képes, megvakarja magát, ha csiklandják. Ide tartoznak a számtalan tagjáratások, melyek akaratunk ellen is elárulják, mi történik bennünk, s melyeket, mielőtt elhatároztuk érzéseinket tetetés által eltitkolni, csak más izmok önkényes s hatásteljes megerőtetése (az inger elvezetése) által vagyunk képesek ellensúlyozni.

Mindezek elegendőleg ismert tények. Itt nekünk arra szolgálunk, hogy az érzésnek a mozgásra gyakorolt hatása törvényét előttünk megfoghatóvá tegyük, s így a későbbieknek alapul szolgáljanak.

De minden visszaható mozgások nem mindenkor következnek be külsőleg látható módon, mint a tagjáratás s az arcvonalak változtatásai. Azoknak nagy része a test bensejében rejlik, az életben láthatatlan, vagy legfőlebb is élő, vagy hevenyében megölt s boncolt állatokban látható. Ez azon rész, mely az állati szervezet belgazdálkodására nézve különösen nagy fontosságú, s mind egészséges állapotban, mind megbetegedésben kitűnőleg részt vesz.

Ide tartozik legközelebb a belső szervek folytonos működése, melyektől függ a táplálás, vérátváltás és elválasztás, — a szív szakadatlan verése, légzés, a gyomor és belek mozgásai, sat.

Oda tartozik továbbá az izomfeszítés ama közép állapot, mely az egészséges élő testben mindenkor jelen van, mely az izmok kül-kitűnését (melyet a szobrászok és képművészek oly jól ismernek) föltételezi, s ezt nevezik zsongnak (tonus).

Teljesen egészséges állapotban egy izom sem petyhüdt, hanem mindenik közép izgékonyági fokon áll, mely által ellenizmaival (antagonistáival) egyensúlyban tartózkodik, még alvaskor is.

A mozgás mindezen szerfölött fontos nemei az érzésingerek összegéből mintegy táplálkoznak, melyek a testben szakadatlanul akár kívülről akár belülről előidézve, az idegközpontok által a mozgási idegekben oszlanak szét. Az érzés-

melnek: Bouvier, Duval és Tavernier orthopaediai intézete; Desmarres szemézi kórodája sat.

Bouvier, valamint a legtöbb francia igen közlékeny. Jól fölszerelt intézetében mindent ismételve kész megmutatni; s míg a német orthopaedisták — Berendet és Heinét kivéve, — többnyire elfogultan ragaszkodnak képzelt fajszerkeikhez; Bouvier előítélet nélkül alkalmaz minden gyógyhatányt, mely a gyakorlatban sükerteljesnek bizonyult. Intézete 25 év óta teljes virágzásban áll. Az elferdülésekről irt jeles művei által jó hirt nevet szerzett magának. E szakbeli dolgozatai egyike 6000 frank jutalomdíjra érdemesítettet.

Igen érdekes még Duchenne (de Boulogne) járólagos kórodája, melyben az electro-galvanismus sajátlagos modorban (galvanisme localisé) alkalmaztatik; főleg pedig az elferdülés több neménél, idegbántalmakban, hűdésben sat. igen jó sikerrel. A sikerült gyógyesetek Duchenne-nél hű gipszlenyomatokban láthatók.

Duchenne gyógytani célainak elérésére, saját terve sze-

inger tulságos nagy, vagy kicsiny mértéke, valamint folyamán szabálytalan szétoztása mindenesetre zavart okoz; a mozgószervek hiányos tevékenysége mindenkor betegítőleg hat vissza az érző szervekre.

Ennyit e tárgy élettani elméletéhez.

Lássuk már most, miképen alakul a hatások ez összege egy egyénben, kinek önkényes izomereje, épen nem, vagy nem elegendőleg vagy pedig csak egyoldalulag van gyakorolva.

Ilyeneknél hiányzik az erőteljes elvezetés; az izomrendszer nem alkalmas az idegközpontok s az érzőrészek számára oly elvezetési vonalul szolgálni, mint egészséges embernél szokott.

Az izgékony ságnak (hogya régibb kifejezéssel éljünk) tehát az agy és gerincagy érző szerveiben túl kell halmozódni.

A belszervek, asziv, a vérkeringési légzési és emésztési szervek sat. különböző módon a nagyon is meggyült izgékony ságnak elvezető helyei levén, szükségképen beteges visszahatások, szabályellenes, és a belműködések rendszeres folyamat zavaró érzések és mozgások székhelyeivé válnak, szakadatlanul betegségi hajlam állapotában vannak.

Az összes izomrendszer zsongjának ez által szenvednie kell, helyére lankadság, s erre változtatásul görcs és rángatódások is következnek.

E kevés szóval kijelölém azon betegséget vagy betegségei hajlamot, mely napjainkban általános korbetegség.

Polgárisult államainkban az érzékenységet értelmiséget (intelligentiát) az izom- és akaraterő rovására látjuk magasabb fokra emelkedni. Mindenütt még az igen gyöngye gyermekeknél is, — roppant számmal találunk túlfinom érző, de csak gyöngén visszaható egyéneket, kik tehát a külvilág minden behatását, mind testi mind szellemi tekintetben, ellenséges s megbetegítő ingerkép érzik. (Könnyen meghülés, gyöngye gyomor, ezer meg ezer dolog el nem szenvedhetése.)

Mindenütt rásztkóros férfakkal találkozunk, kik betegség érzetével leidei palackként vannak megtöltve, és mindig halálról gondolkozván, minden egyes, belszerveikbe futó érzékeny idegszálat meglesnek. Mindenütt méhkóros asszonyokra találunk, kikben minden némileg szokatlan szellemi inger görcsöket idéz elő. Sőt, — elég szomorú dolog, de — nagy számmal vannak rásztkórosak már gyermekek és nők között, valamint nem ritkaság a hystericus férfi is.

Itt, vagy seholsincs forrása ama számos kóralakoknak, melyekkel a gyakorló orvosnak, műveltebb betegei körében naponkint küzdenie kell.

Ide tartozik a gyermekek és nők ingerlékenysége, mely a legsajátságosabb görcs betegségeken nyilatkozik.

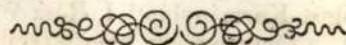
Ide leánykáink izomgyöngesége, mely még a szivizomban

rint szerkesztett villamgépeket használ; melyek célirányos alkalmazása által míg egyrészt az idegbajban szenvedők körül tetemes érdemeket szerzett, másrészt a villamgyógyászatban első helyet vívott ki magának kortársai közt.

Páris egyéb nagyszámu jótékony intézeteiről: bölcsőde, nőegylet sat. köteteket lehetne írni. A „Bureau de bienfaisance“ minden városrészben (Arrondissements) külön, évenként 65,000-nél több szegénynek, mintegy két millio franknyi alamizsnát osztogat.

Hasonló nemes tettet gyakorolnak a „Sociétés du secours mutuels entre ouvriers“; „Associations des artistes dramatiques, des artistes peintres, sculpteurs, architectes, graveurs et dessinateurs.“ sat.

Dr. Batizfalvi.

mint szivellágyulás fejlődik ki, s a vér életében, mint sápkór (Bleichsucht) szokott rendszeren föllépni; de még a későbbi években is szerencsétlen lebetegedések forrásává válik, s a betegágyas állapotot, e különben igen természetes életműködést, félelmissé teszi.

Ide tartozik ifjaink izomgyöngesége, mely hamarabb vagy később a nemzörések mindinkább növekedő izgékony ságnak karöltve, hátgerincagy-ingerben (a még csak legközelebbi időben divattá vált úgynevezett „Spinalirritatióban“), időelőtti öregedésben, vagy sorvadásban végződik.

Ide tartozik az altest-betegek roppant száma, sápadt komor arcaival, s az altesti szervek beteges érzékenységgel; mely az emésztés óráit kellemes érzés helyett fájdalmissá, kellemetlenné változtatja.

Ide a rémitő progressióban mindinkább szaporodó lelki betegségek, melyek azzal kezdődnek, hogya a külvilággal minden szellemi érintkezés fájdalmiss érzést idéz elő, és a beteg mindenből csak lehangoltságot, boszankodást, haragot vagy szomorúságot, szóval minden eseményből csak mérget merit. Ezek mind olyan bajok, melyek ellen az orvos gyógyszer nem rendelhet; mert az egyedüli gyógyszer „az eleven ság, a nyugodtság és vidámság, nem a gyógysertárakban, hanem a gyógytest-gyakorlat termeiben található föl.

Ide tartoznak a nagyszámu tüdőbetegek, kiknek tüdőszárynyait összeszorított mell-ketrecében soha egy erős karmozgatas sem szellőztette, s e miatt a szűk mellkasban szomoruan sorvadoznak.

Félbe szakasztom, nehogya visszaéljek az olvasó türelmével, a betegségek ezen jegyzékének elsorolását, melyet igen könnyen lehetne tiszszerezni.

Ezek napjainkban az emberi nem ostarai, a nagyobb részt csak lappangó, de azért nem kevésbé gyilkoló bajok, melyek az előbbi századok tudatlansága és nyersesége által föltételezett vésztkórok, a dögghalál és rothasztóláz helyére léptek.

Ez a büntetés oly fennen dicsért polgárosultságunkért, vagy is inkább — hogya e nemes kifejezés ellen bünt ne kövessék el — a büntetés azért, hogya polgárosodásunkat egyoldalú alapokra, a növelés, mivelődés és emberi rendeltetésen kívüli iskolamesteres rézetekre fektettük; a büntetés az izetlen spiritualismusért, melyet századok óta a népbe — egészséges természete dacára, — mintegy beleverték; — büntetés azért, hogya az újabb államok socialis rendszere inkább pusztá doctrinákön, agyrémeken selőítéleteken, mint a természet észlelésén, emberismereten, ember- és élettanon alapszik.

Folyt. köv.

LAPSZEMELVÉNY.

Szemlob külhalljázat-dugulás miatt.

Egy 42 éves falfestő idült szemlobban szenvedett, mely szemvizék, horgvirag, mákonyfestvény, légs. ezüst, s belül adott iblantól sem mult. Hashajtók muló javulást okoztak; a beteg évek ótai kinos fejfájást és fuvózörejt fülében panaszolt. Vizsgálatra keményedett fűlsár nagy mennyiségben taláztatott; miből a fej- és szemvértorlódás könnyen kifejlett. Olajbecsöpögtetés és lágyító föcskendések a kellemetlen dugaszt ki szereztek; mire a szembántalom végleg eltűnt. (Gaz. med. de l'Algérie.)

O.

ORVOSI MAGÁN GYAKORLAT.

A csecsemőknél jelenleg Budán előforduló csúszos-hurutos hasmenések.

(Oktober 1827.)

Észelve Dr. Hoffer városi szegények orvosa által.

A közelebbi múlt nyár rendkívüli száraz hevével a kórállapot igen kedvező volt. 15 évi gyógygyakorlatomból egy évre sem emlékszem, melyben ily kevés betegülés és halálozás történt volna, mint e félévben Budán.

Ugyane nyár vége s a kezdődő szép őszön kelt kevés bél-szenvedés közt néhány esetem merült föl csecsemőknél, mik részint a September végén gyorsan váltakozott időjárat (a hőmérő 16kán 0-ra lohadt), részint tápszer-rendellenességéből eredtek, s csúszos-hurutos hasmenéseknek nevezhetők. Kórjelek: rendellenes bélürüléseken kívül a fájdalom látható következményei: elerőtlenedés, satnyulás, véreresség.

A kórt jobban ábrázoló és kétségbeejtő egy esetet annál örömebb közlök, mert ez lélekismeretes ápolás és erélyes gyógy mellett szerencsésen végződött.

S. Melania, 2 hónapos, egy ez ősszel férjevesztét mélyen gyászoló örnagyözvegy leánya; bár gyöngye testalkatu, az úgynevezett víztáp mellett egész jelen állapotáig állandólag egészséges volt, mire több napi hasmenése és nyugtalansága orvosi segílyt igényelt.

Midőn a kis szőke leányt megpillantottam, dajkája karán aludt, de hamar fájdalmat kifejező arccal ébredt föl; midőn nyelvét tapintani akartam, ujjamat szopni kezdte; hasa kissé puffadt és érzékeny volt; gyakori ürülése vizenyős nyákos volt, pólyáit zöldre festette; bőre rendes állapotban, a táp adott tehéntej nem igen jó, miért jó dajka után látást ajánlottam; addig e tej rizslével adassék. Ezenkívül könnyű salepfőzetet néhány szemer széns. szikaggal; fájdalommasságára néhány kalán szikfűforrázatot.

Másnap valamivel kevesebb ürülés; a has puffadtabb, hányinger, több nyugtalanság; mivel dajka még nem volt más tehéntejet adattam és köv. port: Rp. Pulv. Doweri, Calom. aa. gr. β. sacch. alb. dr. β. M. ex. f. p. d. in dos = octo. DS. Két óránként egy port. — Ezenkívül lágyító pépborongatást a hasra.

Következő éj és nap semmi javulás, csak hogy hányás nem jelentkezett; ellenben a savós nyákos ürülés több, a szopás nehezebb. — Gyógy ugyanaz.

Negyednap nagyon föltűnt a beteg kékes márványzott hideg bőre, behohadt mellső kutacsa, és mélyen besülyedt szemebágyadó szemhártyája. Éje nagyon nyugtalan, néha halk rágás volt észrevehető; hasmenése vizenyős, nagy szomj, de nehéz szophatás. Ily körülményben az anyát szomorító kórjósolatot kellett tennem; egyszersmind pézsmához folyamodtam, következő alakban: Rp. Moschi genuin opt. gr. duo; muc. gum. arab. dr. unam. syr. cap. ven. dr. duas. aqu. flor. tiliae unc. unam β. M. f. terendo l. a. emulsum. DS. Kétóránként egy-egy gyermekkanállal.

A még nagyon érzékeny alhasra szorgalmasan melegpéporongatás, egész test melegbe göngyölése. Mely elevenítő bánásra 12 óra múlva a külbőr melegedni és szinesedni kezdett, az ürülések gyérebbek lettek, az érlüktetések megszámlálhatók, de szopni lehetlen, a nyelés mégis szabad, minélfogva forralt vizes tej a betegnek kanalankint beadható volt.

Mivel éjjel a pézsmuadat több óra folytán elmulasztatott, reggel a beteget épen oly állapotban találtam, mint 24 óra előtt volt. A javalat ugyanaz levén, ugyanazon szer alkalmaztatott, még pedig bámulásmra épen oly eredménnyel. A test elevenítésére s a gyermek táplálására zamatszerekből és malatából fürdő rendeltetett.

Miután a pézsmá nagyobb időközökben ugyan, de éjjel is folyvást adatott, következő napon a gyermeket örömmel láttam szopni, sajnos ugyan, csak a csecses kancsóból, mert az érkezett dajka nem volt alkalmas.

Ezentul a javulás folyton tartott, a gyermek érzékenyebb lett, teste nyirkos meleg, a behohadt kutacs lassanként kiemel-

kedett, szemei lassanként megfényesedtek, a köthártya tulságos elválasztása, miellen 2 szemer ecetsavas horgag 2 obon bepárolt rózsavízben rendeltetett, megfogyott; a mellkas rendszerebben mozgott; hasa lelohadt és fájdalomtalan lett; nyelve nedves, szomja mérsékelt, bélürülései gyérek, némileg iszaposak, vizelete kevés, égvényhatásu.

Érlüktetés és testhőmérsék rendes sodrába hozására könnyed gyökönke forrázat rendeltetett: Rp. Inf. rad. valerianae sylv. ex gr. x. ad unc. II, syr. cap. ven. dr. II. MDS. Két óránként egy-egy gyermekkanállal.

A meleg pépborongatások száraz meleg gyapszövettel váltattak föl, s naponkint reggelre langyos fürdő rendeltetett köv. elegyből: Rp. spec. arom. Malt. moll. fract. aa libr. unam, M d. in dos = 6. D. S. Hat fürdőhöz.

E gyógy mód és alkalmazott tejtáp mellett, kis betegünk, anyja nagy vigasztalására, tartósan meggyógyult.

HONI KÖNYVÉSZET.

Törvényszéki orvostan különös tekintettel a büntető törvénykönyvre. Jogtudósok orvosok és sebészek számára, írta Grosz Lajos N. Várad. 1858.

Ismerteti Dr. Tóth Nep. János, ideigl. törvényszéki orvos a pesti országos törvényszéknél.

Midőn magyar irodalmunk legutóbbi időben egy tudományos folyóirattal gazdagodott, s annak hasábjain hazánk legbuzgóbb és legtudományosabb férfainak vezércikkei jelennek meg, midőn nemzeti nyelvünk a tudományteréni terjesztésére annyi lelkes férfiú munkál közre, s azt halljuk, hogy ugyanazok magyar orvosi könyvek kiadására is gondolnak, nem lehet egyeseknek, kik a tudományok színhelyétől a fővárostól távol vannak, buzgalmát elhallgatnunk.

Alig van szaktudomány, mely utóbbi évtizedekben oly kevés számú magyar munka megjelenésének örvendett, mint épen az orvostudomány; és évék óta várva nézünk oly munkák magyar nyelven megjelenése elé, melyek a korszak igényeinek megfeleljenek. — Ezeknél fogva nagy örömünkre szolgált egy a gyakorlati téren annyira hiányzó munkának, Dr. Grosz Lajos „Törvényszéki Orvostan“-ának megjelenését üdvözölhetnünk. Szerző, hihetőleg szerzett szomorú tapasztalatai nyomán tanulta ismerni a hiányt, melyet irodalmunk szenvedett; és szükségesebb és hasznosabb munkával aligha léphetett volna magyar olvasó közönség elé, mint épen törvényszéki orvostanával.

Azon magyar könyvek, melyek mindekorig az orvostudomány e tárgyában megjelentek, részint jeles szerzők elavult munkáinak fordításai, részint a törvényszéki orvos igényeinek meg nem felelő munkácskák s rövid útmutatások.

Szerző munkáját Rokitansky, Engel és Schneider tanárok kórbonctani és kórvegytani nézeteire építi, s többé kevésbé Schürmayer törvényszéki orvostanának beosztását követi. Fölosztja pedig munkáját két részre: általános és különösre; s hozzá ad egy mellékletet.

Az általános részben tárgyalja az orvosi látélet lényegét s mindazt mi arra vonatkozik; továbbá a hulla korát és annak jelenségeit, s a törvényszéki boncolást.

A különös részt tizenegy fejezetre osztja; az I., a testi sértésekről; a II., az emberölésről; a III., a mérgezésről; a IV., a gyermekgyilkosságról; az V., a magzatelhajtásról; a VI., az erőszakos fertőztetésről; a VII., az öngyilkosságról; a VIII., a kétséges betegségekről; a IX., az elmekóróról; a X., a nemzötehetségről; a XI., az orvosi díjakról, — mely az 1855-ik évben megjelent „Magyarországot illető országos-kormánylap I. rész V-ik darabjainak kivonata, — szól.

A melléklet az 1855-ik évben megjelent „Magyarországot illető Országos-Kormánylap“ I. Rész VIII. darabjának lenyomatából, t. i. a törvényszéki halottszemlének leírásából áll; — s minthogy szerző nemcsak orvos és sebész, hanem jogtudós

olvasókra is számít, a melléklet II., fejezetében az emberi test rövid vázlatát adja.

Legnagyobb előnye e munkának az, hogy kétszeresen gyakorlati; mert nemcsak gyakorlati tudományt tárgyal, hanem azt gyakorlati modorban is tárgyalja; mert igen célszerűen Caspar L. J. berlini tanárnak 1857-ik évben Berlinben megjelent terjedelmes munkája „Törvényszéki orvostani kézikönyve” nyomán a szövegben egyes fejezetek elején a büntető törvénykönyv illető cikkeit idézi, míg a fejezetek végén törvényszéki orvosi tudósításokat és látleleteket sző be, melyek a kezdő törvényszéki orvosnak hasznos utmutatásul és mintául szolgálhatnak. — Figyelmessé tesz továbbá szerző munkája folytán azon körülmények és viszonyok, melyek a törvényszéki vizsgálat előtt, folytán és után a bíró, a vizsgálandó tárgy és közte léteznek.

E munka tehát irodalmunkban csak egy a maga nemében, és belső becséről mindenki meggyőződhetik, ki azt szorgalmasan áttanulmányozza.

Azonban mint sok új munkának, úgy ennek is megvannak árnyoldalai, s gondos átolvasás mellett találhatók benne toll- és nyomtatási, műnyelvi és eszmehibák, melyek mégis nem oly értelemszavarák, hogy miattuk a munka haszonvetősége csökkenne; reméljük is, hogy a munka újabb átdolgozás után a második kiadásnál, azon részint egészben részint kevésbé lényeges hibáktól megtisztuland.

Mint ezen munkánál, úgy minden más újjabban megjelenő magyar műveknél kívánatos volna, hogy a szerzők figyelemmel lennének a már elfogadott tudományos magyar műszavakra, s magukat szorosan az orvosi műnyelvhez tartanák s ne használnák: agy alapja helyett „agy alsó lapját”; lép vagy nem tudjuk mi helyett „lép hólyag”-ot; cseplez h. „recé”-t (mi nekünk retina); hányászkelés h. a mitsem jelentő „epemirigykór”-t; zúzdás h. „zúzás”-t; lebeny h. „szelet”-et; savós h. „vizenyes”-t; csonttrög-callus- h. „csanthártya elválasztéká”-t; ütérda — aneurisma — h. „érzacskót”; koponya csanthártyája h. „föcsontburk-ot”; kutacs h. „fejlágy-at v. fontanella-t”; csontbél (diploe) h. „csontvelő-t”; bélhuzam h. „bélvonal”-at; a herének fehérés v. tulajdon hártája (tunica albuginea s. propria) vagy talán a hashártya hüvelyző nyútványa (processus vaginalis peritonei) helyett a „here válaszburká”-t; hasnyálmirigy h. „húsmirigyét”; magzatesir és magzat helyett — mi közt tudományos különbség van, — egyremásra „gyümölcsöt”; méhlepény (placenta) h. „szülep-et”; mialatt Secundinát — Nachgeburtt-ot értünk; látahártya (membrana pupillaris) h. „látabört”; szeméremdom h. „szeméremhegy-et”; varrány bonctani kifejezés helyett „varratot”, mely sebészi kifejezés; fejdaganat h. „előfejet”; légda h. „emphysemat”; tetszhalál (asphyxia) h. „ájulás-t” (lypothimia); mell-sőszél h. „előszél-t”; kutasz h. „vizgatút”; felső és alsógyomorhajtás vagy a gyomor kisebb és nagyobb íve h. „kicsin és nagy kört”; gyomorcsuk h. „pylorust”; magzatszurok h. (meconiumot); kedezmirigy h. (thymust); sajtmaž (vernix caseosa) h. „zsirborítékot”; fejevérda (thrombus) h. „födagot”; az ismételt előfoduló hüvely és hüvelyes rész (vagina et portio vaginalis) helyett „hüvelyk és hüvelykrézt”; hüvelyk=pollex=Daumen=Zoll, rostosda (fibroid) h. „szálagdagot”; hátsó ereszték vagy szeméremfék h. „szeméremköteget” zárízom (sphincter) h. „körízmot”, stb.

Befejezésül még néhány szót a látlelet fölülvizsgálatáról, illetőleg fölülbírálatról.

Szerző ugyanis eléggé szerény, könyvében „igénytelennek” nevezni abeli véleményét, mely szerint az illető büntető perrendtartási cikket sokkal célszerűbb volna oda módosítani, hogy a látlelet azon egyetemhez küldessék fölülvizsgálat végett, melytől az azt kiállító okleveleit kapta; ottan ugyanis, — szerző szerint — egyik vagy másik a bírálók közül a kiállító személyét, egyéniségét, tudományosságát ismervén, könnyebben ítélnének véleménye fölött; másrészt — ugymond szerző, — nem találom igazságosnak, hogy például egy a bécsi egyetemen oklevelezett szakértő látlelete fölött a pa-duai vagy más orvosi kar ítéljen.

Ugy hisszük, hogy minden fölülvizsgáló tanári testület csak az orvosi tudósítás értelme szerint teheti a fölülbírálatot, s rá a látlelet eredeti kiállítója személye, egyénisége, s tudományosságának befolyást gyakorolni nem szabad. Azt hisszük, egy törvényszéki orvos sem fog félni, s nincs is mit félnie bármely egyetemi tanári kar fölülvizsgálatától, ha lelkiismerete meggyőződése és a tudomány elvei szerint, a körülményekhez mérve, tette törvényszéki vizsgálatát, és adta véleményét.

GYÓGYSZERTANI KÖZLEMÉNYEK.

Nevezetes, az ásványvizek iblanyos kémlését illetőleg.

A W. M. W.-nek Münchenből írják: Figyelmet ébresztett az itteni orvosi közönségnél azon rejtényes homály földerítése, mely egyik nevezetesebb gyógyvizünk vegyi tulajdonai fölött lebegett. 1846-ban innét 7 mértföldnyire, gyönyörű tájékon az Alpések tövében, egy tetemes mennyiségű iblanyt tartalmazó gyógyforrás födöttetett föl, mi annál kevésbé tűnt föl, mint-hogy tőle alig egy mérföldnyi távolságra ered az ismeres iblany- és búzeny (Brom) tartalmu Adelheid-forrás Heilbrunnban.

Az új gyógyforrás, *Krankenheil*, birtokosát változtatva, nem sokára nagy hírre kapott, s különösen éjszaki Németországból sok vendég látogatásának örült. Magában Bajorországban ellenben s nevezetesen Münchenben kellő érvénységre nem vergődhetett, egyrészt talán mivel „nemo propheta in patria”, másrészt mivel mennyiségi vegybontás által 16 obon vízben csak 0,016 szemnyi iblanyszikeny (Jodnatrium) mutattathatott ki, holott az iblanyrai vegykémelés a forrásnál sokkal erősebb volt, s ennél fogva valami szemfényvesztés gyanuja támadt. Hogy ez a részes egyéniségektől nem eredhet, általán elismertették. A rejtély végleges megfejtése e hitet igazolá. *Pettenkofer* tanár magasabb helyről a dolog földerítésével megbiztatván, az ő általa készített légsavval a forrásnál iblanyrai hatásnak semmi nyomát nem találta; ellenben az ottani légsavval igenis tetemes hatását tapasztalta. A rögtön megvizsgált légsavban azonban iblany nem észleltetett. Az elvitt *krankenheili* vízben utközben még más nap is iblanyrai kémlet világos jelei voltak láthatók, holott Münchenben harmadnapra már minden nyoma elenyészett. Egyszersmind a vízben tartalmazott kevés mennyiségű könkény is ellillant. Ez szolgált utmutatóul további kutatásra, s *Pettenkofer* tanárnak végleg sükerült kimutatni, hogy a *Chili-salétromból* rendesen készült légsav, akor is, midőn a közönséges kémletmódon megvizsgáltatván iblanymentnek találatik, még is iblanyssavat tartalmaz, s könkényent foglaló vizekkel elegyítettvén, az iblany fölszabadul s erős iblany-vizshatásra szolgált alkalmat.

E szerint minden könnyű kénviz ha csirizzel vegyítettnek, ily légsav hatásánál, iblanyt tüntetne föl; sőt minden közönséges kutviz is, ha pár csöpp könkényen szaporítottatnék. Azonban, hogy nemcsak a *krankenheili* légsav tartalmaz iblanyssavat, bebizonyult a légsavnak tiz gyógyszerabani kémletele által. Közönséges vegybánással egyikében sem mutatkozott iblany, további vizsgálatra azonban hétből tűnt ki. Pedig a légsavnak ez eddig ismeretlen tisztátlansága orvosi tekintetben sem közönyös dolog. Valjon e fölfedezés *Krankenheil*nek káros lesz é? Más kérdés. A mennyiségi vegybontás eredménye marad: az iblany mellett ként és sok szénsavas szikagot kevés konyhasóval mutat, s a merev alkatrészek összege 6,180. A tagadhatlan lett gyógyeredvények mindenestire a gyógyforrás hatékonyságát tanusítják; s tartalékul egy kevéssel ezelőtt fölfedezett új forrás szolgál, mely hiteles adatok szerint kéndúsabb, mint *Bajorország* sok más hirhedt kénforrása.

VEGYESEK.

A budapesti orvos-egylet Oktober 31-én tartott gyűlésében Dr. Hirschler a már említett a szemben kifejtett s onnan műtét által eltávolított cystiocercus cellulosaeről értekezett. Ez észleletet befejeztével, közölni fogjuk.

Bajáról értesülünk, miként az ottani cs. k. járás-hivatal részéről, cs. k. feltörvényszéki rendeletnél fogva, az orvosi személynézetnek tudtul adatott, hogy az eddig divatozó láttelek kiállítás testi sértéseknél megszüntetik; s az illető orvosok kötelezettek minden ilyenmű, akár könnyű akár nehéz sértést a járás-bíróságnak rögtön följelenteni, mely aztán a teendők u. m. az orvosi vizsgálat és láttelek iránt is hivatalosan intézkedik.

Dr. Hauschka Domokos és Dr. Bernatzik Vencel cs. k. ezredi orvosok, valamint Dr. Ettingshausen Konstantin valóságos tanároknak nevezettek ki, a cs. k. orvossebészi József-Akadémiához.

Hallomás szerint a magas kormány Austria részéről or-

Heti kimutatás a pestvárosi közkörházban 1857-iki Okt. 26 — Nov. 1-ig ápolt betegekről.

	Felvétetett					Gyógyult					Meghalt					Visszamaradt												
	Beteg		Gyerm.	Elmekör		Beteg	Gyerm.	Elmek.		Beteg	Gyerm.	Elmek.		Beteg	Gyerm.	Elmek.												
	férf.	nők.		szülők	férf.			nők.	szülők			férf.	nők.			szülők	férf.	nők.	szülők	férf.	nők.	szülők	férf.	nők.				
Oktober 26-kán	11	13	—	—	1	—	—	—	—	23	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	205	220	—	—	—	15	13	453
" 27-kén.	6	3	—	—	1	—	—	—	—	19	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	197	216	—	—	—	16	13	442
" 28-kán.	17	4	—	—	—	—	—	—	2	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	208	212	—	—	—	14	13	447
" 29 "	13	10	—	—	—	—	—	—	—	9	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	216	216	—	—	—	14	13	459
" 30-kán	13	4	—	—	—	—	—	—	1	13	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	220	216	—	—	—	13	13	462
" 31-kén.	8	8	—	—	1	—	—	—	—	28	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	210	213	—	—	—	14	13	450
Novemb. 1-jén	8	4	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	3	215	215	—	—	—	14	13	457

Tüdőhurut, és csorva, meg csúzok nagy számmal fordultak elő, s míg a hagymáz fajai kevesbültével a váltóláz egyaránt tart, a tüdő, mellhártya, torok, bél es haskér, sőt mirigylobok is sokkal gyakrabban fordultak elő, mint egyébkor. Orbánc nagy számú.

HÍRDETÉSEK.

(2—*)

Sérv- és éplő- orvosi jelentés

alhasi sérvek, gerincoszlop- és lábficamok gyógyulását és korlátozását eszközlő készülékek iránt,

melyek alulirtnál készen, vagy megrendelésre gyorsan megszereshetők mindenféle sérv köttő lágyék és köldöksérvek s előesések ellen; ovó és javító derék fűzők (Miederek); gyermek éplő ágycs-kák, gerincoszlop görbédések ellen; dongaláb és térd fészítő készülékek, zsugor és láb görbédésekben; járást segítő gépek, valamint műi, erőszerezileg egyszerűsített, tehát lehetőleg pótló tag darabok; továbbá: ficamoknál visszahelyező készülékek, különféle sinek, vájlapok csonttörésekhez, mankók és falábak, has- és köldökövek, függesztők, fűzőharisnyák (Schnürstrümpfe), méhtolók, önfertőzet-ellenzők, szülészi és kötősebeszeti bábok stb.

Mivel alulirt sok évi iparkodása és műkészítvényei legkitünőbb orvosi tekintélyek részrehajlatlan elismerésével találkoztak, s tényleg hazában kivüle senki sincs, ki bebizonyítani tudná, hogy kézművészeti képességet sebészi tudományos képzettséggel egyesített: remélni bátorodik, hogy említett bajokban szenvedők, vagy ezek rokonai, kivált pedig orvos urak, teljes bizalmukkal tisztelik meg őt, minek megfelelő szorgalommal és lélekismeretesen szándékozik; s ezzel mint a pesti cs. kir. egyetemi orvosi kar által szigorúan megvizsgált sebész- és éplőszerművész, (chirurgisch. orthopaedischer Artist) s okleveles gyakorló seborvos, ez irányban magát tisztelettel ajánlja.

Hensel Frigyes,

sebész és szülész mr.
a „Nagy Kristófhoz” címzett házbán, 2 sz.

(1—*)

Megjelent, s Müller Emil kiadónál és általa minden hiteles könyvárusnál kapható:

SZERVÉNYI VEGYTAN

rövid kézikönyve;

Dr. Streeker Adolf kristianiai vegytanár munkája után magyarította

Dr. Oroszhegyi Jósa.

A szövegbe foglalt 42 fametszvényvel. — Ára 3 frt. 20 kr. pp.

(3—5)

HOLLÓSY LAJOSNÁL N. VÁRADON épen most jelent meg és általa minden hiteles könyvárusnál, PESTEN nevezetesen:

GEIBEL ARMINNÁL
(Kristóftéren) kapható:

TÖRVÉNYSZÉKI ORVOSTAN

különös tekintettel a büntető törvénykönyvre. Jogtudósok, orvosok és sebészek számára írta

Dr. Grosz Lajos.

Ára csinos borítékba fűzve 2 ft. 40 kr. postán bérmentesen küldve 3 ft.

Előfizetési ára: Dec. végeig helyben 4 fr. 40 kr.
 vidéken 5 fr. 20 kr. pp. A lapot illető közlemények a
 fizetvények bérmentesen küldendők.
 Hirdetések közléteinek soronként 8 p. kért.

Megjelenik minden esütörtökön.
 Megrendelhetni minden cs. kir. posta-hivatalnál, a szer-
 kesztőnél újtér 10-dik szám, és a kiadónál Dorottya-
 utca 12-dik szám.

ORVOSI HETILAP.

Honi és külföldi gyógyászat és kórbuvarlat közlönye.

Dr. Markusovszki L.

Tulajdonos és felelős szerkesztő.

Müller Emil,

kiadó-könyvnyomdász.

Tartalom: Pokolvarkór. (Vége.) Dr. Lengyel Endre gy. orvos, S. Patakon. — A svéd testgyakorlatról kapcsolatban a vizgyógyá-
 szattal. (Vége.) Dr. Siklósy Károly. — Gyógytani jegyzetek Skoda tanár kórodájából II. Vas-sápkórnál közli Poli-
 tzer A — Gyógyszertani közlemények. közl. Kátay. G. — Névjegyzéke a pesti cs. k. orvosi karnál 1856; kinevezett tudoroknak
 és mestereknek — Pesti állatgyógyintézet tanterve. — Vegyesek. — Heti kimutatás a pesti-közkórházról. — Hirdetések.
Tárca: Évi tudósítás Baja város közegészségi állapotáról 1856-ik évről. Dr. Rosemann P. — Lapszemelvény.

POKOLVAR-KÓR.

(Morbus carbuncularis, Anthrax.)

Dr. Lengyel Endre, gy. orvos S.-Patakon.

(Vége.)

Hullavizsgálat. A vér fekete, sűrű, kátrány-
 szerű. A hulla könnyen rothad. Az emésztési szervek-
 ben, s más részeken nagyobb fokú vérbelővelli-
 sek találtak. A lép olykor nagyobb és laza. A nyak-
 mirigyek a pokolvar körében, valamint a bensők is (a
 fodorhájban) duzzadtak, feketevörösek, törékenyek vagy
 fölpuhultak. A tüdők vérbőséges, lobos beszüremkedé-
 seket mutatnak. A hasürben, az izomközötti és bőralatti
 sejtszövetben véressavós és kocsonyás izzadványok
 találtak. Maguk a pokolvarak tömött, márványo-
 zott vagy egyenlően feketevörösszinű beszűrődéseket mu-
 tatnak; sokszor a cseplezben, fodorhájban, a gyomor- és
 bélhártyákban is előjönnek. (Rayer, Barez, Sanson). (400-
 402. lap.)

A pokolvarkór hatásának iménti leírása oly élethű,
 hogy én a nagy kórtudós szavait, tapasztalatból meritett
 meggyőződéseim szerint igenlem. — Mi a kórbonctani elő-
 adást illeti, annak teljes hitelt adni kész vagyok. Nekünk
 in partibus mozgolódó orvosoknak ritkán jut a szerencse,
 hogy vagy egy törvényszéki esetenél boncolást tehessünk. Mi
 ugyan, legnagyobb szenvedélyünk és igyekezetünk mellett is,
 a kórbonctan ismereteit kevéssel gazdagítjuk. Annál hibá-
 sabbak tehát azok, kik, bár az alkalom számukra kínálko-

zik, a kórbonctan művelését kényelmesség, vagy finnyás-
 ság miatt elmulasztják.

Mi a kórhatarozatot illeti: kórelőzmények is-
 merése, és helybeli változatok hiányában (mint, a szeren-
 csére nagyon ritka egyszerű pokolvarlázuál) bizonyos
 kórhatarozatot tenni olykor csaknem lehetetlen; a baj va-
 lódi mérgezéssel könnyen fölcserélthetik. Különös figye-
 lemmel és ovatossággal kell lennünk háziállataink lépfe-
 nejárványának idejében; nehogy egyrészt elmulasztás ál-
 tal a valódi pokolvarkór veszélyes kifejlődésének utat en-
 gedjünk, míg másrészt jelentéktelenebb általános, vagy
 helybeli kórtüneteket, egyesek vagy a közönség nyugal-
 mának megzavarására, valódi pokolvaraknak ne keresz-
 teljünk. Ez áll különösen az egyszerű vagy jóne-
 mű pokolvarra nézve. De ez többnyire a nyakszirt
 és hát vastag bőrhámjában (nem ritka esetben azonban az
 ajkakon, arcon, karokon is) szokott előjönni; s általában
 nem egyéb, mint egyes vagy összetett, kelésszerű, hely-
 beli vagy általános (betveg) okból származott lobjóc
 (Entzündungsheerd), melyben a fenésedés a bántalmazott
 részek vegykóros állapota nélkül, egyedül a daganat és
 feszültség tulsága által hozatik létre. Itt a fenyegető fené-
 sedés kellő bemetélések által jó eleve elháríthatatik. Ily
 esetekkel az orvosi gyakorlatban sokszor találkozunk.

Csak névszerint hozván elő a taknyosság és
 pestis sajátszerű fakadékait (Rotz-, Pestcar-
 bunkel); említést inkább érdemel a gyakrabban előjövő
 és a valódi pokolvarhoz némilég hasonló vizirák (noma,
 cancer aquaticus). De ez az állatok lépfenéjével sem idő,

TÁRCA.

Évi tudósítás Baja város közegészségi álla-
 potáról 1856-ik évről.

Az 1856. évi téli hónapok nemegészen szokott mogorván
 folytak le. Egyedül Január 14-én egyszer mutatkozott 8 fokú
 hideg. Január utolsó napjaiban 1—7 foknyi meleg is volt. Feb-
 ruár szinte változó, Martius komorabb volt. 14, 15, 16-án ha-
 vazván; miáltal a természet kinyílása hátráltatva lón. April
 nedves és melegebb napjai a természet hátra marad kifejlődé-
 sét elősegítették. A nyári hónapok melegek voltak ugyan, de
 a hév közbenjött essőzéssel és lenge szelekkel mérsékeltek.
 Az őszi hónapok hasonló kedvezményekkel folytak le. A gabna,
 kukorica, burgonya rendes érettségre jutott, a bor meg közön-

ségesnél nagyobb termésben volt. Egyéb gyümölcs, mint alma
 barack, kevés volt. Kődök csak igen gyéren jelentkeztek.

A kórmentő általában kiméletesebb volt. Váltó lázak nem
 dühöngtek, úgy az epelázak sem. Hagymáz többnyire utólagos
 alaku volt. Vérhas alig mutatkozott. Bőrkiütegek járványá
 nem fajultak. Cholera-eset nem fordult elő. Vad himlő nyuga-
 ton fekvő „Sz. János“ vizenyös külrészében egy házban Martius
 havában 4 gyermekén kiütvén, a tehénhimlő-oltás azon a tájon
 azonnal gyorsabb foganatba vétetett. A meglepett gyermekek
 oltatlanok és senyvesek voltak; egyik, a legsenyvesebb halál
 martaléka lón. A bujakor terjedésének meggátlására a cs. kir.
 járás-bíró és városi hatóság által erélyes lépések tétetvén, a
 bujárdák elrontattak; a gyanús és fertőzött egyének az emberi
 társaságtól elkülönítetvén, és a kórházba küldetvén, a bujakor
 dülása megrikkittatott. Barmaink minden epizootiától meg-
 mentettek, ámbár sok száraz napon kopár legelón tikkadtak.

A lefolyt 1856. évben 17,200 lakos között született 694
 nősziút pár 168, meghalt 653 egyed. Negyvennel született több

sem ragályozás tekintetéből összefüggést nem mutat; lefolyására, általános tünetnyelve nézve a pokolvartól elütő jelenségekkel bír; az általa okozott helybeli romlás puha, cafatos, roszt színű állományt képez, míg a pokolvar által saját, összezsugorodott, mintegy szenesült anyag hozatik létre.

A pokolvarkór kimenetele általában kétes jóslatu. A talán fölvehető, öngyógyulási hajlamnak sem föltételeit, sem módját nem ismerjük, és egyelőre meg nem határozhatjuk. Míg ellenben a tapasztalat azt mutatja, hogy a baj, kellő időben, kellő eréllyel és tapintattal folytatott kezelésünk dacára is halálos kimenetelű lehet. Mind a mellett bizonyos, hogy illő időben alkalmazott segítség által a szerencsés siker legtöbbször előidézhető. Egyedüli biztosság a pokolvar célszerű helybeli kezelésében rejlik. Feljebb előadott okoknál fogva legveszélyesebbek a fejen, és főleg a nyakon támadt pokolvarok. Az egy időben kifejllett pokolvarok többsége a baj veszélyességét növeli. A fenésedés széles elterjedése, a hagymászzerű láz magasabb fok, csekély helybeli és általános tünetnyelvek mellett hirtelen beálló nagy gyöngeség, a fölhasztáj kinzó nyugtalansága és erős fájdalmai általában kétes jövőre mutatnak. Öntudatlan állapot, hideg izzadással fedett külbőr, alig érezhető érítés a közel halál előpóztái.

A pokolvar gyógyítása három osztályra szakad, ugymint ovó-, helybeli és általános eljárásra.

Az ovó eljárás (prophylaxis) teendői: lépene járványnál a beteg vagy gyanús marhák elkülönzése; az elesettek szőröstől bőröstől elásatása; beteg marhától fejt tej és az elesettek húsa tápszerű használásának megakadályoztatása. Beteg vagy elesett marhák istállói szellőztessenek ki, jaszlok, hidlás égettessenek el, vagy pedig erős lúggal, mézszívvel, halványos mézszívdoldékkal zsurottassanak meg. A lépene marhákát ápoló, vagy gyógyító egyének foglalkozásuk előtt valamely zsiradékkal, olajjal kenjék be kezeiket; s munkájuk végezése után gyöngé lúggal vagy halványos vízzel (aqua chlorata) mosakodjanak meg. Ha gyógykezelés alatt a test fölületén sebesülés történt, a sebzett hely salétromsavval (acid. nitricum), vagy étető kövel (lapis causticus) tüstént edzessék meg.

Az orvosrendőri és közegészségi szabályok említésénél mindannyiszor önkénytelen föl kell sohajtunk. Az illető rendeletek igen szépen megvannak írva, de a közéletben a teljesítésnek vajmi kevés nyomaira akadunk! Az

mint meghalt. Huszonhárommal kevesebb született mint 1855. Legnagyobb halálozás volt: Januárban 70, Martiusban 72, Növényben 78; legkevesebb halt meg Juliusban: 59, holott 1855-ik évi ugyanezen hónapban 64 egyén halt meg. Nagyobb részt a halálozás a gyermekeket érte; 1 évtől 7-ig, 360 halván el; és az öregeket, ezek közül 126 hunyván el; a közép kor kímélve volt. Öngyilkosság 2, szerencsétlen halál esett 12, gyilkosság 1. „Remete sz. Pál“ kórintézetünkben ápolatott beteg 134; 34-el kevesebb mint 1855-ben. Az ápolatott betegek közt volt vidéki 74. A helybeli mester-legényeket nem számítva, mult 1855-ik évben mintegy százért a költség meg nem térítettén, a kórosztály emelkedésében hátráltaték. A kórszámlák a községek által feleletlenül hagyatnak, vagy behajthatlanság miatt vissza küldetnek; holott cs. kir. rendelet nyomán ily esetben a községek és ezeknek szinte képestelenségében a cs. kir. kerületi pénztárak tartoznának e költséget megtéríteni. Azonban legforróbb elismeréssel van szerencsém földerithetni, hogy a temesvári magas kormány e sérelmünket újabb üdvös

általános tisztaságra, a közarulás alá bocsátott élelmiszerek minőségére, fonsóságileg eltiltott gyógyszerek és titkos orvosságok árulására, a kuruzsolásra, tudatlan vénasszonyok szülési foglalkozásaira stb. stb. tájékunk közéletében kevés vagy épen semmi fölügyelettel nem találkozunk. — Községi orvosi állomások fölállítására, jöjjön el hozzánk is valahára a te idő! — Népnövelés, gazdaszat, ipar emelése mindenütt az általános jelszó, s ennek lármája között a szenvedő, szükölködő beteg kinos sohaja nehezen és igen kevesek által hallatik meg. — Hogy a nép erős, munkaképes lehessen, egészségesnek is kell lennie. Hogy a nép mind számára, mind testi erejére nézve a haladás kívánatainak megfelelhessen, általános és egyéni egészségét célszerű rendelkezések és eljárások életbeléptetése által föntartani, sőt javítani kell.

A pokolvarnak, — mint a történt ragályozás kiindulási pontjának, vagy már az egész életművezetben elterjedett ragályosság lerakodási és tömülési gócének, — helybeli kezelése a pokolvarkór sikeres gyógyításának legfőbb föladatát teszi. A már megromlott részt megsemmisíteni, eltávolítani, s ez által a fenésedés tovább terjedésének gátat vetni kell. E célból különféle kezelések vannak gyakorlatban. Némelyek a romlott részt kivágván, a seb alapját étető szerekkel edzik. Mások a fenésedett rész bemetélése után, edző vagy rothadás elleni szereket alkalmaznak. Ezeknél sikeresebb és célosabb a pokolvarnak étető- és pokolkövel (lapis causticus, et infernalis), tömény ásványsavakkal stb. eszközlött hathatós kiéteése. Én részemről a pokolvarnak izzó vassali kisütését legcélszerűbbnek találom, s mindedig legjobb sikerrel alkalmaztam. Ezen eljárás biztos, mindenkor kéz alatt lévő, s az általa okozott fájdalom csak a sütés idejére van korlátolva; történt kisütés után a helybeli folytonos fájdalom, általános nyugtalanság tüstént alábbhagynak, sőt a daganatok feszültsége is szemlátomást enged. — Bármely úton történt azonban a fenésedett rész helybeli megsemmisítése, a képződött pörknek elválását, s a hátramaradt fekélynek behegedését kissé izgató és rothadáselleni szerekkel kell előmozdítani.

Oroszokban a még csekély lázzal szövetkezett pokolvar népies gyógyítása következő: a pokolvar körüli fölületet bemetélésekkel körítettén, egy, közepén ketté vágott, s vágfölületén szalamiasóval behintett malozsaszóllóval (Rosine) fedetik be kétszer naponként. A bemetélések nyomán határozó genyedés, s erre a bántalmazott rész kiesése következik.

rendeleteivel kegyelmesen enyhíteni siet. A gyámosztályban ápolatott 23 egyén. A cs. kir. kerület börtönében volt beteg 259. Azok közül nyakos lázban szenvedett 60, azonban a baj hánytató és kesernyészereknek csak hamar engedett. Juniusban a súly (scorbut) mutatkozott, — de elharapódzása meggátlására azonnal kellő intézkedés történt. Az udvar napjában kétszer fölöntöztetett, a börtönajtók nappal az őrizet megketőztetésével nyitva tartattak, savanyú ételek többször adattak, a rabok fölvaltva hideg vízzel megmosattak. A bőrfekélyek „ceratum simplex“-re engedtek. A rüh ellen kénviráglug-mosásokkal alkalmazva gyors sükert tüntetett elő. E bajt a betegek magukkal hozták tartozási helyükről. A betegek közül egy sem halt meg. Legtöbb volt Juliusban 46, Majusban 34. Legkevesebb Februárban 6, Növényben 10.

A természetes fürdőket pótolják: nyáron Novák József Duna-fürdője, egész éven át pedig Klein Fülöp gőzfürdője, hol kén-, vas-, vagy fűszeres fürdők is rendelhetők. — Beoltatott mindössze 402 gyermek; 51-el több mint 1855-ben. Ezek kö-

Ha, a mint följebb megmutattuk, a pokolvar általános kóros változásokkal mindenkor szövetkezik; ha pokolvarkórt helybeli külváltozatok nélkül is lehet fölvenni: következik, hogy a benső általános szerelést egy pokolvarkórnál se mulasztjuk el. Valóban, belsezés mellett a pokolvarak külsebei szembeötlőleg könnyebben gyógyulnak. Egy hánytató (főleg hánygyökérből), vagy még inkább hashajtó; később halvány, ásványsavak, kinahéjforrázat vagy főzet, s a haj magasb fokánál a hagymáz ellen általában javalt szerek az észszerű gyógyeljárás főtenyezői.

Saját gyógymodorom, melyet a pokolvarkór gyógyításánál eddig legjobb sikerrel alkalmaztam, következő:

1) A pokolvart (vagy ha több volna, egymásután) izzó vassal égetem ki. Az égetést, középen kezdvén, a még egészségesnek látszó környéki bőrrészre is 2, 3 vonalnyira kiterjesztem; kellő figyelemmel lévén arra, hogy a romlott rész egészen megsemmisítessék. Az égetés erélye heveny eseteknél könnyen meghatározható; kiterjedett bajnál azonban a megítélés némi gyakorlottságot kíván. Fő elv az, hogy inkább mélyebben, mint fölületesen történjék az égetés.

2) Az égetés által előidézett pörkre egyenlő mennyiségű élynyült sósav, lepárolt víz és néhány szemér safrányos mákonyfestékből álló keverékkel nedvesített tépetet, minden fél, vagy óránként ismételve rakatok: (Rp. chlorin. pur. liq. aqu. dest. s. aa unc.β. tinct. opii crocat. drach.β.)

A pokolvarat környező, orbáncszerű daganatot naponként kétszer, vagy háromszor gyapmázzal (collodium) kenem be, s vatával beborítva tartatom. A gyapmázzali bekenés az arc, de főleg a nyak pokolvaraival szövetkezett orbáncszerű dagognál kipótolhatlan gyógyeljárás. Kezen stb. támadt pokolvaraknál cserfahéj erős főzetével, vagy Goulardvizzel folytonos nedvességben tartott borongatásokat is jó hatásuaknak találtam.

4) A fenésedés tovább terjedése eként meggátoltván, s a pörk körül határozó genyedés mutatkozván, a pörköt egész terjedelmében, naponként 4—5-ór kámforos arabmézgaoldékkal (Rp. camphorae gr. xv. muc. gumm. arab. unc.β.) kenetem be.

5) A leváló pörk kiesését, a körülmények szerint olló és csipesz segítségével is eszközölvén, a vizsamaradt, tisztán genyedő fekélyt, behegedésig gyöngén izgató kenőccsel rakatom. (Rp. ungv. basiliconis drachm.j. pulv. cort chin. alcoh. drachm.β. Extr. opii aquos. gr. x. axung. porc. rec. drachm. III.)

zött volt szegény 117. Nem lehet itt említetlen hagynom, hogy tehetősebb szülők is az oltási díjjal számtalanszor elmaradnak; miután a megyei rendszer alatt oltási díjakat követelni szabad nem volt, és a megyei pénztár pótolta; ezek most is ahoz alkalmazkodnak. Az oltó anyagot a pesti országos himlőoltó bizottságtól kaptuk, legemberszeretőbb előzettel, ngos Gebhardt Ferenc cs. kir. tanácsos ur közrehatásából.

A szenvedő emberiség körül működik orvostudor 6, orvos-sebész tudor és mütő (?) 1, sebész 3. Ezek közül 2 címzetes külországi összes orvos tudományi tudor; gyógyszerész 2, bába 9. Az állatok körül 5 kovács-veterinarius. Állomásolva működik: Tiszti orvos 1, sebész 1, bába 1, veterinarius 1. (Ez állomás most üresedésben van.)

Hivatalos eljárulása alulirtnak 581 esetben fordult elő; azok között a városi szegény betegek, kórház, cs. kir. börtönbeli betegek és zsandárság gyógyításain kívül: rabok vizsgálatai, a kórház körüli javalatok, indítványok, a kórház némely

6) Bensőleg, az égetés után tüstént hashajtót adok (Rp. Electuar. lenitiv. unc II. Pulv. rad. rhei drachm.β. Arcan. duplic. drach.j. M. D. S.) Óránként egy kávé kanállal, vagy pedig: Rp. Magnes. ust. pulv. rad. rhei aa. drachm.β. (vagy jalapp. scrup.j.) Arcan. duplicat. drachm.jj. (v. sulfat. magnes. unc.β.) M. D. S. Egy pohár vízben egyszerre meginni.

7) Később gyökönke, vagy kinahéjforrázatot rendel, halványosvizzel vagy föleresztett vilsavval (ac. phosphor. dil.); s általában mint vérromlási bajnál a hagymázban javalt szerekkel látom el betegemet.

8) Volt esetem, melyben közel veszéllyel fenyegető agyvértódulásnál az alkalmazott érvágásnak kitűnő sikerét tapasztaltam.

A SVÉD TESTGYAKORLATRÓL

kapcsolatban a vizgyógyászattal.

Dr. Siklósy Károly.

(Vége.)

Ily körülmények közt nem természetes ó hogy Svédországban a testgyakorlat országos ügyé lett, fényes eredmények s általános elismerésnek örvend.

A svéd nemzeti gymnastikát s a stockholmi intézetet minden svéd hazája fénypontjainak tekinti. Majdnem mindenki lelkesedéssel szól felőle, és az orvosok teljes elismeréssel nyilatkoznak az intézet felől. Sok gyakorló orvos az alkalmas betegeket önkénytelen is oda küldi orvoslás végett Brantinghoz. A svéd orvosi lapban, s a kórházi hivatalos jelentésekben gyakran találunk oly esetekre, melyeket Stockholm legnevezetesebb gyakorló orvosai: Huss, Liljevalch és mások közlöttek, melyek egyedül testgyakorlás által orvosoltattak, s ezek közt néha olyanokra melyekről a theoria után az ember nem vélné, hogy ily módon gyógyíthatók, mint p. a nyavalyatörés.

Ling tanár, a Svéd gyógytestgyakorlat föl-találója a mult század vége felé született Svédországban; 1831-ben a svéd rendek gyűlésének a gyógytestgyakorlatról egy emlékiratot nyújtott át, mire ezek elhatározták a gyógytestgyakorlatot, mint nemzeti ügyet fölkarolni, s a kiadásokra szükséges pénzt is megajánlák, hogy Stockholmban egy gyógytestgyakorlati főintézet alapíttassék, melynek élére Ling állították.

Ling rendszere jól megfontolt természet-bölcsészeti eszméken alapszik. Alapeszméje természet-tudományilag helyes. Ó az emberi szervezetet mind lélekben mind testben elválaszthatatlan egységnek tekinti. Célja: az egész ember tökéletes kifejlődését hozni létre; az ember természet-röli bonc-élet- és lélektani ismeretek alapján, s a test erőinek

egyéneinek egyes tudósításai, himlő oltás sürgetése, törvényszéki tárgyalások, boncolások, törvényszéki halotti vizsgák, szabad személyek vizsgálatai, önkényes érvágások megszüntetése, oklevél nélküli babák fékezése, gyógykontárkodások föl-jelentése, sebzések vizsgálatai, több cs. kir. rendeletnek illetékeli közlése, utcák szabályozása, borbélyok gyógyféktelenségei korlátozása, a zsidó holtaknak falukról városunkba behozatalának eltiltása, himlő anyag Pestről szerzése és elosztása, barom-orvosok figyelmeztetése, miszerint a marhák betegségeit mindenkor jelentsék; a lehullott marhák hullái előbb ne takarítottassanak el, míg azok a baromorvos által meg nem vizsgáltatnak; a vágó hidak és a hús szigorú vizsgálatának sürgetése; a vízbe-fulladás gyéritisére némely mentő és kereső eszközöknek a város általi megszerzése indítványozása; korlátolt fürdő-helyek és úsztatók fölállításának sürgetése; a marháknak legeg-lőköni vizsgálása; a gyümölcs, hal, ételek piacokon szemléje; a kávéltan kutak megszüntetése az udvarokon; patikák vizsgálatai, ecet bor sör vegykémlései, kisededovó intézet körüli mű-

cel és szabályszerű kifejlesztése által egyszersmind a kedélyt és jellemet is erősíteni.

A gyógytestgyakorlat lényege tehát, Ling szerint, abban áll, hogy a testmozgások az élő szervezet törvényeivel öszhangzólag történjenek. Ő p. o. azt mondja: alapos ismeret az eszköz mely által az ember, hivatásának teljesítésére erőt és ösztönt nyer. A testgyakorlónak az elméletet a gyakorlattal kell mindenkor összekötnie. A testgyakorló, ki ezek közül egyikét vagy másikat elhanyagolja, hasonlít az ingadozó nádhoz. Nem tudja, mikor és mi módon kell e vagy ama mozdulatot alkalmaznia. A bonctan, e szent genesis mely a teremtőnek óriási művét az emberi szem előtt föltűnteti, mely őt egyuttal arra is tanítja, mily kicsiny és mily nagy, ez legyen a testgyakorlónak legszentebb okmánya!! De élettelen formáit ne alkalmazza úgy, mint olyanokat, hanem szemlélje azokat teljes életműködésükben, nem mint (holt) anyagot, hanem mint a lélek emeltyűjét, mely működik s melyet minden ponton a szellem lelkesít. (J. 6. 101—2 lap.)

Fordítsuk most pillantásainkat a gyógytestgyakorlat Svédországban virágzó állapotáról más államokra is.

Legelőször is Angliába ültetettett át a svéd testgyakorlat, még pedig In debet ou által. Később egy német orvos Dr. Roth alapított más gyógytermet vizgyógyintézettel kapcsolatban.

Ezután a svéd gyógytestgyakorlat iskolája Oroszországba szállítottatott át, de Rohn C. F., Ling tanítványa és svéd tiszt által. Ő Sz. Pétervárt, mint testgyakorlási tanító lépett föl, tetemes áldozatokkal testgyakorló intézetet alapított, s számos beteget meggyógyított; ezek közt két nevezes orvost, Spaski és Bogosloffsky orvostudorokat, kiknek erre vonatkozó jelentését többen közölték. Ennek következtében az orosz cár ez ügyre nézve hivatalos jelentést kívánt az egészségügyi főcollegiumtól, s midőn ez határozottan ezen bonc- és élettani alapokon nyugvó testgyakorlat mellett nyilatkozott, a császár a de Rohn-féle intézetnek évenként 10,000 ezüst rubel segélypénzt utalványoztatott azon föltétel alatt, hogy az részint bizonyos hozzáküldendő betegeket ingyen gyógyítson, részint tanítókat képezzen. Az intézet jelen állapota (Neumann által XII. 7. 8. l.) rendkívül fényesnek mondatik. Működik pedig ez intézetben 4 orvos, 8 férfi 6 nő testgyakorlóval. Az intézetet a legkiterjedtebb bizalommal bír a nép minden osztályában. 1849. 250 beteg gyógyítottatott benne.

E közben a porosz kormány is Neumann orvostudort Stockholmba küldte, hogy ott magát kiképezze. Ennek tudósítására 1846-ban egy állami középponti intézet fölállítására, testgyakorlók képzésére, elhatározottatott.

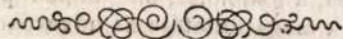
E tekintetben hazánkra térve, be kell vallanunk, hogy nálunk minden esetre igen szomoruan állnak a dolgok.

Ugy látszik, hogy a gyógytestgyakorlat sajátképeni lényege honunkban még teljes ismeretlen, miután a különben igen tiszteletre méltó egyének közül legtöbben összezavarják a gyógytestgyakorlatot a közönséges iskolai testgyakorlatokkal (Turnen). Vannak még ezen kívül igen sokan, kik a gyógy-

ködések; boltok kutatásai; gyógyszerárulási visszaélés szünté-
tése stb.

Köz épületeink, mint templomok, iskolák, kórház jó karban diszlenek. Gyógyszertáraink biztosak, diszesek, dúsak. Talált gyermek 1850-től fogva nem fődötetett föl. A halottkémlést a városi seborvos végzi. Rendes halotti kamaránk nincs, de fölállítására tárgyalás alatt van; a tervnek fölsőbb helyeni megerősítése váratik, miután a mostani tömött és házak közötti temetők megszüntetése bekövetkezend; a kimért temető-terek már csakugyan fákkal is körülültetvék.

Dr. Rosenman Pál,
Baja városi tiszti orvosa.

testgyakorlatot teljes tiszteletükre méltatják, s neki minden jót kívánnak, kik azonban bizalmukat az ügy javára annyira tüllozzák, miszerint azt hiszik, hogy majd fog az menni magában is, pénzáldozat, pártolás, s rokonszenvezők közreműködése nélkül.

Engem két évi tapasztalat ellenkezőről győzött meg; látom hogy magára nem halad, nem ver oly gyökeret, melyből a haza földén életet lehetne neki jósolni, s nem fog mindaddig mig hazánkiai mint gyöngye csecsemőt pártolás alá nem veszik.

Közreható férfiaknak kell mindenütt szavukat fölemelniök; ezeknek kell mindenhol jó példával előre menniök: akor értekezés célja, mely a svéd gyógytestgyakorlat magas jelentőségét, részint tudományos tekintetben, részint a közéletre alkalmazva népszerű módon tárgyalja, nemsokára, még pedig tartósan el fog éretni; hazánk javára állandósítva lesznek a gyógytestgyakorlat jótéteményei.

A kórok, melyek ellen a kettős gyógmód hol egyik, hol másik kiválólag sükeresen használtatik, következők:

1. Csökönnyült alhasi és aranyeres bajok, szorulással és rosz emésztéssel, májdaganatokkal, lépkeményedéssel, puffadtság, hideg kezek és lábak, kábulás, főfájás, szivdobbangás, szivszorongás, romlott kedély. E bajok legtöbbsnyire az altesti idegek tétlenségéből származnak; továbbá a gyomor és belek izombőrének gyöngeségéből, különösen a májból, s többnyire semminemű gyógmódnak sem engednek. Mindezen az életet annyira keserítő betegségek a vizgyógmódban s gyógytestgyakorlatban találják föl gyakran orvoslásukat.

2. Női bajok: havitisztulási rendellenességek, vér folyások, takárok, hüvely- és méhanya pangások, súlyedések, előesések. Mind e betegségek ellen a hidegviz, borongatások, zabany, permeteg, sugar-és-ülő- és teljes fürdő alakjában kitünő s bebizonyult gyógyerővel bír.

3. Köszvény, csúz, bujakór, idült börkütegek, vér folyás.

4. Görvély és sápkór. Régen el van ismerve, hogy a vizgyógmód s vele együtt alkalmas életrend egészséges lég, rendes mozgás, mely jótékony befolyást gyakorolnak ezen betegségekben.

5. Hátgerinc görbeség (Scoliosis) s azzal együtt járó nyak, váll, bordák idétlenségei.

6. Iz görbeségek, legyenek azok szélhűdés, vagy izmok és inak összezsugorodásainak eredményei. Ide tartoznak a löcsés karikaláb, lapostalp, valamint minden izgörbedések, melyek gyuladások következtében kivált a hónalj, térd és csipőhajlásban gyakoriak. Mindezen esetekben, hol szükséges, a gyógytudomány jelen állásának megfelelő mütét bocsátatik előre, s a gyógyítást testgyakorlat fejezi be.

7. Lapos mellkas, szűkmellűség. Ismeretes, hogy a mellkas hibás kifejlődése ártalmas befolyást gyakorol a tüdő működésére. Gyakran a mellbetegségek nem más okból, mint egyedül a mellkas laposságából származnak, a mellkas s a légzés körül szereplő izmok tevékenysége által szélesedik s vele

LAPSZEMELVÉNY.

Agyicsúz. (Rheumatismus cerebri).

Egy 6 éves gyöngédalkatu de állandó egészségű leányt rögtön erős fejfájdalom lepott meg, folyton zaklató hányinger kíséretében. Bőre forró volt és szokott viritó színével ellentétleg földfakó, vonalai összeestek, testén számos petécs; érlüktetése szabálytalan 120, gyomortáján fájdalom; nagy szomj. Átalános fejfájdalma hátul nyomás mozgás által méghatósabb, nyaka fájdalmasan zsugorodva, feje hanyatthajolva. Közöny gyógybánás alatt minden körtünet gyarapodott; átalános fürdőt a beteg elnem birt; csöreül (Klistier) rendeltetett kina langvondék, belől edes higany, s hánybor köbedörzsölés a gerincoszlop hosszán. A gerincoszlop körüli kütegek a jobbkezüzületi köszvény-dag megjelenése muló javulást mutat; de nemsokára minden körtünet visszatér. Hanem a kinacsörezés folytatása gyógyulást okoz. (Soc. méd. des. Hopit. de Paris.) O.

együtt erősödik a tüdő is; annál könnyebben állhat ellent az ártalmas befolyásoknak.

8. Szélhűdések s a tagok összezsugorodásai, általános izom- és ideggyöngeség, vitustánc, idegbántalmak, gerincagy-izgatás.

9. Tüdőlégdag (Emphysemapulm). Ezen minden más-gyógymódnak makacsul ellentálló betegség, mely a tüdő rugalmasságának hiányából származik, intézetemben a legmeglepőbb módon s alaposan gyógyították.

Az intézetemben 1855. Május 1-től 1857-ik Aug. 1-ig gyógyított 142 beteg közül elbocsátott: meggyógyulva 96 javulva 17, javulatlanul 7. Meghalt 1. Julius végével maradt 21 beteg.

A gyógytestgyakorlatok és fürdők 62 járólagos, — hátgerincgömbeségekben, szélhűdésben, alhasi betegségekben, rásttkórban, méhkórban, vitus-táncban, irók görcsében, mellgyöngeségben, ideggyöngeségben szenvedő minden korbéli személy által használtattak.

Értekezésem záradékául a sok beteg közül két esetet emelek ki; az egyiket mivel baja természeténél és nagy fokánál fogva javulás más uton alig lett volna eszközölhető; a másikat mivel korunkban gyakran előforduló s a szereléssel még is dacoló bajban a gyógytestgyakorlat rövid időn a legörvendeteseb és legtisztább eredményre vezetett.

Dr. Krammer egri főorvos ur ajánlatára egy 10 éves, ballába szélhűdésében szenvedő fiugyermek van orvoslásom alatt. Az ágyék- és keresztfontat (plexus lumbalis et sacralis) képezik a betegség székét; a beteg balláb a különben mondhatni virágzóan kifejlődött fiunál a csipesont tarjától kezdve sorvadásban van. Az orvoslás kezdeténél f. évi April. 24-kén történt mérés következő arányokat mutatott:

1. A felcomb kerülete a nagy tompor körül mérve, jobbra = 16." balra = 12."
2. A felcomb kerülete a térdkalács felső szélén fölül, jobbra = 8 $\frac{1}{2}$," balra 6 $\frac{3}{4}$."
3. Az alcomb kerülete 3," a térdkalácson alól jobbra 8," balra 4 $\frac{3}{4}$."
4. A láb hossza a nagy tomportól a talpig, jobbra 18 $\frac{1}{2}$," balra 15."
5. A láb hossza a csipesonttól a talpig jobbra = 26.," balra = 19."
6. A talp hossza a sarktól a nagy ujj hegyeig, jobbra = 7 $\frac{1}{4}$," balra = 5."

E viszonyok az egészséges lábnak tultengéssel (hypertrophiával) határos kifejlődésére mutatnak; oly körülmény, mely abban találja elegendő magyarázatát, hogy az igen virgonc fiu csak ezen egy lábon ugrálva végzi mozgását, mivel a beteg láb nem képes a nehéz törzs hordozására legesekélyebb támaszt is nyújtani. Hidegen, petyhüdten, elnyomorítva, valamire alig használható függelékül csüng a törzsről. A bőrtől kezdve a csontokig minden rost mélyen sülyedt életerő bélyegét hordozza magán.

E betegség kezdete óta a fiu gyöngéden gondoskodó szülei mindent használtak, mit csak legügyesebb gyakorló orvosok tanácsa után tehettek. Az éplótan (orthopoedia) is használatba vétetett. De mily sükert volt képes itt az ugynevezett uj orthopädia kimutatni? Nem tett egyebet, mint mennyit minden empiricus gépész évszázadok előtt tett volna. Vértet alkalmaztak a törzsre, mivel a hátgerinc meggömbülve tünt fel, (természetes következménye annak, hogy a törzs egyedül az egészséges lábra támaszkodik); továbbá egy vas sint alkalmaztak a beteg láb hosszában! Valóban érdemes ily eljárás mellett előhaladásról szólni! Szerencsére a mell és altestre alkalmazott készültek épen nem teszik azon szolgálatot, mit mestereik szándékolnak. Mert ha e szolgálatot tennék, a legnemesebb belrészekre hatásuk által az egész bélszervezet kifejlődését ép oly nagy mértékben akadályoznák, valamint hogy a beteg lábra csatolt sinek csak arra lehetnek alkalmasak, hogy annak szervi erősödését megakadályoztassák.

Augustus 1-jén tehát már három hónappal a vizgyógy és gyógytestgyakorlat használása után, a mérték következőt mutatott. Az 1-re = 14 $\frac{1}{2}$; a 2-ra = 8;" a 3-dikra = 5 $\frac{3}{4}$;" a 4-re = 17;" az 5-re = 22 $\frac{1}{4}$;" a 6-ra = 5 $\frac{1}{2}$;" tehát illetőleg a

térime növekedése 2 $\frac{1}{4}$ " és 1 $\frac{1}{2}$." S mi még fényesebb, az életerő működése az egész lábban egészen mássá lett. Mi ugyan még igen távol vagyunk a gyógyítás céljától; de a fenálló körülmények közt az elért eredmény mindenesetre jelentékenynek mondható. Legközelebb folytatandom tudósításomat ezen érdekes eset javulásának előhaladásáról. Hogy a leggyöngébb gyermekortól legnagyobb mértékben bénult tagok helyreállítása, csak vizgyógy és testgyakorlat huzamos használata által érhető el, ez senki előtt feltűnő nem leend. Hiszen itt az oly sok éven át majdnem egészen kialudt életerő működésének ismétli fölébresztéséről van szó. Egészen másképp áll a dolog, hol környi (periphericus) bénulással, főleg nem igen idülttel van ügyünk. Ha ilyenekkel többnyire a vizgyógy-és gyógytestgyakorlat ismerete előtt is célt értünk, még sem hagyhatom fölmenetlennül, hogy azok hatása ily esetekben legfényesebben kitűnt.

Három hónap előtt, egyetemi tanár ajánlatára, egy 20 éves fiatal ember látogatta meg intézetemet, ki a mellkasnak ama sajátságos alkotása (Architectura phtisica) mellett vérköpésben s más aggályt gerjesztő bántalmakban szokott szenvedni; nevezetesen a hurutos és csuzos betegségeknek kedvező időjárás mindig nagy hatást gyakorolt tüdejére. Mindezen körjelenségekhez, utóbbi években, légzésnehély (dyspnoe) is csatlakozott, mely mindig magasabb fokot ért el, s már csekély testmozgásnál is, különösen a kissé gyorsabb járásnál, lépcsőkön, fölmenetnél, sat. igen sok fájdalmat okozott. A mell vizsgálata azt mutatta, hogy itt hiányzik az e kórnál sajátságos ifjui lélekzetvétel; e helyet gyöngébb, jóllehet egyébiránt rendes légzési zöreij. Az ifju ember külső kinézése rendkívül bágyadt volt teste rosszul táplálva; az ifjusági vidorság teljesen hiányzott. Intézetemben gyógytestgyakorlati orvoslás által három hónap lefolyása alatt a mellkas majdnem két hüvelyknyivel tágasult. Hogy pedig a tüdők ellentállási képessége az ártalmas külbefolyások ellen megerősített, világosan mutatja azon körülmény, hogy az orvoslás kezdetével mutatkozott vérköpés nem tért többé vissza, és hogy a fiatal ember azon időben, midőn a lélekző szervek betegségei, mind bel- mind külterjüleg legnagyobb mértékben uralkodtak, minden tüdőbántalomtól ment maradt. Az egész szervezet tengfolyama új életet nyert, s a beteg erőteljes, szellemileg vidám egyénné változott át.

Mivel az itt felsorolt betegségi állapotok megemlítése oly orvos előtt, ki az okszerű vizgyógymód és gyógytestgyakorlat hatásaival nem eléggé ismeretes, talán leginkább feltűnő volna, s abban megütköznék; ehez néhány magyarázatot akarok csatolni. Megvagyok ugyanis győződve, hogy a tüdősorvadásrai fenemlített hajlam mellett, mely a mellkasnak ismeretes és sajátságos alkotásában nyilvánul, az észszerű vizgyógy, különösen a Ling-féle gyógytestgyakorlat semmivel sem pótolható ovószert nyújt. Már annyira hozzá szoktak a tüdősorvadást és tüdőgümőkört egy betegségnek tartani, hogy minden tüdősorvadásrai hajlamnál egyebet nem látnak, örökölt, a vér vegytani összetételében foglalt gümőkóros betvegynél (dyscrasiánál). Itt utalok V i r c h o w Rudolf *) egyik értekezésére, melyben ezen hirneves kórvizsgáló a sorvadás és gümőkór különbségét, a szokott világossággal és éles elmével tárgyalja. V i r c h o w joggal emeli ki, hogy az ő abban kifejtett nézete szerint nemcsak a kórtan, hanem egyes betegek is sokat fognak nyerni. Mert azon általános divatozó nézet mellett, ugymond, hogy a tüdővész mindenkor egy külön betvegely helylegülésének kinyomataul tekintendő; annál kevésbé volt az orvosoknak, bátorságuk s reményük az ellen támadólag lépni föl, mint-hogy a baj okát örökölt viszonyokban vélték feltalálni. A betegségek örökülését, mint tény, tagadni nem lehet; de ebből mégis csak valami jut a betegségnek alkatasai (constitutionelle), de nem betvegelyi eredetére. Az örökölt betegségi hajlamok mindenkor visszavezetnek az egyes szervek bizonyos gyöngeségére, melyek nem képesek a külbefolyásoknak ellentállani, s kevésbé képesek a tapasztalt zavarodások kiegyenlítésére; vagy melyek megfordítva kevésbé izgékonyak s azért többé kevésbé nem képesek működéseiket teljesíteni. Legfontosabb

*) Verhandlung der physical-med. Gesellschaft zu Würzburg. III. Bd. I. Heft. és Allgem. medic. Central-Zeitung. 1852. Nr. 56.

azonban az elsőbbi osztály, mennyiben a szabályzó erők hiánya leggyakrabban nagyobb megbetegedések lehetőségét is magával hozza, s az egész szervezetnek bizonyos gyöngesége és finomsága legkönnyebben komoly veszélyeket idézhet elő, az egyén vagy egyes részeinekfenmaradására nézve. Nem a beteg egy az, — így zárja be Virchow értekezését, — mely a tüdőt beteggé teszi; hanem éppen a tüdők lehetnek azok, melyek a vérbomlást előidéznek.

Ha ezen, nem a holttestből, hanem az életből merített nézetet helyesen méltányoltuk, minden kétség elfog oszlani, hogy az észszerű vizgyógyomód és a Ling-féle gyógytestgyakorlat itt is kitünő eredményeket képes felmutatni. A mellkasra alkalmazott s kettősen activ mozgásai által kitünő eszközt szolgáltat arra, hogy a tüdők benső térisége tágasbittassék, hogy működési ereje magasabb fokra emeltesse, hogy a kül ártalmas behatásoknak annál erélyesebben legyen képes ellentállani, s ez által a sorvadástól is mentességet (immunitást) megszerezni.

GYÓGYTANI JEGYZETEK.

Skoda tanár kórodájából, az 1857. tanévról.

Közlő Politzer Ádám.

II. Vas-sápkórnál.

Mult évben S. kórodáján vaskészítvényekből csaknem kizárólag kéns. vaséleg rendeltetett (Rp. sulfi ferri gij — X. aq. dest. dr. jj. S. Ter. de die 5—10 gutt.) Ezzel szerelt betegek közül említendők: a) Egy sápkóros 28 éves leány erős gyomornyilallással, ki 10—12 napi szerelés után jobban lett; s négy hétre gyógyultan hagyta el a kórodát. b) Más, 24 éves sápkóros leány erőszakos szivdobogással, kinek arca lassankint jobb színt öltött, s öt hét múlva ment ki a kórodából. c) Egy 14 éves brightkóros fiú, 5 hó alatt négy ízben vétetett vasszerelés alá, minek hatása oly föltünő volt, hogy semmi másnak, mint csupán a vasnak tulajdoníthatott. Ugyanis, ez egyénél, kinél már előbb vizkór volt jelen, de ki különben nem igen szenvedett, s hatalmas étvágygyal birt, minden vasvétel után gyomor fájdalom s étvágyhiány állott be; a szereléssel fölhangyásra a fájdalom mindannyiszor mult s étvágya megjött. d) 23 éves erős leány a bal visszeres nyílás szűkülésével (stenosis ostii venosi), mi nevezetes foku kékkórt (cyanosis) fejlesztett. Ez egyén még soha sem havadott. 36 nap folytán vett almas. vasszerelést (traumat. ferri) napjában 30 csöppet, minden siker nélkül. Erre a nyarozspon (secale cornutum) napjára 6 szemernyi rendeltetett, meleg lábvíz használatával.*) Hét napra a havadás nehézség nélkül kezdődött.

Skoda nézetének a vaskészítvények hatásáról érthetése végett szükséges ugyanaz ő nézeteit a sápkórról ismerni. Sápkórnál a vér meg van változva, mit már a bőr színe változásából, meg a havadás hiányból észreveszünk. Első a vértekecsék fogyása, másik egész vérmennyiség apadásából. De a többi kórtünetet, minők: szivdobogás, légzésnehely, gyomornyilallás, korcsétvágy (pica) idegfájdalmak stb. e vér változathól meg nem fejthetjük; mert más betegségekben is van vérfogyás, még is egészen más körjelek mutatkoznak; minélfogva véltényül kell fogadnunk: hogy egy idegközpont van bántva Származtathatjuk e kórtüneteket igenis a vér változásából, mi azonban nem lehet oly egyszerű, hogy csupán mennyiségileg változott. Vannak oly esetek is, hol a sápkór világos tünetei mellett havadás van, és látszó vérváltozás nincs; miknél szintugy sikeres a vas mint másféléknél. E szerint a sápkór csupán vérhiányból (Anaemie) nem fejthető; inkább a vérhiány a sápkór másodlagos tünete, következménye az idegrendszer első bántalmának, miszerint rendellenes beidegzésből rendellenes elválasztás is, kivált gyomorban s bélsatornában, tehát rendellenes vérképződés, meg ebből vérhiány származik. Nem kell képzelnünk, hogy sápkórosok véréből vas

*) Az ügyelő orvosnövendék Mittler Pál ajánlatára.

hiányoznék, s a kór oka ebben rejlenék; ha e volna az eset, ugy a vas minden vérhiánynál sikeres gyógyszer lenne; mi azt tápszerünkben foglalt vas által mindenkor kipótolhatnók. Azonban tapasztaljuk, hogy a vas nem minden vérhiánynál sikeres, és hogy csak vegykészítvényképen, és nem úgy mint tápszeri tartalék hat.

A vas sápkórnál hatási minőségéről bizonyost nem mondhatunk; eddigi kémletekből még nem került ki: vajjon a gyógyszerül adott vas vérbe válik át, vagy nem? Csekély vas-mennyiség minden ember hujyában változó arányban található; de azokban is kevés található, kik a vasat gyógyszerül veszik; vajjon valamivel több é mint különben, nem tudni. A bélsárt a vas megfeketíti, miből azt hívék, hogy minden vas-rész a vég belen takarodik ki; mi ellen azt lehetne felhozni, hogy részleg a szervezetbe szivatik fel, s csak a fölösleg ürítetik ki, minthogy sohasem is találta meg a ürítékben az összes bevett vasmennyiség. De éppen oly valószínű, hogy a hiányzó rész a bél tekervényeiben parányokban függve maradván, később csakugyan kikerül; mert tudjuk hogy a hosszú csőbe lövelt folyadékból sem csurog ki más végen az összes mennyiség; mivel közben a részek falaira tapadván el el maradoznak. E szerint nagyon valószínű az is, hogy vagy éppen semmi, vagy nagyon kevés vas válik át a vérbe.

A vasat a gyógyszereltek többnyire különös nehézség nélkül elviselik; némelyek huzamos szerelés után gyomornyilallást, fejfájást kapnak, s hánynak. Azt vélték, hogy vértorlódársra, lobra, vérzésre hajlamos egyéneknek vasat adni nem tanácsos; mi S. nézete szerint nem áll; sőt lobos kórnál is lehet vasat adni a nélkül, hogy a lobfolyam ez által fokoztatnék.

Hogy a vas sápkórnál a vértekecsék szaporodására elsőleg hatna, be nem bizonyult véltény. Valószínűbb, hogy a vas szervezetre hatása eredetileg nem a vérgyiségben, hanem az idegzetben történik; mert általa az idegrendszer működés-zavarai megszűnnek; minek következtében a kiválasztás gyomorban, bélsatornában, és a vérképződés szabályoztatván, a vérhiány megszűnik. Sápkór kezdetén a vas árthat; s ilyenkor a melléktünetek ellen kell küzdeni. Szivdobogás ellen savak és gyűszünke adatnak; gyomornyilallás ellen bódító szerek, vagy ha ezek hurut által föltételeztetnek, horgany (Zink) készítvényeket lehet adni; de a sápkór idültével a vas általános és legbiztosabb szer.

Egyes vaskészítvények célszerűségére nézve: a vasrezelék rosz készítvény*) rosz ízén kívül az is baja, hogy előbb élegülnie (oxydiren) kell, míg a gyomor savával együlhet. Ez élegülés a gyomorbéli víz rovására történik, s könny-fejlődést okoz, miből tartós bűzös bőfögések, gyomorpuffadás következnek. E vegyfolyamat oldékony vassóval szerelés által megelőzhetjük. Előbbi kellemetlenség a nem oldzó szénsavas vassal is jön létre; mi kivált sápkórnál idegbántalomban ajánlatott; ugyanis mindenik gyomorsav, péld. a tejsav a szénsavat vegyéből kiűzheti. Az oldékony vassók u. m. kénsavas, tejs. citroms. vas hatásilag nem különböznek. Ujabban szárított ökrórvért ajánlottak, oly véleményből, hogy abban a vas a szervezethez arányzott minő- s mennyiségben van. A vér rostonyájában és fehérszárnyében tápanyagokat tartalmaz; ám tudjuk, hogy a vérben nem csak tápanyag szükséges, hanem elhasznált, kiválasztásra való anyagok is keringnek, s előleg kísérlet nélkül is bizony állithatni, hogy a vérben egyszersmind jelenlevő hujyany éppen nem kedvez az emésztésnek.

GYÓGYSZERTANI KÖZLEMÉNYEK.

Bodzabelháj (Cortex interior Sambuci) nehézkór (epilepsia) ellen.

Dr. Gasp. Borgetti 5 esetet számlál el, melyben a bodzabelhajat nehézkór-gyógyításra sikeresen használta.

1-ső esetben 3-szor használta 6—7 napi időközben be-

*) Lásd orvosi hetilapunk 11-ik számát. Gyógyszertani Közlemények alatt.

tege e szert, s a különben minden első holdnegyedkor előkerült baja elmaradt. 1½ év óta egészséges. Második esetnél a baj már 24 éves volt, s minden hónapban előkerült egyszer kétszer; a gyógyszer használat után előkerült ugyan még egyszer a baj azonban ismételt használata után 15 hónap óta nem jött vissza. Harmadik esetben hat hónap óta szenvedett benne a beteg, minden hónapban előkerült egyszer; 4 adag 8 napi időközben használt gyógyszer bevétele után még egyszer gyöngén előkerült ugyan a baj, azonban 1 év óta egészséges. Negyedik esetben csak 3 hónaponként került elő a baj, majd később kisebb szünetet tartott, mignem utóljára minden nyolc napban visszatért. 8 napi időközben 4-szer vett gyógyszer után először 3, majd 5 hónapban tért vissza; azonban ismételve bevett 2 adag gyógyszer után több mint egy év óta egészséges. Ötödik esetben egy éves volt a betegség, 3—4 hétben került elő. A gyógyszer ötödszöri használata után 8 hónap óta egészséges.

A gyógyszer készítése következő: 50 gramm. Cort. sambuci. int. 150 gramma akár forró akár hideg vízzel leontetik s 48 óráig állni hagyatják. A szűrmeny negyedórai időközben kétszerre beveendő. Mértékünk szerint következőleg lehet formulálni: Rp. Cort. interioris sambuci unc. unam semis. Inf. c. Aquae fervidae unc. V. post. digest. pr. 48 horas. Cola. f. K. G.

A PESTI CS. KIR. ORVOSI KARNÁL 1857-ik TANÉVBEN KÖVETKEZŐK NYERTEK GYÓGYKÉPESSÉGI OKLEVELET:

Orvostudori oklevelet:

Cohn Lipót, Fridrik Budai szül. Kovács Vilmos, Laibachi szül. Hegedüs Pál, Piskolt Szathmárm. szül. Máhr István, Valpó Verőce szül. Goldstein Ignác, Szanic Árva szül. Varga Zsigmond, Kis-Kun-Sz.-Miklós szül. Brokken József, Domony, Pest megye szül. Ivánovics Pál, Baja Vojvodina szül. Hartl Alajos, Tata szül. Hufnagl József, Innspruck Tirolban szül. Reisz Eduárd, Köpcsény Mosony megye szül. Glück Miksa, Ungvár szül. Reichenber Zsigmond, Pest. szül. Tóth János, Tabajd Fehér megye szül. Mittler Adolf Szél Somogym. szül. Schuk József, Pápa Veszprémm. szül. Schmidt Ferenc, Beigarten Osztrákhon szül. Ohiser Károly, Selmec Hontm. szül. Boros Antal, Dia Pestm. szül. Anesini Ferenc, Serginc Tirolban szül. Hegedüs János, Miskolc Borsodm. szül. Nagy Sándor, Szinyér Váralja Szathmm. szül. Schwarz Dávid, Tápio-Szele Pestm. szül. Roib Mihály, Szathmár-Németi szül. Borbély József, Bonyhád Tolnam. szül. Domián István, Kecskemét Pestm. szül. Horváth Lajos, Daja Fehérm. szül. Mádi Pál, Kecskemét Pestm. szül. Mayer Lajos, Laibic Szepesm. Witz Hermann, Lemberg Gácschon szül. Wiener Salamon, Szabadka Wojwodina szül. Kolosváry János, Erzsébetváros Erdély szül. Leyer Antal, Litschau Morva szül. Hlaváts Samu, Német-Lipce Liptóm. szül. Tauber Mihály, Leipnik Morva szül. Kraizell Aurél, Eperjes Sárosm. Mogyorósy Hermann, Pest szül. Langer Armin, Pest szül. Szabó József, Nagy-Kolcs Szathmárm. Bartha András, Eger Hevesm. 40.

Ugyan ez év folytán következő orvostudorok nyertek sebésztudori oklevelet.

Just Ferenc, Igló Morva születésü. Hufnagl József, Innspruck Tirol szül. Schilhanek György, Hunobrada Morva szül. Zlamál Vilmos, Zbaras Gácschon szül. Török János, Rima-Szombat Gömörm. Mádi Pál, Kecskemét Pestm. Jakob Fülöp, Meltseh Silezia szül. Zeitz Antal, Kloster Csehorsz. szül. Gajzagó László, Szamos-Ujvár Erdély szül. Flegl József, Solnitz Csehorsz. 11.

Ugyan ez évben következő orvostudorok lőnek szülész mesterekké:

Kavács Vilmos, Laibach Karniolia szül. Heller Jakab, Pest szül. Reisz Eduárd, Köpcsény Mosonym. szül. Glück Miksa, Ungvár szül. Goldstein Ignác, Szanic Árvam. Weismayer Márk,

Pécs Baranyam. szül. Gajzagó László, Szamos-Ujvár Erdély szül. Darányi János, Heves szül. Graner Dávid, Zsámbék Pestm. szül. Szabó József, Nagy-Kolcs Szathmár. 10.

Sebészi, és szülész mesteri oklevelet nyertek következők:

Pikler Jakab, Rajec Trencsénm. szül. Oppenheimer Izák, Pozsega Tótorsz. szül. Lovas János, Esztergom szül. Benkő Ferdinánd, Kanizsa Zalam. 4.

Polgári sebészek és szülészek oklevelet nyertek:

Rigócz Mór. Balassa-Gyarmat Nógrád. szül. Pados János, Komárom szül. Strommer Rudolf Buda szül. White Ferenc, Tallos Pozsonym. szül. Graef István, Pest. szül. Lülbing Lajos, Kassa Abauj. szül. Broch Jakab Wielkie-oczy Gácschon szül. Réthy Sándor Sziget Marmoros szül. Bencze Mihály, Komárom. szül. Kaiser György Sanct. Spirit. Stiriai Gácsorsz. szül. Doctor Zachariás, Rzezsow Gácschon szül. Proag Dávid, Drohobicz szül. Zimbrich Adolf, Knappendorf Csehorsz. szül. Brillant Saul, Lemberg Gácschon szül. Frieder Mór, Sáros-Patak Zemplén szül. Spiess Nikász, Esztergom szül. Reif Ferenc, Rautenbruch Morva szül. Hódy István, Pest szül. Jarabek Rudolf, N.-Szombat Pozsony szül. Piskorez József, Leipnik Morva szül. Freisz József, Bécs szül. Mantel Mór, Tarnopoly Gácschon szül. Singer Jakab, Veszprém szül. Diámant Zsigm. Galgóc Nyitram. Gaydosy István, Csejkő Báesm. szül. Ginczeri Ferdinánd, Érsek-Ujvár Nyitram. Nagy Mihály, Buda szül. 27.

Mint fogász okleveleztetett:

Dr. Cohn Leopold, Budai szül.

Okleveles szemészekké lettek:

Orvos-sebész tr. Darányi János, Heves szül. Fricz Antal, sebész Bécs szül. Esztergomi Ferenc, sebész Tata szül. 5.

Gyógyszerészi oklevelet kaptak:

Lellis Ede, Krapina Horváthon szül. Kiss Sándor Marcal. Somogym. Szekerák Ambrus, Orosz-Peklin Sárosm. Remetey József, Szalatka Erdély szül. Kéler István, Kis-Szeben Szepesm. szül. Trajánovics Ede Erdő-Bénye Zemplénm. szül. Daichend Fridrik, Beszterce Erdély szül. Pfisztner Alajos, Tata Esztergomm. szül. Mohos János, Halinba Veszprémm. szül. Müller Károly, Belényes Biharm. Huber János, Esztergomm. szül. Bittmann Dani. Bazin Pozsonym. szül. Gubás Károly Borsodfalva Borsodm. Bernácsky Károly, Buda szül. Buzát Márton, N.-Várad Biharm. szül. Chabada Károly, Körmöc szül. Feletár Emil, Tapolcsán szül. Szmolka Lajos Pest szül. Hladny Mór, Rajec szül. Szale Rudolf, Ráckevi szül. Száva Gregor, Gyergyó Sz. Miklós szül. Hrehus József, Munkács szül. Dilber János, Kikinda szül. Lucich Geyza, Vershec szül. Dittrich Károly, Pest szül. Csernák Sándor, Szerek Nyitram. Arvay Gyula, Magyar-Almás, Fehérm. Kovács Miklós Debreen szül. 28.

Bába okleveleztetett: összesen 175.

Gebhardt Ferenc,
az orvostanári testület dékánja.

ÁLLATGYÓGYINTÉZETI TANTERV.

A pesti cs. k. állatorvóintézetben az állatorvosok és patkoló kovácsok számára tartandó új tanfolyam megnyitását illető rendelet. 29973. A magas cs. k. vallás- és közoktatási ministerium 1857. évi Október 17-ki nyivánitása folytán az új ó. k. Apostoli Felségének 1847 évi Julius 16-iki legmagasb határozata által jóváhagyott tanterv állatorvosok és patkoló kovácsok számára, a pesti cs. k. állatorvosi intézetben már az 1857. téli félévvel életbe léptetik. Ennek folytán jövőben a nevezett intézetben, A) állatorvosok, és B) patkoló kovácsok fog-

nak kiképezettni, és az előadások valamint az állatorvosok, úgy a patkoló kovácsok részére is két, azaz német és magyar nyelven fognak tartatni.

A) Állatorvosok számára: 1. A tanfolyam tart 3 év, vagy 6 féléven át. Az első évi folyam folyó évi November 16-án fog kezdődni, és a felvételre való beiratások a pesti cs. k. állatorvosi intézet irodájában bezárólag 1857. évi November 16-áig történnek. 2. Ki az állatorvosi tanfolyamra felvétetni kíván, köteles az algymnasium, vagy az al-reál-iskolának legalább elsőosztályu sorozattal lett bevégezéséről magát kimutatni. 3. Az állatorvosi tanfolyamra való felvételre megszabott életkor az elért 17-ik bezárólag 24-ik életév. Csak azon egyének-nél, kik folytonosan tudományos foglalkozásban voltak, lehet a meghaladott életévek iránt elnézéssel viseltetni; ugymint orvosok, mezei gazdák, stb. 4. A teljes folyamnak bevégezése után azok, kik a szabályszerű szoros vizsgálatokat megfelelő sikerrel letették, oklevéllel láttatnak el, mely által ők feljogosítva leendenek: az ausztriai császári birodalom összes koronaországai-ban az állatgyógyítást egész terjedelemben szabadon gyakorolhatni, és jogérvényes állatorvosi bizonyítványokat kiállítani. 5. Okleveles orvosok és seborvosok, valamint szabadalmazott gyógykovácsok, kik az állatorvosi oklevelet elnyerni ohajtják, az állatorvosi folyamot két év, azaz négy félév alatt elvégezhetik; minthogy rájuk nézve bizonyos szakok, mint különben is ismeretesek, elmaradnak. A gyógykovácsok csak akkor bocsátathatnak felvételre, ha magukat az algymnasium, vagy al-reál-iskolának megfelelő bevégeztéről kimutatni képesek, és életük 36 évét még meg nemhaladták. Az okleveles orvosok és

seborvosok, valamint a szabadalmazott gyógykovácsoknak, állatorvosi kiképezésük végetti felvétele ezen intézetbe, csak az első évi folyam bevégezte után, vagyis az 1857. iskolai év kezdetével történhet.

B) Patkoló kovácsok számára: 1. A tanfolyam a patkoló kovácsok számára tart 6 hónapon át, és minden évben kétszer tartatik. Az első kezdődik Január 1-én és végződik Julius utoljával, míg a második Julius 1-én veszi kezdetét, és December hóval fog végződni. A felvételre való beiratás a pesti cs. k. állatorvosi intézet irodájában az 1-ső folyamra December 16-tól e hó utoljáig, a második folyamra Julius 16-ától szintén e hó utoljáig történik. 2. A patkoló kovács-folyamra való felvételhez, a három osztályu iskolának jó sikerrel lett végeztéről bizonyítvány, a rendszeresen kitanult kovács-mesterségtől tanuló-levél, és legalább két évi legényi működésről való kimutatás igényeltetik. 3. A patkoló kovácsfolyam hallgatói a köröm és pata-vasalásból letett elméleti vizsgálat után, és miután ők megfelelő próba-patkolást tanúsítottak, és tökéletes patkó-készítési képességüket igazolták, bizonyítványt nyereprendnek, mellyel ők feljogosítva leendnek, az ausztriai császárság bármely helyén önállólag patkoló kovácsüzletet és műhelyt állítani.

Budán, Okt. 20-án 1857.

Cs. k. helytartósági osztály.

VEGYESEK.

Dr. Well Vilmos cs. kir. ministeri tanácsos a budapesti orvosegylet által tiszteletbeli tagul megválasztatott.

Heti kimutatás a pestvárosi kórházban 1857-iki Nov. 2-től — Nov. 8-ig ápolt betegekről.

	Felvétetett				Gyógyult				Meghalt				Visszamaradt						
	Beteg		Gyerm.		Beteg		Gyerm.		Beteg		Gyerm.		Beteg		Gyerm.				
	férf.	nők.	szülők	Elmekör	férf.	nők.	szülők	Elmek.	férf.	nők.	szülők	Elmek.	férf.	nők.	szülők	Elmek.			
Novemb. 2-kán	7	7	—	—	14	14	5	—	19	1	2	—	3	207	215	—	14	13	449
" 3-kán.	8	11	—	—	19	8	5	—	13	1	1	—	2	210	220	—	14	13	454
" 4-kén.	8	6	—	—	14	4	5	—	9	1	1	—	2	210	220	—	14	13	457
" 5 "	18	6	—	—	24	8	5	—	13	1	2	—	3	219	219	—	14	13	465
" 6-kán	14	5	—	1	20	4	2	—	6	2	—	—	2	227	222	—	15	14	477
" 7-kén	10	7	—	—	17	7	5	—	12	3	2	—	5	227	222	—	14	14	477
Novemb. 8-án	16	3	—	—	19	5	1	—	6	1	—	—	1	237	224	—	14	14	489

A beteg-létszám naponként növekedik. — A kórjárat igen változó; majd hurutok, majd esúzok, vagy lobos kóralakok teszik a többséget, hagymáz fajokkal váltva, mely két utóbbi kór-alak igeu gyakran súlyos lefolyású, és halállal végződik. Ugy szinte agg és gümőkórok is.

H Í R D E T É S E K.

(2-*)
Megjelent, s Müller Emil kiadónál és általa minden hiteles könyvárusnál kapható:

SZERVÉNYI VEGYTAN

rövid kézikönyve;

Dr. Strecker Adolf kristianiai vegytanár munkája után magyarította

Dr. Oroszhegyi Jósá.

A szövegbe foglalt 42 fametszévényel. — Ára 3 frt. 20 kr. pp.

(4-5)
HOLLÓSY LAJOSNÁL N. VÁRADON épen most jelent meg és általa minden hiteles könyvárusnál, PESTEN nevezetesen:

GEIBEL ARMINNÁL
(Kristóftéren) kapható:

TÖRVÉNYSZÉKI ORVOSTAN

különös tekintettel a büntető törvénykönyvre. Jogtudósok, orvosok és sebészek számára írta

Dr. Grosz Lajos.

Ára csinos borítékba fűzve 2 ft. 40 kr. postán bérmentesen küldve 3 ft.

(1-1)
Épen most jelent meg és PFEIFER FERDINÁND (ezelőtt Emich Gusztáv) könyvkereskedésében Pesten, Szervita-tér sarkán a „fehér hajóval“ szemközt kapható:

Oesterreichischer Medicinal-Kalender.

Dreizehnter Jahrgang

1858.

Herausgegeben von Josef Nader.

Mit dem Portrait des Professors Dr. Jos. Hyrtl. — Ára 1 ft. 20. krpp.

Megjelent s mindig ingyen szolgáltatik:

LAMPEL RÓBERT:

Nevezetesebb orvosi s természettudományi munkák

jegyzéke.

Részleg a magyar cs. kir. orvosi egyetemnek ajánlatnak gyógytani és más segéd-könyvek; mik mindig kaphatók Lampel Róbertnél városház téren, a kegyesrendi atyák tanodájának átellenében. Távollévók sziveskedjenek a távolsághoz képest 3, 6, 9 krajcáros levélbélyegeket küldeni, melyekkel említett könyvjegyzék aztán bérmentesen szállítatik.

Előfizetési ára: Dec. végéig helyben 4 fr. 40 kr.
v ideken 5 fr. 20 kr. pp. A lapot illető közlemények a
fizetvények bérmentesen küldendők.
Hirdetések közöltetnek soronként 8 p. krért.

Megjelenik minden csütörtökön.
Megrendelhetni minden cs. kir. posta-hivatálnál, a szer-
kesztőnél újtér 10-dik szám. és a kiadónál Dorottya-
utca 12-dik szám.

ORVOSI HETILAP.

Honi és külföldi gyógyászat és kórbufárlat közlönye.

Dr. Markusovszki L.

Tulajdonos és felelős szerkesztő.

Müller Emil,

kiadó-könyvnyomdász.

Tartalom: A Sauer tanár által javalt kéns. rézével mint e tüdőlob sajátszere IV. Dr. Poor Imrétől. — A pesti szemészeti kóroda hajdan és most, Közli Dr. Tóth József szemészeti tanár segéd. — Nagel tanár sebészeti kórodája Kolozsvárott, VIII. Térdzsugodás stb. Nagel tr. vezérlete mellett közli Bartha J. tanársegéd. — Gyógyszertani közlemények. Halmajolaj. Török József gyógyszerész. Társulatok: Budapesti orvosgyelet Nov. 14. gyűlése. — Természettudományi társulat Nov. 7. szakülése. — Vegyesek. — Halálhírek — Hirdetések.

Tárca: Javaslat nyugdíjintézet szervezésére Dr. Nádhelyi Károly.

A SAUER TANÁR ÁLTAL JAVALT KÉNSAVAS RÉZÉLEG mint a tüdőlob sajátszere.

(*Cuprum sulfuricum qua specificum in pneumonia*).

Dr. Poor Imrétől.

IV.

Tüdőlobok melyeknél a betegnek kénsavas rézével nem adatott.

A főbbi cikkekben (l. az Orvosi-Hetilap 7. 9. és 10. számait) a tüdőloboknak azon egyedi eseteit tárgyaltuk, melyeknél a heveny lóbfolyam ellenében kénsavas rézével használtatott. Ezekből kitűn: a) hogy a kénsavas rézével egyedül és kizárólag a túlróstanyos vérvéggyű (krasis hyperinotica) tüdőlobokban lőn alkalmazva; tehát csupán ott, hol a tüdőlobot cselekvő jellegű láz kíséri; ellenben hol a cselekvő jellegű láz szenvedővé fajulni indult, mint ezt a 148. lapon fölhozott 4. számú gyermekágyas betegről említők), ott a kénsavas rézével azonnal föl hagyunk. b) A kéns. rézével csak a legsúlyosb és terjedtebb tüdőlobokban adtuk; hol heves láz mellett, melyben percenkint 95—110-ig szaporodott az érverés, a lobos kórfolyam vagy mind a két oldali tüdőre, vagy ennek több karélyára volt elterjedve, sőt hol a terjedt tüdőlobhoz szívhellobb (endocarditis), mell- vagy hashártyalob stb. társult. c) Az ily súlyos tüdőlobnak leküzdetésére 24—60 szemernyi kénsavas rézével szükségeltetett. d) Szokványos adagolásunk mellett (hat szemernyi kénsavas rézével fél szemér mákonnyal keverve adván egy napra) e gyógyszer nem okozott hányingert, sem has-

menést. e) A kénsavas rézével vétele mellett a lóbláz legtöbb esetben 5—10 napra megszűnt; a láz-szünetet ugyanennyi nap múlva követte a fölűdülés.

Ötvenhat ilyen súlyos tüdőlobban szenvedő közül ötvenhárom gyógyult föl kénsavas rézével szerelés mellett, három pedig meghalt; e szerint, ha a gyógyultaknak a meghaltakhoz arányát százalékban akarjuk kifejezni: a gyógyultak százalékmennyisége 94,6% — a meghaltaké 5,4% leend.

Azon tény, hogy Sauer tanár, túlróstanyos tüdőlobokban kénsavas rézével ad betegeinek, némely ügyfeleink között ama bal véleményre adott alkalmat, mintha a kénsavas rézével iránti előszeretet miatt a belgyógyászati kórodából egyéb lobellenes gyógykezelés száműzve volna. Ki a tudós tanár okszerű gyógyjavalatait ismeri, tudni fogja, mit kelljen tartania e levegőből kapott véleménynek valóságáról. A t. tanár lobokról, nevezetesen a tüdőlobról előadásában lobellenes szereink mindegyikét bírálva tárgyalja, s azoknak célszerű alkalmazását gyógyjavalatokra fekteti; megkülönböztet tisztán lobellenes, megrostanybontó szereket; amazokhoz számítja az általános és helybeli vérbocsátást; a külső és belső elvonókat, minők a bórízgatók, a székkürölést előidéző közepsők, a szív tevékenységét lehangoló piros gyűszűnkével (folia digitalis purp.); végre a hideg és melegen okszerű alkalmazását. Lobellenes, de egyszersmind rostanybontó szerekek közé sorozza a kénsavas rézével, a hányborkövet nagy adagban, légsavas ham- vagy szikéleget (kali vagy natrum nitricum)

TÁRCA.

JAVASLAT

nyugdíjintézet szervezésére, orvosok, sebészek, gyógyszerészek özvegyei, árvái számára.

(Beküldetett).

Ily intézet szükségességéről beszélni teljesen fölösleges. Mindnyájan tudjuk, mily szomorú állapotban maradnak gyakran orvosok özvegyei árvái, sőt az államtól díjazott orvosok nyugdíjas özvegyei sincsenek nélkülözésektől biztosítva.

Ez állapot engem 1851-ben arra indított, hogy egy nyugdíjintézet alapítására tervet készitsek; azonban más koronaországba áthelyeztetésem miatt e terv feledésbe ment; miglen Dr. Herrmann föl hívását az Allg. med. Zeitung 41ik számában olvastam, mely Dr. Wojtitz székesfehérvári orvosnak

a Zeitschr. für Natur und Heilkunde 1851. 15-ik számában tett javaslatára is figyelmeztetett.

A nélkül, hogy tisztelt ügytársaim dicséletes kezdeményét ócsárolnám, bátor vagyok mindkét javaslat módjára észrevételt tenni.

Dr. Herrmann tervében nekem úgy látszik:

1-ször. A befektetési tőke az orvosok nagyobb számát illetőleg igen nagy.

2-ször. A nyugdíj kissé magasra van téve, s egyszerű valószínűsége számítás és hasonló intézeteknél tett szomorú tapasztalatok szerint, néhány év múlva az intézet létét veszélyeztetheti.

3-ször. A gyermekek nevelési segélydíját ugyan e vád éri, s ilyennek szerintem csak mindkét szülő halála esetén kelené kiszolgáltatni.

4-szer. Az intézet csupán Morva és Siléziára szorítkozásával, hatásköre igen szűkre szabott; holott hasonló intézetnél minél nagyobb terj és részvét fő életkérdés

highalvacst (calomel), s a bócsiek néhai kedvenszerét a highalvagot (merc. subl. corros.) Hogy e szerek — az utolsót kivevén, — a belgyógyászati kórodán évről évre gyakorlati alkalmazásban is részesültek, elvitázhatlan tény gyanánt szolgálnak kórtörténeteink.

Lássunk belőlük néhányat kivonatban.

1. Érvágás meg légsavas haméleggeli gyógyítás. B. Mihály, 28 éves gyöngge de ép testalkatu kádár 1850-iki April 6-án fásztó kézmunka utáni bevültében sok hideg vizet ivott; erre következő napon heves láza támadt, nyilaló fájdmakkal a mellben; a beteg baját napról napra súlyosbodni érezvén, April 12. a láz ötödik napján az egyetemi kórodába hozatta magát. A bal mellkas oldalán az ötödik bordától lefelé a nyilaló fájdmak, a tompa-üreshez közelítő kontakási hang, az itt hallható dörzs-zörej, meg terjedelmes szercegés (crepitatio) heves lobláz (90—95 érlüktetés percenkint) kíséretében bizonyossá tett bennünket, hogy a beteg mellhártya gyuladással párosult egykarélyi tüdőlobban szenved; a tüdő többi részeiben a rekedt sejtlegzésen kívül sipogást (str. fistulosus) meg sűrű sziszegést (sibilus) lehetett hallani, jelül, hogy a kétszeres lobhoz terjedelmes hörghurut (catarrhus bronchialis) is szegődött. — April 13-án a lázas kór 3-iknapján a nevezett kórjelekhez nehéz légzés (dyspnoea), arduzzadtság, fejszédülés, meg félrebeszélés járult. Nehogy az agyi vértorlódás a vér rostanybősége mellett agykérlobbá stb. magasodjék, érmetszés lön alkalmazva (egy font vér bocsátatván ki), ezután a köv. gyógyszer rendeltetett: Rp. dci r. althaeae e dr. una ad colaturam unciarum sex, adde nitr i puri drach. unam, tart. stibiati gr. semis, sacchari albi drach. duas. MS. Óránkint egy étkanálnyit bevenni. A székszorulás ellen olajos csőre lön rendelve. — Következő napra a láz s a mellbeni kórjelek tetemesen csökkentek; éjen át a beteg nyugodtan aludt. — April 16-án a lázas betegség 11. napján a bántalmazott mellrészen a tompa kontakási hang megszűnt, ugy a dörzs-zörej, nyilaló fájdmak, és szercegés a lázzal együtt; az eddig naponta ismételt légsavas haméleggeli fölhagyunk. A beteg ezentul még hat napot töltött a kórodán; mely idő alatt a folyvást tartó hörghurut ellen naponta egy terecsnyi könleghalvagot (sal ammoniacus) kapott, fél szemer hányborkövel. April 22-ikén egészségesen ment haza.

2. Érvágás meg highalvacscsali (calomel) gyógyítás. Cs. János 18 éves, kocsis. Az előtt mindig egészséges volt; utóbbi öt hó alatt harmadnapos váltóláz-

ban szenvedett, mely állítólag orvosság nélkül, végre megszűnt ugyan, de egyénünket rendkívül elgyöngítette. Ily állapotban 1854-iki Mart. 15-kén öt általános bágyadság, forróság, mell- és hasfájdalom fogta el, melyek súlyosbodtával a beteg Gyónból Pestre hozatta magát (mintegy hat mértföldnyire) egyetemünkbe. Martius 18-án, a lázas betegség negyedik napján a beteg állapota következő volt: láza nagy, rendkívül magas hőséggel s érverése percenkint százig szaporodásával; sebes rövid és szorult légzése gyakori száraz köhögés által szakittatik félbe; a bal mellkas oldalán és hátul a hatodik bordától lefelé a kontakási hang tompa és üres; ugyanitt hörgzörejt (str. bronchialis), hörghangot (bronchophonia) és gyér őszhangzó szortyogást (stertor consonans) hallhatni. Ezekon kívül a beteg élénk nyilaló folytonos fájdmakról panaszkodott, fölpuftadt hasa egész terjedelmében, melyek csekély nyomásra elviselhetlenekké fokozódtak, s gyakori bőfűgés állott be. A mondottak folytán a betegség egy karélya a májosodás szakában levő tüdőlobnak nyilvánított, mely terjedt hashártyalobbal van szövetkezve. A láz tetemes foka s a két helyeni lob dacára, a kénsavas rézéleg mellőztetett, nehogy a hashártyalob mellett az izgatott bélcső veszélyes hányást idézzon elő. Lobellenesen egy font vérnek bocsátása, a hasra tizenhat nadály alkalmazása, a rostanybőség ellen pedig highalvacst adagolása lön rendelve, köv. vény szerint: Rp. Calomelis gr. duodecim, P. fol. digitalis purp. gr. sex. P. sacchari albi dr. unam. M. exacte in pulv., div. in dos. aequales nro duodecim. S. Óránkint egy port bevenni. Ezekre a beteg láza csökkent, (érverése 100 helyett most 90), has-nyilalásai megszűntek s éjen át alhatott keveset. Mart. 19-kén a láz a 90-szeri érverésnél vesztegelt, a hasfájdalom megszűnt, a mellkasi kórjelek ugyanazok, mig tegnap az érvágás előtt, sőt ma a hatodik borda fölött szercegés (crepitatio) is hallatszik; jelül, hogy a tüdőlob terjed. A hashártya izgatottságának szüntével tanácsosnak tartottuk a highalvacsnál hatályosb kénsavas rézéleghez nyulni, melyből naponta hat szemernyit vevén be, tiz nap mulva a láz is megszűnt, a lob termény is kiürített. A visszamaradt hörghurut ellen még nyolc napig szereltetett könleghalvaggal (sal ammon.), s April 8-án ép egészségben távozott el.

3. Légsavas haméleggeli (kali nitricum) gyógyítás. S. József, 50 éves; hét év előtt állítólag hagyományt, aztán tüdőgyuladást állott ki. 1850-iki Junius 23-án nagy leverettséggel és forróság mellett köhögni kezdett s vé-

Dr. Vojtitz javaslatában ama főbaj tünik föl, hogy már 5-ik évben a törzstőke támadtatik meg; mert mivel ebben befektetési tőke határozva nincs, az évi járulékok tekintendők olyanul, tehát csupán ezek kamata fordíthatik folyton fizetésre, mire már ötödik évben nem elegendő.

Ugy vélem, javaslatomban e nehézségeket kikerültem, s minden igényt lehetőleg figyelembe vettem; minélfogva abból rövid kivonatot közzé tenni célszerűnek látom, megjegyezvén, hogy az intézet nem egyetlen koronaországra van tervezve, hanem az összes birodalomból foglalhat tagokat; mert csak is a tagok lehető nagy száma biztosíthatja az intézet számos évig fönmaradását.

1. Tag lehet, minden az osztrák birodalomban lakó orvos, sebész, gyógyszerész, ki a 60 életévet túl nem élte (hadi orvos és gyógyszerészeket is ide értve).

2. A törzstőkéhez minden tag egyszer mindenkorra forintokan oly összeget fizet, melynek száma életéveinek kétszere, azaz 30 éves 60 frtot, 50 éves 100 frtot. stb.

3. Ezen kívül minden tag évi járulékul törzstőkéjé 20 százalékat fizeti. Péld. egy 30 éves, 60 frtnyi törzstőkéjéhez 20 százalékul 12 frtot, mely fizetvény további évekre állandó marad.

4. A törzstőke kamatai és évi fizetvények nyugdíjazásra fordíthatnak; a törzstőke és fölösleg gyümölcsöztetendő.

5. Minden tagnak, ki törzstőkéjét és egy évi járulékat lefizette, özvegye, ha legalább egy évig volt férjénél, nyugdíjképes.

6. Az özvegy nyugdíja annyi, mint a férj évi fizetvénye, s évenkint ugyanannyival szaporodik; Péld. Ha egy 30 éves tag első év után meghal, özvegye első évben kap 12 frt nyugdíjt, másodikban 24 frt. s így tovább egész 300 frtig. Ily tag hatodik év utáni halála esetén, özvegye első évben kap $12 \times 6 = 72$ frt. 2-ik évben 84 frtot s így tovább.

7. De e nyugdíjból évenkint a férj által fizetett évi járulékul levonatik. Főnebbi példák szerint tehát az 1-ső évi özvegy: $(12 \times 6) - 12 = 60$ fr. 2-ik évi: 72 fr. s így tovább. (Kivételt szenved az eset, ha a férj már a tagság első évében meghalt.)

reset köpött; következő nap kórodánkba folyamodott ségélyért. Junius 24-kén az elsoványodott beteg láza 95 ér-lüktetésig emelkedett; a bal mellkas mellsején szuró fáj-dalmakat érez; légzése rövid, akadozó, gyors; gyakori köhögés által véres nyálkát köp ki; a bal mellkason a má-sodik bordától le a negyedikig a kontaktási hang dobos, az üres meg tompához közelítő, hol egyszersmind részint szortyogást, részint szercegeést hallhatni; az oldaltájon cse-kély terjű dörzs-zőrej is jelenkezik. Innen a kórisme lön: első szakí egy karélyi tüdőlob kis terjű mellhár-tyalobbal. A beteg mellére kapott tizenkét na-dályt, belsőleg pedig: Rp. Dcti r. althaeae ex drach. una col. unc. quatuor, adde nitri depurati drach. unam, tart. stibiati gr. semis, syr. althaeae unc. semis. MS. Óránkint egy étkanálnyt bevenni. — Következő na-pon a mellhártyalobnak semmi nyoma; a láz csekélyebb. A légsavas haméleget még nyolc napig vette a beteg has-hajtókkal fölvaltva; ez alatt a láz megszűnt, s a tüdőlob fölöszlott; ezután a hurutos kiköpés elősegítésére ásvány-kermet vett s Jul. 20. gyógyultan ment el.

4. Nagy adagu hányborkővelí gyógyítás. T. Teréz, husz éves, szolgáló. Hószáma eddig nem mutatko-zott; gyakori szivdobogásról panaszkodik; állítólag egy-szer mellhártyalobot állott ki. Mostani baja 1853-iki Febr. 6án kezdődött rázó hideg- s erre következő állandó hő-séggel; a hevelt gyógyszer kihányta s vele együtt sok epét; ugyanekor eret vágtak a betegen, ki két nap mulva az orvosi kórodára került. Febr. 8-án a lázas kór harma-dik napján a láz tetemes volt, ütere percenkint 90-szer lüktetett; légzése gyors, rövid; mellkasa bal oldalán az ötö-dik bordától lefelé a kontaktási hang tompa, üres és dobos kezdett lenni; légzése terjedt szercegeést (crepitatio) árult el; gyomor baj nincs, harmadnap óta székszorulás. A mell-baj első szakí egy karélyi tüdőlobnak nyilvánít-atván, hányborkő rendeltetett eképen: Rp. Dcti r. althaeae ex dr. una col. unc. quatuor, solve in his tartari sti-biati gr. sex, adde laudani puri pulv. gr. quartam par-tem, syr. althaeae unc. semis. Óránkint egy étkanálnyt be-venni. — Febr. 9-ikén a hányborkő vételére a beteget hányás és székelés lepte meg; a tüdőbeni szercegeés, tehát a tüdőlob terjedtebb lön; ittott hörglégzés mutatkozott, mire a hányborkő adaga megkisebbítetett, a mákonyé nagyob-bíttatott, köv. vény szerint: Rp. Dcti r. althaeae e dr. una, col. unc. quatuor, solve in his tart. emetici gr. quatuor, adde pulv. laudani puri gr. semis, syr. alth. unc. semis. E szer vétele da-cára a tüdőlob a mellkas baloldali fölső karélyát is megtá-

8. Ha mindkét szülő meghalt, a nyugdíj házasságbeli kiskoru valódi gyermekeikre hárul, s tart emezek teljes kórúsá-gaig (illetőleg férjesülésig leányoknál.)

9. Ha a tag a törzstőke teljes befizetése előtt m i n t nő s hal meg, örvegye a már tett fizetést visszakapja; ha pedig nő-tenül hal meg, fizetvénye az intézet javára marad.

Rövidség okáért mellözöm itt az intézet vezetési, ügyke-zelési részleteit, mik amugy is az intézet létrejöttével állapít-atnak meg; csak azt jegyzem meg, hogy tervemet szorgosan fürkésztet adatok nyomán 100 évre kiszámítottam, s lehetőnek találtam.

Záradéku tehát kérek minden tiszt. szerkesztőséget, hogy soraimat figyelemre méltatva, lapjaikba iktatni ne terhelte-nék, s fölhivok minden orvos, sebész, gyógyszerészt, ez inté-zethez csatlakozásra; mi mellett nem mulaszthatom el figyel-meztetni, hogy amaz üggyárs urak, kiknek a szerencse inkább mosolyog, s kiknek özvegyeik számára nyugdíjra szükségük nincs, mégis segitenék az intézetet hozzájárulásukkal, hogy az

madta; szivburoklób s agyi vértorlódás kezdett fejlődni; azért Febr. 12-kén tizenkét obon vér bocsátta-tott ki a beteg ereiből, a hányborkő adagolása folytat-tatván. — Következő napokban a láz alábbhagyott, a lob oszlásnak indult. — Febr. 16-kán már a láz teljesen meg-szűnt, a hörglégzés helyein mindenütt szercegeést lehetett hallani, mire a négy szemer hányborkő egy negyed sze-mernyire kisebbítettén, még tizenkét napig folytatott s a beteg Febr. 28-kán mint üdülő hagyta el a kórodát.

(Folyt. köv.)

A PESTI SZEMÉSZETI KÓRODA HAJDAN ÉS MOST.

Közli Tóth József orvos-sebésztudor, szemésmester, s a magyar ki-rályi egyetemben szemészeti tanársegéd.

A szemgyógyászat az orvos-sebészi tudománynak gyakor-latilag mily fontos ágát képviseli, már onnan kitűnik, hogy birodalmi egyetemeinknél mindenütt önálló tanszékekkel és kó-rodával bir, sa gyakori szembajok hazánkban még országos szem-észeti hivatalok fölállítását is szükségelték.

A szemészet t. tanára a pesti egyetemenél e szakmája tu-dományos és gyakorlati fontosságát fölkarolván, kórodáját oly karba helyezni iparkodott, milyenben az egyetemünknel még ekorig nem létezett. Ugyanis az előbbi szük, s legfőlebb 7—8 szembeteget befogadni képes volt helyiségnek célszerűtlensé-gén segitendő, 185¹/₂-iki évben a jótékony intézet nagyobbitá-sát ernyedetlen buzgalma által kieszközlé; — úgy, hogy a je-lenlegi kóroda kényelmesen 18—20 szembeteget képes befo-gadni. A humanitás szempontjából nem megvetendő ama bete-gek és hallgatókra kellemetlen körülményen, melynél fogva a műtéteket hely szűke miatt a kórodában, a betegek között tenni kénytetett, — mi sok betegnél a műtétek iránt ellenszenvet idézett elő, — segitve lön az által, hogy a szemészeti kóroda mellett egy alkalmas műtő-terem szereltetett föl. — Hogy pe-dig a szenvedőkön minél jobban segitessék, s a tanulóknak mi-nél több alkalom szereztessék kiképeztetésükre, járó betegek számára is nyitattott megrendelés, hol, mint az alább közlött rovatból látható, évenként 600-ra menő szembeteg orvosi ta-tanácsesal láttatik el.

Nemkülönben a kórodai szemészeti műszertár szaporítottott, s a kor és tudomány igényeinek megfelelő állapotba helyezte-tett. — A 12 évre terjedő kimutatása a kórodailag szerelt be-tegeknek és szembajoknak, világosan fogja föltüntetni a most és hajdan közti különbséget, s a tananyag ez idő alatt létrejött szám és tartalom-bani szaporodását.

Régibb jegyzőkönyveinkben járólág szerelt szembetegek nem is fordulnak elő. Az itt következő táblázati kimutatásban a szembajok rendszerezve 18³⁴/₃₅ tanévtől kezdve egész a legkö-zelebb mult tanév (185⁶/₇) bezártáig áttekinthetők. — (A szemészeti kórodára vonatkozó korábbi irományok s jegyzőkönyvek zavar-gósidők rendbontó befolyásai következtében megsemmisültek.)

alakulásra szükséges 300 tag minélőbb összeálljon. Nőtlenek is jól teszik, ha járulnak; mert nősülésük esetén netaláni özve-gyeik az által már magas nyugdíjra számithatnak.

A tervem iránti részvétől függ: vajlon maguknak a ta-goknak nyugdíjaztatása, mint eredetileg tervembe foglaltam, kivihető é?

Hogy tehát mielőbb az egylet főhatósági engedélyeztetése iránt lépést tehessek, szivesen fölkérek az összes Osztrák biro-dalomban létező minden orvos, sebész, gyógyszerészt, miszerint részvétüket bérmentes (és olvasható) levelekben kijelentvén, nevüket, akadémiai rangukat, életkorukat, lakhelyüket f. é. De-cember végeig tudomra adni ne terheltessenek.

Thuróc Sz. Márton, Oktober 27. 1857.

Dr. Nádherney Károly
Árva-Thurócmezei cs. kir. f. v. os.

A pesti egyetemi szemézi kórodában 183¹/₂-ik évtől egész 185⁶/₇-iki év végeig gyógyított szembajok rovatos átnézete

K ó r - a l a k	183 ¹ / ₂ , tanévben																	össz.						
	183 ¹ / ₂	183 ² / ₂	183 ³ / ₂	183 ⁴ / ₂	183 ⁵ / ₂	183 ⁶ / ₂	183 ⁷ / ₂	183 ⁸ / ₂	183 ⁹ / ₂	183 ¹⁰ / ₂	183 ¹¹ / ₂	183 ¹² / ₂	183 ¹³ / ₂	183 ¹⁴ / ₂	183 ¹⁵ / ₂	183 ¹⁶ / ₂	183 ¹⁷ / ₂							
Érhártya vérbősége																	3	3						
Rece vérbősége																	1	1						
Szemháj-sejtszövet lob																	1	2						
Szemzúglob																		1						
Pillaszórmirigylob	1	2															4	14						
Könysipoly																		1						
Kötlob																		1						
Tülkhártyalob																		1						
Szarulob																		1						
Érhártyalob																		9						
Traumat. kötlob																		7						
„ szivárványlob																		2						
Orbánc																		7						
Orbánc-szemhájlob																		10						
Hurutos kötlob	1	1	2	1	1	2	1	2										42						
Takáros kötlob (hev.)	1	2		1														22						
Tak. kötlob (idült)		1			3	1												19						
Egyiptomi szemlob			2	1														3						
Rögös kötlob																		13						
Görvélyes kötlob		3	5			2	4	2	10	3								43						
„ szarulob	1	1				1	2	3	6	1	2	2	2	2	4	1	6	56						
„ szivárványlob																		4						
„ szemlob	2			1														3						
Bujasenyves szivárványlob	1																	13						
Csúzos kötlob																		7						
„ szarulob	2	1	1															32						
„ szivárványlob																		30						
Köszvényes szivárványlob																		1						
Fekélyes kötlob																		4						
Üveghályog																		1						
Szemháj-fene																		1						
Szaru-átszakadás																		5						
Szaru-sorv	1																	3						
Szenteke-sorv						1	2											1						
Szemháj-vizdag																		1						
Szemháj-heg																		3						
Szemháj-tályog																		1						
Szaruhomály	1																	32						
Szaru-heggye																		1						
Hályog (szürke)	46	51	43	57	47	43	40	52	44	52	46	50	37	55	30	42	36	52	32	42	35	45	957	
Szemhéjszél-összenövés																								2
Szemháj tekéveli összenövés																								1
Látacsuk		3				2	1	1		1		1	3		1	2	1	3		1		4	24	
Mellső szor																								2
Szarucsap	1	1	3	3	1	1	1	2	3	3	4	2	2	1	4	7	6	3	2	3	5	4	62	
Szemháj-seb																								3
Szemháj-vérömleny																								1
Köthártya-vérömleny																								1
Szemvizekór																								3
Düllszem																								3
Szemszórfordulat																								5
Beszegély																								2
Kiszegély		2																						12
Szemhéjiszam																								1
Szaru-sérv																								3
Szivárvány-előesés																								1
Bandzsalság																								10
Kancsalság																								2
Tömlős dag	1	1				3	1			2		2	1											19
Szemröp																								6
Szaruposztó	1																							7
Rák	2	2				1	3	2	4															35
Osztott ideg túlérzékenysége																								1
Szemhéjgörcs																								1
Szemháj-szélhűdés	1																							5
Nyúlás																								3
Látási becsület																								12
Mór	4	1	1																					9

Az egyetemi kórodák katonai kórházakul használtattak.

A járó betegek, kik a t. tanár által előadás közben tárgyaltak, 185°/₁ tanév óta, jegyzőkönyvbe is beiktattak, számszerint voltak:

185°/₁-ben 507; 185°/₂ 607; 185°/₃ 644; 185°/₄ 553; 185°/₅ 587; 185°/₆ 586; 185°/₇ 550: összesen 7 év alatt: 4054 járó beteg.

A legközelebbi múlt tanévben kór-sorozat szerint következő szembajok fordultak elő a járó betegeknek:

Köthártya vérbősége (Hyperaem conj.) 6, érhártya vérbősége (Hyperaem choroid.) 5, pillaszörmirigylob (Blepharitis oiliaris) 25, Meibom-mirigylob (Blepharoadenitis meibomiana) 1, könnyömlőlob (Dacryocystitis) 6, szemizomlob (Myitis ocularis) 1, túlkhártyalob (Scleritis) 1, érhártyalob (Choroitis) 23, általános szemtekelob (Panophthalmitis) 1, kötlob (Conjunctivitis) választóvíznek a szembe fecsésenésétől 1, Traumaticus szivárványlob (Iritis traum.) 5, hurutos kötlob (Conjunctivitis catarrh.) 20, csúzos szarulob (ceratitis rheumat.) 12, csúzos szivárványlob (iritis rheum.) 10, takáros kötlob (idült) (ophthalmoblenorrh. chr.) 8, ujszülöttek takáros kötlobja (ophthalm. neonat.) 6, rögös kötlob (conjunctivitis trachomatos.) 8, görvélyes kötlob (conjunctivitis scrophul.) 27, görvélyes szarulob (ceratitis scroph.) 63, bujasenyves szivárványlob (iritis syphil.) 6, kelés (furunculus) a szemhéjon 1, tályog (abscessus) a szemhéjon 1, tályog a külső szemzugi köthártyában 1, szarufekély (ulcus corneae) 6, szaru átlikadás (perforatio corneae) 4, szarusorv (atrophia corneae) 3, szemtekesorv (atrophialbulbi) 35, szaruhomály (nem szervült) 6, szaruhomály (szervült) 24, lencsetök-hályog (catar. capsularis) 1, szürkehályog (catar. lenticularis) 96, (ezekből 45 érett volt, s műtét végett szemézi kórodánkra fölvetetett), könymirigy túltengés (hypertroph. gland. lacrym.) 1, könyvsipoly (fistula lacrymalis) 1, részletes szemhéj-szél-összenövés (anchyloblepharon part.) 1, részletes szemhéj-tekéveli összenövés (symblepharon partiale) 1, látacsuk (atresia pupillae) 9, mellsőszor (synchia anterior) 2, szarucsap (staphyloma) 23, üveghályog (glaucoma) 26, idegen testek jelenléte a szemben 16, égett seb a szemhéjon 1, traumaticus vérömleny a szemhéjban 1, traum. vérömleny a köthártyában 1, szemszörkalás (distichiasis) 1, szemszörfordulat (trichiasis) 1, kiszegély (ectropium) 3, szemhéjjak elpusztulása 1, izzag (eczema) a szemhéjon 1, tömlősdag (tumor cysticus) a szemhéjon 5, szemhéjszél-megvastagodás (tilosis) 1, öreges íve (arcus senilis) 4, szemröp (pterygium) 7, szaru posztó (pannus corneae) 4, rákos szembaj 6. Látási gyöngeség (hebetudo visus) 5, farkas-sötétség (hemeralopia) 1, szemdudor okozta rövidlátás 1, bandzsalság (strabismus) 5, mór (amaurosis) 5, ábrázati ideg szélhűdése 1, összesen: 550.

* * *

Szerencsét kívánunk a szemészeti kórodának e csodaszerű foglaláshoz, melyet még a rokkant falak határain belül t. főnöke erélyének tennie sikerült. Új bizonyossága ez annak, hogy ha egyetemünknek csakugyan sok hódító- meg teremtő erőre van szüksége, hogy a tudományos nagy hatalmasságok sorában méltó állást foglaljon, ezen cél elérésében minden esetre nem megvetendő tényezőjeként szerepel az illető szakvezérek tudományos ihlettsége is, s a tárgy igazságából és az elvállalt kötelesség érzetéből merített és ernyedetlen buzgalom és akarat. A haladás annyira uralgó szelleme korunknak, hogy az minden körülmények és viszonyok közt végzettszerű utját folytatja — bon gré, mal gré. — A kimutatás szerint a szemézi kóroda tananyaga mindenestre oly dús, hogy értékesítésétől a tudomány és különösen honi szemészetünk gyarapítására legbecsesb adatokat várhatunk.

Szerk.

NAGEL TAN. SEB. KÓRODÁJA KOLOZSVÁROTT.

Nagel tanár vezérléte mellett közli Bartha J. tanársegéd.

VIII.

Térdzsugorodás sérelem következtében (contractura genu traumatica.)

M. P. 20 éves, erős vaskos földmivesnő, többször váltólázban, egyszer hagymázban szenvedett, mely bajokból házi szerek használatára gyógyult. Négy évvel ezelőtt jobb lábán tályog támadt, melynek hegedése után, e tagát mint azelőtt

használható; míg azt múlt September hóban új bántalom érte. Ez időtáiban t. i. a bal történet úgy okozta, hogy fonásközben a térdei közé erősen szoritva volt orsó hegyes vége egy hirtelen mozdulattal jobb térde baloldalán a bőr alá hatott, és belé tört; nagyobb fájdalomtól irtóztván, és a bennrekedt tört darab kivételéhez különben sem értvén, ott hagyta; minek következtében néhány nap múlva a seb körül nagyszerű gyuladás támadt, mely genyedésbe tért át. Ennek folyamát ő gyakori párolással ápolván, végét nem érte; sőt egy egy helyt behegedvén, más szomszéd pontokon új tályogok ütöttek ki a nélkül, hogy az idegen test kitakarodott volna. Ez így 6 hétig tartván, térdhajlásban lábát zsugorodni látta, annyira, hogy mankóra szorult, és e megnyomorodása valamennyi sebének begyógyulása után sem változott; a szerencsétlen nő kórodánkra Május 19-én következő állapottal szállítottatott:

Jobb térdhajlása mintegy 140 foknyi szögyeletet képezett, melynél tovább sem cselekvőleg sem szenvedőleg nem nyult ki; ennek kísérletekben a feszülés nem annyira a hajtó inakat mint a bonyéket és kötszövetet látszott érdekelni; mely viszonylat a műtétet megelőző és az akaratot fölfüggesztő elkábítás alatt még jobban világosodott ki. — Megemlítendő még, hogy a hajlítás térdben korlátlan volt; hogy a térdkalács hasonló esetekben tapasztalt élesebb kiállása, vagy kifelé tolulása, nem különben a lábszár hátra hibbanása teljesen hiányzott; hogy végre — néhány heghely és az ikrahús némi fogyásán kívül — más szembe tűnő körjel nem volt fölfedezhető. Hogy jelen esetben a genyedés által okozott kötszövetpusztulás, és bőralatti heges összeforrás lényeges tényezője volt a zsugorodásnak; hogy az idegen test — melyet föltalálni nem lehetett — rég kitakarodott, ámbár eféle még nagyobbbb sejteknek is rostonyazzadvány által betokoltatása nem épen ritka esemény — kétség nem lehetett. Arról is meggyőződve voltunk, hogy a kívánt gyógyásukert csak egy úton lehetend elérni; értvén a megkurtult szövetek átmetszését és fölfejtését, melyhez ugyancsak Május 21-én késedelem nélkül fogtunk a következő modorban:

Miután a beteg nő ily esetekben szokott helyzetet foglalt, a műtő sarlóidomu inmetesszel a kétfejú izom inas része táján, a nyújtás által határozottabban kifeszült bonyés és inas részek alá hatott, és azokat kifelé a bőr ovatos kimélése mellett ismételt sugárirányú vágásokkal választá el; mi teljesítve lévén, a sebszarnába gyűlt vér kiszorítása, és a levegő szorgos kirekesztése mellett, a szinte rendes állásig vitt kinyújtás, csekély erőbe került, és minden baj nélkül történt meg. Erre a tag bepólyáltatott, és a térdhajlatba 3-ad napra sin tétetett, melynek fokozatos odaszorításával a zsugorodás végképen eltávolítottatott. A kötözés Junius 14-éig 2-szer napjában, sőt, véletlenül a műtételi seb környékén genyedés következtén, 3-szor is ujítottatott naponta. Ekor pedig a sin mellőzésével a genymenet fölnyitása sürgettetett. A beteg állapota, e csekély műtét után javult; a tárt seb kisarjadzása nem késett, sőt Junius 20. már annyira bujálkodott, hogy pokolkövel kellett érinteni; miközben a lábszár nem hogy a hegedés által megkurtult volna, sőt az egyenes vonalt mindinkább megközelíté és 28-tól kezdve már a beteg ráereszkedhetett; mire nemcsak általánosán épült, hanem ikrahusa is gyarapodott; Julius 4-kén pedig a kórodából gyógyulva szabadult.

— 393 —

TÁRSULATOK.

A budapesti orvosgyűlés f. hó 14-én tartott r. gyűlésén Dr. Hirschler megkezdte értekezését a takáros hártás és roncsoló(?) köthártyalobról (conjunctivitis blenorrhoica crouposa et diphtheritica), s ez alkalommal különösen szólt ez elnevezések értelméről s a köthártya bonctani alkatáról és viszonyairól, melyeknek a kórfolyamatra és tünetényeire lényeges befolyásuk van. Közleni fogjuk.

A k. m. természettudományi társulat f. h. 7-én tartott szakülésében Szőnyi Pál elnök bemutatá a társulat évkönyveinek III-ik kötetét, mely főrészt Bárány Sina Simon költségén jelent meg. Tartalmát köv. értekezések képe-

zik: Dr. Batizfalvi: A házi gyógytestgyakorlatról; Molnár János: a budai meleg források physikai és vegytani viszonyairól; Heinrich vasas forrása Pesten; az alapi keserű forrás; Pality vize; erdőbényei ásványvíz; Krusper István: két új mód az átlátszó testek, kiváltképen az üveg törési viszonyának meghatározásáról; Dr. Nendwich Károly: borsod-tapolcai ásványvíz; Dr. Szabó József: a budai meleg források földtani viszonyairól; a budai keserű vizek földtani viszonyairól; a fürdőszigetéről Pest és Buda közt; az „école normale“ laboratoriumáról; — Stoczek József: a lakhelyekben megkívántató levegő-jutalék ról és Jedlik-féle galvánelemek állandóiról.

Az évkönyv a tagok közt legközelebb ki fog osztatni. A vidékiek példányaikat Szabó József első titkártól vagy magán uton, vagy pedig postán 12—20 pr. előlegesen beküldött viteldijért elvitethetik.

Balla Károly az ő saját elvei szerint készült meteorológiai naptár kinyomtatására felszólítván a társulatot, ez jónak vélte a végérvényes határozatot akorra halasztani, midőn a szerző mánkáját, az új elvvel megismerkedés végett, a társulattal közlende. —

Mezei bányaülnök felolvasott levele szinte tanubizonyoságot tesz, hogy Molnár János volt az első, ki az oláh-piáni porondban érelyt (platina) fölfedezett. Közlönek szinte 1848-ig volt ugyanott talált, s a társulathoz irt levelében le is rajzolt platinája.

Dr. Szabó első titkár Lyell angol geolog két munkáját mutatta be.

Principles of geology 4 kötet, és manual of elementary geology 2 kötet. Előadta Lyell nézetének lényegét úgy, miként az a sziklafajok főbeosztásánál és főleg azok viszonyos koránál tükröződik vissza.

„Lyell az ugynevezett: „folytonossági theoriának“ alapítója s szakadatlan védője, közel 30 év óta. Nézetét főleg Némethonban, mint egyes kivételt tekintették a geologok összes testülete ellen; kik mind az ugynevezett „fejlődési theoriát“ vitatták.

A fejlődési theoria azt állítja: hogy a földnek külön időszakai voltak, s mindegyike lényegesen különbözött a másiktól. Első volt a krystályos kőzetek időszaka, melyben semmi kövületes képletek s így élő teremtvények sem léteztek. Ez állapotból fejlődött a következő korszak: az átmeneti képletek, melyekben már állatok voltak, de igen tökéletlenek. Ezt követte a másodkori rétegek korszaka, tökéletesb szervezetekkel s egészen saját tűzi képletekkel. Végre a harmadikkoriak jöttek létre, az előbeniből fejlődvn s ismét lényeges eltéréseket mutatván.

Lyell szerint a kőzetek négy fő osztálya: az ülledekes, a vulkáni, a plutói és a metamorph sziklafajok, mind képződtek a legrégebb időben épen úgy, mint képződnek jelenleg is, de különböző körülmények közt. Egyéb tényezők máskor sem működtek mint most, de az idő végtelen sora járult ahoz, hogy változások oly roppant mérvben birjanak létre jönni. A plutói és metamorph képletek lent nagy mélységben roppant nyomás alatt képződnek a föld belső melegének hatása következtében; ugyanezen hatás eredvényei a vulkáni kőzetek is, csak hogy a színhely a föld fölüllete, vagy csekély mélységek alatta; a vízi képletek végre a föld fölületén jönnek a víz uralma alatt létre, az által, hogy a légbeliek által megtámadott sziklafajokról a lemorzsolts részeket e tényező magával ragadja s az alantabb helyeken lerakja.

Dr. Batizfalvi, m. titkár.

*

A társulat f. év November 21-kén tartandó szakgyűlésén: 1-ször Dr. Batizfalvi Német- és Franciaországi közelebbi utjáról természettudományi szempontból értekezendik. 2-ször Dr. Szabó Budapest földtani helyiratához folytatólag adatokat közlende fog.

GYÓGYSZERTANI KÖZLEMÉNYEK.

Ujabb gyógyszerek.

Kocsonya alakú halmájolaj. (Oleum jecoris aselli gelatinisatum.)

E cikk címére tekintve, minden avatott kérdezheti: hogyan lehetséges e szert is az újabb gyógyszerek közé sorozni, miután ez emberi emlékezetet haladó idő óta már gyógyszerkép szerepel? E lehető kérdéssel szemben emlékezetbe kell hoznom, hogy én e cím alatt nemcsak az új szerekről, hanem az új alakokról is ígertem szólni. — Valóban e szert Németország Angolország, s Hollandban nagyon régóta használják idült csúz ellen. Igaz, hogy az orvosok csak mult század vége felé vették tanulmányi tárgyal. Első ki megemlíti, 1771-ben ez olajat úgy írja le mint biztos szert idült csúz- és angolkór ellen. Ezután ismét senki sem szólt róla 1822-ig, midőn Hufeland lapjaiban többféle alkalmazásaiban leírva találjuk. Erre aztán koronkint gyakrabban szóltak róla; újabb észleletek s tapasztalatok járultak a régiekhez; s mig némelyek a csúz, görvély, csigolyaszú (caries vertebralis) s tüdő bajok ellen oly fajszeret ismertek föl benne, milyen a kinadék láz ellen, addig mások általánosabb gyogyerőt tulajdonítva neki, oly érdeket keltettek iránta, hogy épen napjainkban a gyakorló orvosokon kívül, a sajtó, a tudományos egyetek a legnagyobb buzgalmat fejtik ki tanulmányozása s ismertetése körül. Mit a tudomány s gyakorlat eddig e szer gyogyerejéről s élettani hatásáról följegyzett, annak ismertetése feladatunkon kívül esvén, itt pusztán csak a gyógyszerési fokokra szoritkozom; hanem e szert illetőleg elterjedt balvéleményeknek részint tisztázása, részint a körüle fölmerült eszmék ismertetése végett, az olvasó engedelmével, szabad legyen az ugynevezett csukamájolaj eredetére egy futó pillanatot vetni. Először is megemlíti, hogy ez olajat csukamájból épen nem készítik; hanem eredeti forrása a tőkehal (Stokfish), nézzünk szét a különböző helyeken s halsereg között, honnan és melyekből ez olaj forgalomba jön. Az újfoundlandi sekély és Island környéke hazája a Gadus morrhua és Asellus majorinak, melyek az olaj tetemes részét szolgáltatják; ehez járul még a norvég partokon halászott Gadus carbonarius, Asellus niger; az angol partok közelében tartózkodó Gadus molva, Asellus longus, ismét a francia s angol partokon fogott Gadus callarius s Asellus ariatus olaja, továbbá a Norvégia s Angolország közelében halászt Gadus merlangus, Asellus albus.

De ezekből még mind nem telik ki a szóban forgó gyogyolajból szükségelt mennyiség; a raják, pl. a Raja clavata, Normandia közelében, a Raja botis a skot partokon, a Raja pastinaca az éjszaki tengeren, szinte nagy mennyiséggel szaporítják a gyogyyszerül fölhasznált olajmennyiséget. És hogy e mennyiség még annál több legyen, néhol fókák és cetek zsirját is közé keverik szaporítani a tömeget, de egyszersmind megrontani megvesztegetni a minőséget.

Hogy tiszta é vagy vesztegetett a halmájolaj, erre biztos kémszerünk nincs; de van egy, mellyel a halmájolajat egyébtől határozottan meglehet különböztetni, és ez a kénsav. Tőmény kénsavat csöppenként kell a halolajba tölteni; erre az olajban rögtön sajátságos karikák kezdenek nyargalni, szép viola szín áll elő; mely ha az olajat rázzuk, bíbor színbe megy át. Kicsinyben kényelmesen s gyorsan végre hajthatni e kémletet, ha néhány csöpp halolajat papírra helyezett üvegtáblára csöppentünk; az olajban most egy csöpp kénsav nagyon föltűnőleg előhossa az említett színváltozást. Egyébiránt legyen megemlítve még, hogy az olaj tisztaságának meghatározására jelenleg használt mód az arányos suly meghatározása; ugyan is ez olaj sulya tisztítva vagy nyersen nem sülyed 0,928-on alúl s így a netalán hozzákevert rész a kisebb arányszámból kitűnik.

E rövid vázlat után is természetesen fogja mindenki találni, hogy a helyi különbségek szerint az olajak igen különböző módon készülnek; hogy tisztán tőkehalból készült olajat többé biztosan nem kaphatni kereskedésben. Egyébiránt ez nem is multhatlanul szükséges, miután az orvosi gyakorlat megmutatta, hogy a Gadus, Raja, Squalus fajak egyenlően jó minő-

ségű s használható olajat szolgáltatnak, annyira, hogy a csukamáj vagy tőkehalmájolaj nevet jogszerűleg nyugalmazhatjuk, s a szóban levő olajat pusztán halmájolaj neven nevezhetjük, kizárva e név alól a gyógyászatban nem használható cet és foka olajat, melyekről említők hogy mint szaporító, de egyszersmind megvesztegető anyagok szoktak a halmájolajhoz kevertetni. E szerint nem tartozik a dologhoz: miféle halból került az olaj; lényege csupán a szerzési mód; mert ettől van az olaj különböző külleme, színe, s ezekkel kapcsolatban némely orvos tapasztalata szerint, különböző gyógyereje is. Az alább közlendő kiserzés-módokból föltűnik, mi különbség van ez olajak közt, hogy a csukamáj név még e szert nem teszi hathatóssá, jósága főleg attól függ: melyik piacról került. — Kiserzését illetőleg valamenyi eljárást kettőre lehet vissza vinni: 1-ör a májat rothasztó erjedésnek kitenni, s ez által önkénytelen kiválni hagyni az olajat. 2-ör a májat a nap vagy tűzmelegének kitenni, vízzel vagy szárazon, s néha még ki sajtolni. Norvégiában háromféle halmájolajat készítenek: halványt, barnát, s feketét; az elsőt a nap melegére kitétel, a másodikat sajtolás, a harmadikat főzés által Svédországban a nap melege, s 40° mesterséges meleg által, halvány és barna olajat készítenek. Az új-foundlandi bankon rothasztó erjedés által készítik ez olajat. Shetlanden-vízzel főzve, egyebűt ismét szénnel kezelve szintelen olajat állítanak elő. Az orvosi gyakorlat arra tanított, hogy a svéd és norvégországi készítmód a napon vagy száraz meleggel a leghatósabb olajat adja, a vegybontás pedig megtanított: tartalomra nézve mi különbség van különböző módon készült olajak közt; névszerint, hogy iblany és kocsonya-anyagra tartalmazasabb a szárazon készült, a vízben főttél, s tartalmazsabb a barna és fekete mint a halvány. Iblanytartalmat illetőleg a különbség köztük az, a mi az 1 és 2 között; a kocsonyas anyagra nézve ugy állanak egymáshoz mint a 2 a 3-hoz és 12-hez. E tartalomkülönbségből kimagyarázható és utóbbi féléllel nyert csekélyebb eredvény. De a miből egyebiránt épen nem következik, hogy egyiket a másikért mellőzni kellene; mindeniknek megvan helye, rendeltetése. Szaga íze kellemetlen mindeniknek, de egyiké kevésbé mint a másiké. A barna vagy feketés olajat a leghatósabbnak tartják, de íze szagra ez a legkiállhatatlanabb; a halvány már nem oly kellemetlen, a fehér még kevésbé, de aztán kevésbé is hathatós. Am épen azért, mert nem nagyon kellemetlen, a gyógyítást vele kezdeni s a természetet az olajhoz szoktatni igen alkalmas.

Ezen kellemetlen szag és íz miatt e gyógyszer bevétele sok nehézséggel jár; némelyeknél az undort legyőzni nem lehet, másoknál apró adagok által lassanként oly szokottá lehet tenni, mint az edelt; de mindenik esetben az undor rövidebb hosszabb ideig létezik, s ennek elkerülésére a gyógyszerészetnek oly alakokról kellett gondoskodnia, melyek a halmájolaj bevétele lehetőségessé, sőt kellemessé teszik. Ha valamely gyógyszernél a kellemes alaknak értéke van, a halmájolajnál bizonyára van; mert a mint mindenki tudja: néha éveken át szakadatlanul tart bevétele, és természetünkben fekszik, hogy a huzamos ideig használt gyógyszert, még ha nem undorító is, utoljára kiállhatatlannak találjuk.

Nem említve néhány divatba jött, de divatból ki is ment alakait, arra térek, mely sokféle előnyeieért most legkapósabb; — és ez a kocsonya alakú halmájolaj. Kellemes íze és alakja biztosíthatja ezt, hogy nem jut a többivel egy sorsra; a gyakorlatban fenn is fogja tartani magát.

Im itt közöljük néhány ily alak készítése módját és vegyítése mértékszerét.

1. végy halmájolajat	60 rész
cetvelőt	10 „
szörpöt	25 „
jamaika-rhumot	25 „

Ebből lesz 125 rész kocsonya, mely össze áll, ha az olajhoz melegben tesszük a cetvelőt, azután a szörpöt és rhumot; folytonosan verve keverve, míg meg sűrűdik; ekor széles száju üvegbe töltjük.

E kocsonya oly küllemű és ízű, hogy szemnek száznak tetszik. Lenyelni könnyebb s az utána maradt szájíz inkább a rhumra emlékeztet, mint az olajra.

2. végy izlandi zuzmó-kocsonyát	16 rész
közönséges vizet	125 „
szörpöt	125 „
halmájolajat	250 „
illó olaj kellemetes szagot ad	91 „

A gelatinát fővő vízben feloldva, sorban bele kell tölteni a szörpöt, olajat és a szagos illó olajt, és hideg víz fürdőbe helyezvén a keveréket tartalmazó edényt, kavarni kell öt percig, ekor még mint folyadékot egy torkos nyílású üvegbe kell tölteni s jól be dugni.

3. végy fodor moszat (fucus crispus)	16 rész
lepárolt víz	373 „
szörp	125 „
halmájolaj	250 „
illó mandolaolaj	91 „

Főzd a fucust 20 percig vízben, szürd át a főzetet, azután főzd el annyira, hogy 125 rész legyen; tedd hozzá a szörpöt olajat, szinte hideg víz fürdőbe keverd s még azon melegen töltsd tágasnyílású palackba.

Ezen két kocsonyafélének physikai tulajdonai majdnem ugyanazok; mindkettő kemény, tartható, szép küllemű, ízletes, s az olaj mindkettőben el van takarva.

A szörpöt, vanília- mentha- liqueurrel, vagy rhummal helyettesítve a betegnek kedves dolgot cselekszünk, mert e szeszek nemcsak tartósabbá teszik a gyógyszert, hanem nevelik zsongerejét a nélkül, hogy ingerelnék az emésztő csatornát, mely a gyógyszert eltűrni s feldolgozni még képesebb lesz. E földolgozást segíti a kocsonya-anyag, mely állati vagy növényi országhoz tartozik. Igaz, hogy mellbetegségekben az olaj iblanytartalma, s a kocsonyas anyag mennyisége nagy befolyással van a gyógyszer jóságára; de azért a moszat is becses alkatrészül szolgál a gyógyszernek; mert ez eszközli, hogy a beteg nagyobb mennyiségben eltűrheti. Ezzel minden akadály el lesz hárítva, mi a halmájolaj alkalmazását eddig gátolá; a rossz szag és íz nem lesz többé, s könnyen áthasonítható alakja miatt oly mennyiségben lehet rendelni, mint a beteg állapota kívánja.

Török József,
gyógyszerész.

VEGYESEK.

Schuh bécsi egyetemi tanár a galvano-causticus készülékek két mütétet tett. Egy két hónapos gyöngye gyermeknél ökönyi nagyságú, sebesen növekedő taplós dag (cavernöse Geschwulst) a fül mellett, távolított el az izzóvát tett éreny-kacsával: a vérzés még is tetemes volt, és a kised nemsokára belehalt. — Aztán egy karfiol-alaku álképlet a méh hüvelyes részén vérszegény nőnél. Vérzés nem volt; de a kacsszorító oly nagy meleget fejlesztett, hogy a mütő tanácsosbnak tartotta a mütétet ollóval bevégezni. A kimenet még bizonytalan. A tudós tanár véleményét a modorról egyelőre még fölfüggeszti.

A Mon. des Hop. jelentésében az Academie des sciences Okt. 26-ki üléséről olvassuk: „A benyújtott emlékiratok közt különösen ki kell emelnünk Dr. Lenhossék József (kolozsvári bonctanár) nagy munkájának rövidletét a központi idegrendszeréről. Olvasóinknak fogalma leend e munka fontosságáról azon tétélekből melyekben e buvárlatok főeredvényei foglaltatnak.“ — Adni fogjuk.

Dr. Wheatcroft az Okt. 3. és 31. ki Lancetben két esetet közöl, hol neki szülésközben nagy vérzés következtében, már-már elhaló nőket a vérnek sérjeik viszereiből átvezetése által megmenteni sikerült. Ajánlja kísérletül ez eljárást még a hagymáz és cholera kétségbeejtő eseteinél is.

— Dr. Snow az amylén fölfedezőjének már második betege halt el ez érzetlenítő szer következtében a mütét alatt.

Halálozások.

Dr. Hanecker volt fehérmegyei érdemdús főorvos f. hó 12-én meghalt.

Alexa József tanpályavégzett orvos, f. hó 15-én Pesten meghalt. Béke hamvaikra!

—+—+—

Pályázat.

Giraltón gyógyszer-tár állittatik. Folyamodványok 1858. Jan. 1-ig a sárosi cs. kir. megyei hatóságához Eperjesen benyújtandók.

—+—+—

Heti kimutatás a pestvárosi köz kórházban 1857-iki Nov. 9-től — Nov. 16-ig ápolt betegekről.

	Felvétetett						Gyógyult						Meghalt						Visszamaradt							
	Beteg		szülők	Gyerm.		Összeg	Beteg		szülők	Gyerm.		Összeg	Beteg		szülők	Gyerm.		Összeg	Beteg		szülők	Gyerm.		Összeg		
	férf.	nők		férf.	nők		férf.	nők		férf.	nők		férf.	nők		férf.	nők		férf.	nők		férf.	nők		férf.	nők
Novemb. 9-kén . . .	17	11	—	—	—	28	13	6	—	—	—	19	—	1	—	—	—	1	241	228	—	—	—	14	14	497
„ 10-kén. . .	10	5	—	—	—	15	12	3	—	—	1	1	17	1	1	—	—	2	238	229	—	—	—	13	13	493
„ 11-kén. . .	10	14	—	—	—	24	6	2	—	—	1	—	9	1	1	—	—	2	241	240	—	—	—	12	13	506
„ 12 „ . . .	13	12	—	—	—	25	10	5	—	—	—	—	15	3	2	—	—	5	241	245	—	—	—	12	13	511
„ 14-kén . . .	9	5	—	—	—	14	9	7	—	—	—	—	16	1	1	—	—	2	240	242	—	—	—	12	13	507
„ 15-kén . . .	11	7	—	—	—	18	13	10	—	—	—	—	23	—	1	—	—	1	238	238	—	—	—	12	13	501
Novemb. 16 án . .	7	2	1	—	1	11	12	3	—	—	—	—	15	3	2	—	—	5	230	235	—	—	—	12	13	492

Leginkább csúz- és váltólázak, hagymáz és tüdőlobok teszik a heves kórok többségét; az idült bajok közül pedig a gümőkór uralkodik és számos halálozást okoz.

H Í R D E T É S E K.

Megjelent, s Müller Emil kiadónál és általa minden hiteles könyvárusnál kapható: (3—*)

SZERVÉNYI VEGYTAN

rövid kézikönyve;

Dr. Strecker Adolf kristianiai vegytanár munkája után magyarította

Dr. Oroszhegyi Jósá.

A szövegbe foglalt 42 fametszévenyel. — Ára 3 frt. 20 kr. pp.

HOLLÓSY LAJOSNÁL N. VÁRADON épen most jelent meg és általa minden hiteles könyvárusnál, PESTEN nevezetesen: (5—5)

GEIBEL ARMINNÁL
(Kristóftéren) kapható:

TÖRVÉNYSZÉKI ORVOSTAN

különös tekintettel a büntető törvénykönyvre. Jogtudósok, orvosok és sebészek számára írta

Dr. Grosz Lajos.

Ára esinos borítékba fűzve 2 ft. 40 kr. póstán bérmentesen küldve 3 ft.

UJ ÉVRE FOG MEGJELENNI: (1—1)

Az

ÓD ÉS ÉLETDELEJSÉG

közéleti értéke.

Irta Dr. Oroszhegyi Jósá.

Előfizethetni 1 pfrtjával Müller Emil könyvnyomdájában. A mű bolti ára 1 pfr. 20 kr. pp. leend.

PFEIFER FERDINÁND könyvárusnál Pesten, szervita-tér sarkán a „fehér-hajó“-val szemközt és általa minden hiteles könyvárusnál megszerezhető: (1—2)

A HASSÉRVEKRŐL.

Irta Balassa János,

orvos- sebész-tudor, szülész és műtő, a cs. kir. pesti tudom. egyetemnél a gyakorlati sebészet nyilv. tanára.

Ára 1 frt. 20 krpp.

Lapunk 18. 169 lapon, a „halál okai megnevezéséből“ történetesen kimaradt következő: Augina membran. — Emyema. — Diarrkvea — Dysenteria. — fistula, — Encephalomalacia. — Morbus Brighti. — Purpura homerch. — Morbi puerper. — Gungrona. — Gungronm pulmen. — Phicapolen. Selervris neonat. —

Előfizetési ára: Dec. végéig helyben 4 fr. 40 kr.
v ideken 5 fr. 20 kr. pp. A lapot illető közlemények a
szétvények bérmentesen küldendők.
Hirdetések körültekintetnek soronként 8 p. kréti.

Megjelenik minden csütörtökön.
Megrendelhetni minden cs. kir. posta-hivatálnál, a szer-
kesztőnél utér 10-dik szám, és a kiadónál Dorottya-
utca 12-dik szám.

ORVOSI HETILAP.

Honi és külföldi gyógyászat és kórbuvarlat közlönye.

Dr. Markusovszki L.

Tulajdonos és felelős szerkesztő.

Müller Emil,

kiadó-könyvnyomdász.

Tartalom: A Sauer tanár által javalt kéns. rézével mint a tüdőlob sajátszere IV. Folyt. Dr. Poor Imrétől. — Nagel tanár sebészeti kórodája Kolozsvárott, IX. Csontzúzódások. Nagel tr. vezérlete mellett közli Bartha J. tanársegéd. — Oppolzer tanár gyógytani kórodájából. Hörgőhurut. Szívzorongás tüdőlegdaggal stb. Közli Politzer A. — Könyvismertetés: Dr. Batizfalvi. Házi gyógytestgyakorlat. — Pestváros igazg. főorvosának 1857. Október havi meteorológiai és egészségügyi hivatalos jelentése. — Budapesti orvosegylet Okt. 22. gyűlése. — Vegyesek. — Pályázatok. — Kimutatás a pesti közkórházról. — Hirdetések.

Tárca: Uti vázlatok VIII. Páris 30-án 1857. Dr. Batizfalvi S. — Lapszemelvény.

A SAUER TANÁR ÁLTAL JAVALT KÉNSAVAS RÉZÉLEG mint a tüdőlob sajátszere.

(*Cuprum sulfuricum qua specificum in pneumonia*).

Dr. Poor Imrétől.

Folytatás.

IV.

5. Highalvacscsali (colomel) gyógyítás. P. Anna, 23 éves, szolgáló; eddig mindig egészséges volt. Négy nap előtt huzamos szobasurlás után hasában nyiláló fájdalmakat érzett, mihez szapora köhögés meg a láz minden jele járult. 1856-ki Jun. 9-kén a lázas kór negyedik napján kórodánkra vétetett föl; ekori állapota köv. volt: láza nagy, percenkint száz érveréssel; légzése nehéz, rövid, szapora; a mellkas balrészén hátul s oldalt szuró fájdalmakat érez, ugyanitt az ötödik bordától lefelé tompához közelítő, dobos kontasási hangot, szercsegést (crepitation) meg dörzs-zörejt lehetett hallani. Ezekon kívül a beteg nyelve duzzadt száraz, közepén vastag nyákkal fődött és vörös volt; annak rendkívüli szomja, bőfögései, hányingere az egész hasban elterjedt tompa fájdalmi hasmenés kíséretében, tudatták velünk, hogy itt első szakai egykarélyi tüdőlobhoz a mellhártyalobon kívül még bélhurut is szegődött. A gyomor és belek hurutos izgatottsága mellett kénsavas rézével adagolásáról nem lehetett szó, azért a beteg highalvacscsot kapott köv. vény szerint: Rp. calomelis gr. decem, P. sacch. albi dr. unam. M. f. pulvis, div. in dos. aeq. nro decem. S. Óránkint egy port bevenni. A mellhártyalob gócéra ti-

zenőt nádaly rakatott. Következő napon a beteg állapota egészen a tegnapi maradt, azért a highalvacscs ugyanazon adagban ismételtetett s a most is nyiláló melltájra nyolc nádaly rakatott. — Jun. 11—13-ig ámbár a beteg naponkint tíz szemer highalvacscsot bevett, a tüdőlob még is növekedett, a láz belterje ugyanaz maradván; a szercsegés az ötödik borda fölé is terjedt; hol négy nap előtt a kontaktási hang még csak dobos volt, most tompa és üres, s ugyanott hörgözörejt hallhatni; kedvező körülmény az, hogy a gyomor- és bélhurut tetemesen alábbhagyott, mi által lehetővé vált erélyesb rostanybontó szerhez nyulni; e szerint a beteg Jun. 13-án hat szemer kénsavas rézével get kapott zilizfözetben calomel helyett, s azt öt napig ismételte; mi alatt a láz megszűnván, a tüdőlob oszlásnak indult. Jun. 17-én a beteg hurutja ellen könleghalvagot (sal. ammon.) kapott. Jun. 20—Jul. 4-ig csupán étrend mellett üdült föl.

Ilyen elsődleg nem kénsavas rézével hanem egyéb lobellenes szerekekkel gyógykezelt egyedi eset a 87 túlróstanyos tüdőlobos között huszonkettő fordult elő; meggyógyult közülük húsz; meghalt kettő. E szerint a gyógyultak százaléka 91% — a meghaltaké 9% leend. Azonban e százalékok becslésénél a kénsavas rézével is kell a mérleg serpenyőjébe vetni; minthogy a tüdőlob növekedtével a lob megszüntetésére elégtelennek látszó légsót (nitrumot) vagy calomelt mintegy öt izben helyettesítettük kénsavas rézével. — Karélycsás (lobularis), vagy olyatén karélyos tüdőloboknál, melyek csekély lázzal (80—85 érveréssel percenkint) jelentkeztek, vagy

TÁRCA.

UTI VÁZLATOK.

VIII.

Páris, Sept. 30-án 1857.

Páris épen oly gazdag gyűjtemény, mint kórház s egyéb jótékony intézet dolgában.

A sok között, csak egy-két, orvosi szempontból nevezetesebb gyűjtemény rövid ismertetésére szoritkozom ezuttal.

Lássuk első helyen a „Musée Dupuytren“ ritkaságait.

Dupuytren 200,000 frankot hagyományozott oly gyűjtemény alapítására, mely főleg érdekes kórbontani készítményeket tartalmazzon. A kormány a nemes példát ugyanazon

időben, hasonló öszveg fölajánlásával tetézté. E gyűjtemény ajtóit csak akkor tárulnak föl előttünk, ha kívánatra igazoló útlevelünket mutatjuk elő. Átalában a „passe-port“ igen fontos okmány Franciaországban; e nélkül nem csupán a gyűjtemények, de több kórház termei is zárva vannak az idegen előtt.

Vezetőnk legelőször is a csontbántalmak ritka gyűjteményére figyelmeztet, s alig győzzük végig csodálni a csonttörések számos neveit, melyek részint gerincoszlopon, bordákon, medencén s végtagokon jöttek elő. Ezután egyéb csontbajok rendszeres sorozata következik; nevezetesen valódi izmerek számtalan példányban, ficam majdnem valamennyi izületen kimutatva. A csontszu, csontfene, csonttrák, ritkábbnál ritkább kórtani változatokban látható. Angolkóros csontelferdülések, csontsarjadzások a gerincoszlopon, végtagokon és a medencén bámulatos sokféleségben jönnek elő. Hát a légyszemek könnyű elváltozásai mily meglepő látványt nyitnak a szakértő szemei előtt? A gyomor és bél átfuró fekélynek több ritka példányát csodáltuk a híres gyűjteményben. A jó és rossz indulatu ujdön-

könleghalvagot (ammonium chloratum), vagy enyhe izzasztót, vagy épen közönbős szert, az az semmit sem adtunk a betegnek. Ily a jótékony természet gyógyerejére bízott egyedi esetünk a 87 között kilenc volt, kik mindnyájan meggyógyultak.

Általán ismert dolog, hogy leghatályosb gyógyszereink csupán az ezeket célszerűen kezelni tudó orvos kezében válnak erélyes gyógyhatányokká. Alapos gyógyjavalat nélkül az elhírhedt sajátság is cserben hagyja az orvost és betegét, sőt az orvoslás okszerű gyógyjavalatok hiányában kuruzslássá aljasul. Ugyanez áll a kénsavas rézélégről is. Ha valaki átabotán mindenik tüdőlobnál kénsavas rézéléget akar alkalmazni, kedvező eredményre ne számítson; ily esetben azonban nem a kénsavas rézéléget, hanem az ezt fonákul alkalmazó egyén lesz oka a célzott eredmény meghiusultának.

Ama kérdésre: valjon minő egyedi esetekben van javalva kénsavas rézéléget nyújtani a betegnek; mikor nem szükséges, vagy épen ellenjavaltatik annak adagolása? az előre bocsátott egyedi esetek nyomán következő elvekkkel válaszolunk:

A kénsavas rézéléget tüdőlobnál javalva van a) ha az összekötés (synthesis) meg elemzés (analysis) útján megállapított kórisméből bebizonyul, hogy tisztán túlróstanyos vérvegyü (krasis hypernotica) tüdőlobbal van dolgunk, s e tüdőlobot még cselekvő jellegű láz kíséri; mert a kénsavas rézéléget nemcsak lobellenes, hanem rostanybontó szer egyszersmind, annakokáért célszerűen csak ott és akkor használtathatik hol és mikor a túlcspangó életerélyt zabolázni kell. — b) Javaltatik a kéns. rézéléget oly tüdőloboknál, melyekben a lobbolyam mind bel- mind külterjére nézve magas fokú, azaz: holheves, percenként több mint 95 érverésű lobláz mellett, a gyuladás a tüdőnek több karélyát támadta meg; még inkább, hol illetén tüdőlobhoz egyéb jelentékeny szerveknek gyuladása társul, p. tüdőlob szivbellokkal, mellhártyalobbal stb. — c) Javalva van a kéns. rézéléget, hol nincs semmi, ennek alkalmazását tiltó, körülmény; minő volna a bélhuzam izgatottsága stb.

Ellenjavaltatik kénsavas rézéléget betegnek nyújtani: a) a fehérrnyés vagy egyéb nem rostanyos kórvegyü tüdőlobokban, melyek szokványosan szenvedő jellegű lázzal lépnek föl; e szerint tilos a betegnek kénsavas rézéléget adni be, a hagymázás — gümökóros, — rakódási (meta-

képletek egész serege van kiállitva, részint eredeti példányokban, részint viasz mintákban. Különféle sérvnemek, húgykövek, csirák vonják magukra itt figyelmünket. Egyebek közt a hibás kifejlődés példáját 62 évet élt férfi csontvázán s gipsz mintáján csodáltuk, kinek felső és alsó végtagai alig fejlődtek néhány hüvelyknyire, s a végtagok ezen durványán tökéletesen alakult kéz és láb látható. A bujakór s bőrküteg számos fajai igen hüviaszlenyomatokban vannak képviselve, s a legrendszeresebben fölállitva.

Orfila gyűjteménye az Ecole de médecine-ben leginkább épbonctani készítményeket tartalmaz; kivált az idegrendszerre vonatkozó készítményei nagyon számosak s igen jelesek; noha nem csekély, mit csont-, izom- szálag- s edénykészítményekben bir fölmutatni. E gyűjtemény külön osztályában láthatni még a régibb s újabb sebészi eszközök egész halmozatát.

Azonban Páris gyűjteményei között a természetbuvár előtt kétségkivül legnagyobb becsü marad a „Jardin des

statica), — véruledékes (hypostatica) tüdőlobokban, úgy-szinte akkor, ha tüdőlob súlyos (scorbuticus) v. iszákos egyénekben támad, Brightkórral társul stb. Ily esetekben a betvegy maga már eléggé megtörte a szervezet életerélyét; a kénsavas rézéléget méreg gyanánt siettetné a közelgő veszélyt. — b) Nem szükséges kéns. rézéléget nyújtani a csekélyebb kül- és belterjü tüdőloboknál, melyeknél t. i. a lob göca egyetlen tüdőkarélyban megfér, a tüdőlob nincs társulva egyéb szervekben rejlő lobokkal, s a láz érverési szaporasága 95 alatt áll; ekor javalva van az enyhébb hatású légsavas ham- vagy szikéleg (kali v. natron nitricum), sokszor a tarackfözet (dctum graminis) is elég. — c) Nem szabad kénsavas rézéléget adni tüdőlob ellen a gyomor, belek és hashártya bajaiiban, minők a gyomorhurut, gyomorlob, bélhurut, béllob, hashártyacsúz, hashártyalob; nevezett hárták izgatottsága csakhamar hányingert és hányást idézne elő, mely okul szolgálna a tüdőlob továbbterjedésére. Ilyféle bélcső-izgattatásban az orvosi kórodán highalvac sot (calomel) használtunk.

Mióta kórodánkon a kénsavas rézéléget a nevezett gyógyjavalatok nyomán alkalmaztatik, azóta a hányborkő nagy adagban nyújtatása mindinkább háttérbe szorul, noha a hányborkő nagy adaga (6—10 szemer egy napra) erőnyi hatására nézve sokat közelit a kéns. rézélégethez; ennek azonban jóval utána áll erőszakosb hányingere meg hashajtó természete miatt, miket mákonyal ellensúlyozni vajmi ritkán sikerül. Ez okból a 87 tüdőlobos közül csak kettő gyógyittatott hányborkővel; föllepült ugyan mind a kettő, de huzamosb idő alatt, mint betegeink a kéns. rézéléget mellett épülni szoktak.

Érvágásra a 87 eset között csak három izben került a sor; kettő föllábadt, egy meghalt. Érvágás alkalmaztatott csupán terjedt tüdőlobban, ha ehez α) vértorlódás az agyban, β) légrekedés (asthma), vagy gyomor- bél- avagy hashártyalob társult, mely kéns. rézéléget fogamatba vételét tiltá, calomel pedig a terjedt lob leküzdésére elégtelennek látszott.

A tüdőlob elején székeszorult egyéneknél közép-sókat adtunk piros gyűszünke-levéel forrázatában. A gyűszünke levélnek jó hasznát vettük akkor is, ha tüdőlobbal szivbellok vagy hashártyalob szövetkezett.

A kevésbé tetemes tüdőlobokban — mintegy tizen-nolc izben 87 között — légsavas ham- v. szikéleget v. highalvac sot rendeltünk; azonban terjedvén a lob, azok helyébe kéns. rézéléget javaltunk.

Plantes.“ Ezen világhírű kertben a tudomány roppant kincsei vannak rakásra halmozva. Franciaország legnagyobb természet-tudósai: Jussieu, Buffon, Daubenton, Tournefort, Portal, Fourcroy, Petit, Chevreul, d'Orbigny, Geoffroy Saint-Hilaire, Prévost, Valenciennes, Dufrénoy, Duvernoy, Frémy, Flourens, Duméril, Milne-Edwards sat. sat. nagyobbára e száz holdnyi földterületen tevék halhatlanná dicső neveiket. A legkisebb részletekbe bocsátkoznunk nem lehet, mert az messze túlszárnyalná vázlatos soraink célját. Elég legyen a tudományos kincsek nagyszerű tömegéből az érdekesebb tárgyakat elősorolni.

Az intézet alkotó részeit teszik: a tulajdonképeni füvészkert pompás üvegházaival, melyekben a legritkább külföldi növények diszlenek; a föld-, ásvány-növény-állat- és bonctani gyűjtemény; nevezetes élő állatok tárlata; nagyszerű természettudományi könyvtár; s végre az igen nagy tancsarnok 1200 hall-

Az itt fölhozott gyógyjavalatok következetes alkalmazása a beteg-ágnál — mint főnebb említők — százból több mint kilencvennégy gyógyultat eredményezett.

Volt alkalmam a kéns. rézéleg használata mellett a tüdőlob hirteleni eloszlását is észlelni. Esti órákban véres köpésű beteget vettem föl a kórodára; ekor heves láz mellett terjedt szercegest hallottam annak mellkasában; nehogy a lob túlradjon, azonnal kénsavas rézéleget adtam neki; másnap reggel nyilvános kórhatározásra kerülvén a dolog, mennyire meglepett, mikor a hat szemernyi kéns. rézéleg vétele után a terjedt szerceges (crepitatio) helyett a csekélyedett lázú betegben itt-ott egyenletlen szortyogást (stertores inaequales) kelle hallanom; a tegnapi pneumonia helyett ma catarrhus bronchialis lett a kórisme. Ez öt izben történt meg velem. A tüdőlob ily hirtelen eloszlásait nem számítottam tüdőlobos eseteink közé, minthogy ezek hörghurut kórhatározat alatt vannak a kórodai jegyzőkönyvbe iktatva.

(Folyt. köv.)

NAGEL TAN. SEB. KÓRODÁJA KOLOZSVÁROTT.

IX.

Mindkét fölkarcsont zúzott (fractura comminutiva), jobbsó lapcsont-nyak-, bal nyolcadik borda-, jobbsó bel- és külborda egyszerű törése, hozzá szegődött tüdőlobbal (pneumonia traumatica).

Nagel tanár vezérlete mellett közli Bartha J. tanársegéd.

V. G. 50 éves, erős testalkatu földmives, f. év Február 27-kén többed magával lát vágott, miközben egy, munkatársai által törzsétől elválasztott fa, dőlésben öt földre sujtotta; mire több ideig eszméletlenül feküdt, s midőn magához tért, sem karjait emelni, sem jobb lábára állani nem birt; hanem társai által szekérre helyezve, kórodánkba szállítottatott, hol fölvételekor következőleg találtatott:

Duzzadt piros arc, csekély homlokbeli fejfájás, pelyhes külemű száraz orrüreg, világosság iránt túlérzékeny szem, kellemetlen szájjíz, csökkent étvágy, szájszáradás, szomjuság különösen savanyú és hideg italokra, fuldoklással és a baloldalon heves szegezéssel párosult nehéz, sebes légzés, gyakori fájdalmas köhögés, véres nyálköpés. A szegzés különösen föltűnő a nyolcadik balborda közepe táján gyakorlott nyomásra, hol egyidejű recsegés, s a csont engedékenysége tapasztalható. A mell-

gató számára, melyben April elejétől, késő őszig természettudományi előadások tartatnak ingyen. Ide számíthatjuk még a vegyműhelyt, s az egyéb dolgozó termeket. Az ősz Chevreul érdekes vegytani előadásain mi is megjelentünk egypárszor.

Mi a tulajdonképeni fűvészkertet illeti: ebben a legnagyobb tudományos rendre akadunk. Gyönyörű faiskolával s a legritkább külföldi, ázsiai, afrikai, uj-hollandi sat. növényekkel bir. Az orvosi növények vörös táblával vannak megjelölve; a tápnövények zöld, az ipartani növények kék, a disznó növények sárga, a mérgesek fekete megkülönböztető táblát viselnek. A növényfajok számát 12,000-re teszik. Az üvegházak közelében gyümölcsfa ültetvények láthatók. A kert legmagasabb emelkedését az úgynevezett „Labyrinth“ foglalja el, melynek csucsára csigaszerű ut vezet, hol a kioszkból Párisra és környékére gyönyörű kilátás nyílik. A Labyrinth tövében áll azon óriási libanonhegyi cédrus, melyet 1730-ban Jussieu

kas kontatásra, mindkét tüdő alsó karélya táján tompa hangot ad és alig emelkedik; e hiányt a rekesz és hasfalak hullámzó mozgásai pótolják (Abdominalrespiration). A jobb hollóornyujtvány táján csekély szabályellenes mélyedés, mely a vállkörűli nagy daganattal szemben, még inkább föltűnő, valamint az ott tapasztalt recsegés és nyomásra panaszolt kiállhatlan fájdalom. Ugyanezen oldali kar vállból tehetetlenül, hűdötten csüng és az egész tagon, elterjedő zsibbadásnak széke.

Mindkét kar közepe táján rendellenes mozgékonyosság, messzeterjedő recsegés, és több apró csont egymásközti surlódása tapintatik; a csont tengelye befelé történt elhajlásával együtt. A jobb lábfej öntengelye körül kifelé fordult, de nyomással könnyűszerűleg rendes helyére téríthető; ebéli mozgásait a lábfejnek, mindkét boka egyaránylag követi, érezhető és hallható recsegéssel. A szárkapocs iránya a rendes vonalon belől találtatik.

A beteg általános kórállapota nagy visszahatásra mutat, mely nagyfoku loblázban nyilvánul.

E kórjelek a címzett kórismét — a lábcsonttörését kivéve, — elvitázhatlanná tették; ez utóbbi pedig akkor csak valószínűséggel birt előttünk, mely azonban a váldaganat fokkonkénti lohadásával, meggyőződéssé lett.

Ily körülmények közt, földadatunknak ismertük a szenvedő tagokat, törvégeik összeillesztése után*) kellő nyugalomba helyezni, és lobellenesen szerelni; más felől pedig a jelenlevő tüdőlobot elhárítani; mely célból a bal nagy tűnviszeren 12 obon vér hocsátatott és következő vény rendeltetett: Rp. pulv. fol. digit. purp. grana sex. sacch. alb. drach. unam m. f. pulv. div. in dos=sex. S. 2 órában 1 port; italul mandola-fejet. Ezután 5—6 órai enyhülés következett; de ekor a tüdőlob alanyi jelei, különösen a törtborda táján, ismét előbbi belterjűkkel tüntek föl, és nadályozást szükségelték a tájra, valamint a bal-lágyéktájra is, hol a beteg éles, szegző fájdalomról panaszolt, és legcsekélyebb nyomást sem türt. Intézkedésünk következtében, a terhesebb tünetények lassanként enyhültek, Martius 3-áig, mikor a mellbaj újra föllobbant; mi ellen a szegycsonttájra tett nadályokon kívül szürke higanykenőcs többszöri bedörzsölését a mellkas hátsó oldalára láttuk szükségesnek. E gyógyszerelelközben Martius 8-áig ismét egymásután multak a tüdőlob kórjelei.

Ez alatt már Martius 5-én annyira enyészett volt a törttagok lobja, hogy az eddig használt ideiglenest, most már állandó, 3-3 sinből álló kötés váltotta föl; azon módosítással, hogy a karokra alkalmazott sinek egyike, a könyök belbütykétől a hónaljba feszesen illesztetett be, hogy az a karra egyszerre nyújtást és ellennyújtást gyakoroljon; az alkarok pedig könyökben meghajtva, háromszögű kendőbe függesztettek föl; a bokatorés-kötözésnél a láb kifordulását gátolandók, azt Du-

*) A lapcsonttörést illetőleg, a vállkalászra kellett szoritkozunk, minthogy minden más szorítás vagy nyomással járó kezelés, ellenjavalt volt.

sajátkezűleg ültetett. Ugyanitt van a híres Daubenton sirja is, melyet különféle ásványokon nyugvó gránitszobor jelöl.

A fűvészkertnek legnagyobb élénkséget kölcsönöz az úgynevezett sveici völgy, melyben az állatsereglet (Menagerie) tanyázik. Legtöbb látogatóval a kert e részében találkozunk, hol a nagy tömeg figyelmét ragadozó állatok, virgonc majmok, tarka madarak, stb. veszik igénybe. A kérődző giraffa, a szelid elefánt, a pohos viziló, óriási kigyók, teknősöksat. a néző közönség szakadatlan ostroma alatt állanak. Ez állatsereglet noha igen válogatott és ritka példányokat mutat föl: mégsem törülte ki emlékünkből egészen az amsterdami szintén igen jeles, s tán még ennél is gazdagabb élőállat-gyűjteményt.

A föld- és ásványtani gyűjtemény (Galerie mineralogique et geologique) fölülről világított külön nagy épületben van. 60,000 számra menő példányban, üveg szekrényben. Tudományos rendszerbe sorozva láthatni itt a föld kifejlődése minden korszakából sziklafajt s ásatagokat. Gyönyörű

puytren modorában — egy a beloldalra alkalmazott sinhez pó-láztuk.

Mart. 8-kán a tüdőlob jelei ismét nehezdedvén, az előbbi gyógyszerek mellőzésével következő vény rendeltetett: Rp. Di. rad. althaeae e dr. duabus pti unc. quatuor. Tart. stibiat. granum. syrup. simpl. unc. semis. MDS. Óránként 1 kanállal; italul pedig egyszerű mandolafejet borostyánmegy-vizzel, és a jobb oldal hátsó részére elvezetőül kórisrovar-tapasz.

Mart. 9-kére a láznak nevezetes csöndesedése alatt, az egész testet elborító izzadás, bírálatos kiköpéssel társulva ál-lott be, mire a beteg szembetűnő enyhülést nyert, s Márt. 12. a tüdőlob tárgyi körjelei is muladozni kezdtek; miért is a be-teg belgyógyászok nélkül hagyatott. — Ugyanekor a beteg nyugtalan természetete miatt a naponként 2—3 ízben félrecsuszott Dupuytren-féle kötés a lábon gipszkötéssel váltatott föl, mely következőleg ment véghez: az egész láb és alszár körpó-lázta-tott, ezenfölül egy vizespóla alkalmaztatott; melynek kül- és beloldalát pó-lázás közben egy segéd folytonosan hintette gipszporral; ezenfölül ismét egy vizes, — belül gipszporral hin-tett — póla körítettett s az egész tag vastag gipszréteggel be- vonva, ennek megkeményedéseig egy, a lábkifordulását gátló sinhez köttetett.

Mart. 27-ig a helyzet föntartatott, midőn a zúzott karo-kat annyira öszveforradva találtuk, hogy a sineket a jobb kar-ra ismét fölalkalmazva, a kart háromszögű kendő helyett parittyával szoríthattuk föl a lapcsontnyak törvégeinek egy-máshoz szorítása végett. April 16-kán minden törés öszzefor-radva, a bal kar és láb tökéletes használhatóságával találtatott; de a jobb kar, bár mindenütt öszzeforradott, — a hüvelyk, mu-tató és közép ujjak csekély mozgathatóságán kívül tökéletes hűdött állapotban maradt, mely részint a karidegek, részint a karfonat roncsolódásától származhatott.

Ugyanezen napon betegünk, kórodánkából elbocsáttatá-sát kívánván, hogy a még alig öszzehegedett jobb váll és láb újbóli eltörése hátráltassék, mind a jobb kart és vállat, mind a lábat, dextrinkötésbe helyeztük, s April 18-kán szükséges uta-sítással ellátva, kórodánkat elhagyta. De azóta valjon jobb karja használhatósága kezdett é és mennyiben visszatérni? — magát be nem mutatván — nem tudhatjuk.

OPPOLZER TAN. GYÓGYTANI KÓRODÁJÁBÓL.

Hörghurut. — Szivszorongás, (?) heveny tüdővizdaggal. — Halálos vég. (Catarrhus bronchialis — Stenocardia cum oe-demate pulm. acuto — Exitus lethalis).

Közlő Politzer Ádám.

F. e. Oktober 22-kén egy jól táplált 34 éves rongyszedő fölvetetett a kórodába. Tíz év előtt hagymázban szenvedett, de azon idő óta ép s egészséges volt, csak hogy egy idő óta bal

termeiben minden ismert ásvány képviselve. A gyűjtemény kö-zepén Cuvier remek szobra áll, melyen legszebb fölirat gya-nánt halhatatlan művei sorozata diszlik. A bemenetnél mind-járt 400 kilogr. nehézségű hegyjegeccel találkozunk; míg a gyűjteményt 581 kilogr. súlyu meteorkő csodálásával hagy-juk el.

A növénytár (Cabinet-botanique) 350,000 növénynél több példányt mutat föl. Külön növénygyűjteményeket találunk itt Uj-Hollandból, Indiából sat. melyeket tudományos céljaik elérésére, de Candolle, Humboldt, Michaux és többen is fölhasználtak. E gyűjteményben a növénybonctan gyönyörű példányokban van képviselve. Két külön teremben van fölállítva de Pinson természetű gyűjteménye, mely a viaszba idomított gombafajokat tünteti elő. A gyűjtemény elején van azon pálmaliget, melynek közepén Jussieu szobra áll.

Az állattani gyűjtemény (Collection zoologique) 390 lábnyi hosszú épületben Cuvier rendszere nyomán van elhe-

fölvégtagában tompa fájdalmakat érez. Mostani betegsége f. hó 15-kén kezdődött, csekély lázmozgalmakkal és köhögéssel. Fölvétel alkalmával a beteg bőrhévmérséke kissé magasztalva volt; a bal tüdőcsúcson a kontakási hang valamivel tompább, a lélekzési zöreje határozatlan, gyér nem öszszhangzó recsegéssel párosulva. A sziv térime rendes, lüktetése gyöngye, hangjai va-lamivel tompábbak. Az érverés 86, a bal sugérverés kicsiny. Köhögés alkalmával közep mennyiségű hurutos köp ürítették ki. A kórisme hörghurutra határoztatott; és miután 3 nap óta betegneka széke nem volt, a bélhuzamra elvonólag egy obon sen na-főzet és bekövetkezett hatása után 2 szemer Do-werpor egy adagra rendeltetett.

Oktober 26-án, a kórodáni időzése negyedik napján, 8 óraker, az előadás alatt, szivszorongási (stenocardisch) ro-ham állt be; a beteg roppant fájdalomról panaszkodott a sziv-tájón, mely a bal vállra és innen a bal fölvégtagra elterjedett; erős köhögéssel, bő mennyiségű savós, habzó, fehérynét és cse-kély mennyiségű vért tartalmazó köpöt ürített. E jelenetnél a beteg ábrázatja félelem s aggódási kifejezést öltött; tekintete félékeny, szivlúktetése alig érezhető, ütérverése kicsiny vala; a nyugtalanság, szorongás magas fokot ért, és a beteg halálóráját közeledni érezte. E roham körülbelül félóraig tartott, mire a fájdalom és köhögés megszűntek, az arcvonások fölvidultak, szóval a beteg jobban érezte magát. — Említett kórtünetekből kiderül, hogy csekély fokú hörghurut lefolyása alatt szivszor-gási roham és heveny tüdővizdag jöhet létre. A fájda-lom az idegéletnek nem pedig mellhártyalobnak tulajdonit-ható; mivel az tüstént megszűnt és jelenleg is léteznék, ha a mellhártya lobos állapotával volna dolgunk. A szivtájé-koni fájdalom nem épen a stenocardia jellemző kórtünete; mivel bordaközi idegfájdalmaknál is előfordul; de a szorongással párosult félelem, a közeledő halál ér-zése egyedül annak tulajdonai. — Most legközelebb föladatunk a stenocardia okait földeríteni. Előfordul ez: 1) a sziv különféle billentyűbajainál, hol gyakran megtörténik, hogy egy billentyűcsúcs a koszoruüter nyílását ideiglenesen elzárja, és a vért a szivhez folyini gátolja. Jelen esetben a szivhangok csak-ugyan tompák, de mégis különböztek, és a szivben sem zöreje, sem más billentyűbaj halgatódzás által föl nem fődözhető. 2) Hegképződésnél a szivizmokban, előrement szivizomlob után; minthogy egy oly öszszesugorodó heg által a szivizmokban el-terjedő idegszálak rongáltatnak. 3) A vérkeringésnek a szivhez jutásabani gátoltatása által létrejött zsir átalaku-lása, vagy aszivizmok egyéb kóros változásai. Az előttünk lévő esetben említett kórállapotoknak semmi következménye sem mutatkozik. 4) A sziv koszoruütereinek éltes egyéneknél létrejöheto csontosodásánál. 5) Szivdaganatoknál is, melyek létüket a szivizmokban lévő heg kitágulásának köszönik; miről itt szó nem lehet, mivel a szivlúktetés a sziv öszszehuzódásaival egy időben nem érezhető, azonkívül a sziv kontakási hangja rendes. 6) Előrement szivburoklob után ha mind a két burokle-mez egymáshoz tapadása által a sziv rángattatnék; de bete-günknel ezt sem lehet indokolni. 7) Ujdonképleték közül a

lyezve. Az üvegszekrények fölött Lacépède, Adanson, Daubenton, sat. híres természetbuvárok mellszobrai állanak. E gyűjteményben látható Buffon s a „Jardin des Plantes”, alapítója Guy de la Brosse szobra. A gyűjtemény csak kigyófajt 500-on fölül mutat föl. Madár 10,000 példánynál több van kiállítva. Összesen 200,000 rendszeresen fölállított állat-példány köti le itt a meglepett látogató figyelmét. Azonban az orvost a kert éjszaki része érdeklí leginkább, melyben az ösz-szehasonlító-bonctani gyűjtemény (Cabinet d' Anatomie comparée) van fölállítva. E gazdag gyűjtemény a legtúlfeszítettebb várakozást is kielégíti, Cuvier teremtmé-nye; csaknem egyedüli a maga nemében. Huszonegy teremben szemléljük végig ams tanulságos bonctani készítményeket, me-lyek minden ember és állatfajt gazdagon képviselnek. A koponyatan (Phrenologie) kiművelhetése lehető legmagasb fokára van itt emelve. Remek bonctani viasz-készítményekben sat. meg-lepőleg gazdag e gyűjtemény, mely hála fejében halhatatlan alapítója Cuvier-nek óriási szobrát is magába zárja. Azon-

szívben csak másodlagos gümők fordulnak elő; gyakrabban rákosomók a gátorban, ritkábban rostos ujképletek és nem ritkán echinococcus*) is; melyek természetesen, élőben föl nem ismerhetők. 8) Daganatok a gátorban, és a függér ütérda-ganata, a szivfonatra nyomást gyakorolhatnak, melyek jelenléte felől a kontatás ad fölvilágosítást. 9) Végtére fordul még elő agy és gerincagy bántalmainál, minden bebizonyítható változá-sok nélkül is a szívben vagy más valamely szervben; úgy nem ritkán a köszvény vele párosulva lép föl.

A stenocardia gyógyszerelése annak tartásától és a rohamok belterjétől függ. Ha a roham hamar szűnik, semmit sem alkalmazunk; ha hosszabb ideig tart, tormá, mustárkovász, rakatnak a szívtájra; langyos kéz s lábfürdők, hangyhalvag (Chloroform) belehelések, a bódítást mellőzve; gyakran a sziv-tájra alkalmazott hideg borongatások és ecetsavas szunyadék (acet. morph.) adagolása jó szolgálatot tesznek. Gyakori eféle rohamoktól győtrött egyéneknek tanácsoltatik, hogy kis pa-lackban mustár szeszt hordjanak magukkal, mellyel a roham be-álltával a szívtájt bedörzsöljék. Kedvező jóslatot állíthatunk akkor, ha a baj minden bebizonyítható ok nélkül támadt, és ha a rohamok bizonyos időszakban ismétlődnek, kinadék bő ada-golására engednek; ha ez a roham előtt nyújtatik. Ha az em-lített szer cserben hagyja, Fowler-festvény 2—5 csöpje kísé-reltetik; melyet azonban hosszabb ideig használni nem tanácsos, a beállandó émésztési bántalmak és bénaságok miatt. Ha a köszvény kíséretében lép föl, sükerrel a kikerics (colchicum) festvényben vagy anyagban, adagoltatik. A vilsavas szikéleg szénsavas szikéleggel sok esetben kitűnő szolgálatot tesz. Fő szerepet játszanak azonban mégis: az étrend, szabadban sétálás, minden szeszes italok kerülése, mérsékletes táplálkozás. Kösz-vényeseknek ajánlhatók Marienbad; székrekedésben szenvedők-nek Karlsbad; ha gyakori bélkiürítések kerülendők Vichy; ha a köszvényenyel émésztési és alhasi bántalmak párosulnak Töp-litz fürdő Csehországban; Pöstyén, Buda, Mehadia, Tyffer, Pfäfers és Wiesbaden sikeresen használtatnak. A tapasztalat sziv-nyilásszükülésnél jótékony hatásuaknak találta következőket: rézkönleget (cuprum ammoniac.), horgvirág (flores zinci) gyö-könkesavas horgag (valerianae zinci), légsavas ezüst (nitrus ar-genti), redősziriomfestvény (tinctura stramonii), szépnőny (bella-donna), porhonrojt (lobelia inflata). — A beteget észlelvén, kide-rül, hogy roham alatt hevenytüdővizdag jöhet létre, mely a roham megszűntével ismét eltűnik; a beállt vizdag tehát nem a hórghurut következménye, mely azon esetre most is még jelen volna; sőt a vizdagnak a szivszorongással egy időbeni föllépése és eltűnte valószínűvé teszi, hogy egyedül emez idézte a vizdagot. A

*) Rokitsansky tanár kőrbonctani muzeumában egy rögtön meg-halt 23 éves leány szíve volt látható. Ebben a gyomrocsovány felső ré-szén egy tyuktojásnyi rostos tömlő találtatott, mely mind a két gyom-rocsba bedudorodott és az izomállományt annyira elnyomta, hogy mind a két oldalon szabadon fekszik. 1 1/2" távolságra megpukkant, miáltal a jobb gyomrocba egy a tömlővel hasonteriméjű hólyagtest jutott, mely a vérrrel az ütér kupba (conus arteriosus) és a tüdőüterbe vite-tett; miáltal az utóbbi mereven megtöltve és töve annyira behajtvá ta-láltatott, hogy még balágába is bele nyult.

ban a nagy világ legneveesebb gyűjteményei egyike csak-ugyan azon természettudományi könyvtár marad, melyben a „Jardin des Plantes“ 40,000-nél több példányt mut-tat föl. E nagyszerű szakgyűjteménynek számos eredeti kéz-irata, s nagybecsű rajzgyűjteménye van.

De legyen elég ennyi, figyelem ébresztésül, s világító szö-vétnek gyanánt azon honfitársaimnak, kik Párist orvosi s ter-mészettudományi szempontból óhajtandják látni. Holnap sze-retett hazánkfelé indulunk, néhány nap múlva a viszontlátás édes örömeit élvezendjük. Isten velünk!

Dr. Batizfalvi.

mse@ozsm

stenocardia vizdagból nem magyarázható, mialatt utóbbi ama okozatos összeköttetésbe hozhatjuk, a balszivgyomrocnak a szivszorongás rohama alatt tökéletlen összehuzódását említvén. Mi a vizdag gyógyszerelését illeti, megjegyzendő: a tüdőknek tetemes vértúltságánál levő heveny vizdagnál érvágás teendő, mely ha enyhülést nem hozna, hánytató borkő adagolása szük-ségeltetik. Továbbá a bélhuzamra jalappával és calomellel vagy a senna-levél tömény főzetével elvonólag működünk. Erőműves vértúltság által billentyűbántalmak következtében okozott he-veny tüdővizdagnál érvágás teendő, erőben ki nem merült egyéneknél; de őrizkednünk kell hánytatót adni, mivel könnyen szivrepedés vagy szélhűdés állhatna be.

Mustárkovász csekély eredvénnel használtatott; ellen-ben vízzel vegyített ecetes dörzsölések (3 evőkanállal ecetet egy me-zely vízre) igen gyakran jó szolgálatot tesznek. Ha a vizdag a szivizomállomány kóros átváltozása által föltételeztetik, a szerelésnek csak kevés sükere lesz; mégis a senega, a liqu. corn. cerv. succinati, liqu. ammon. anisat., flor. benzoës, kíséreltethet-nek. Ha a kőrfolyam hosszabb ideig tart és vesébántalom nincs jelen, izzasztó szerek jöhetnek használatba. Betegünknek a veszedelem elmúltával, következő izzasztó szert rendeltünk: Rp. Infus. folior. digit. purpur. ex gr. decem. adcolatur. unc. quinque, liquor. terr. foliat. tartar. oxymel scill. aa. unc. sem. Minden órában egy evőkanállal. Továbbá a szívtájra egy két tallérnyi széles mustárkovászt rakattunk. E roham után a beteg egész napon, valamint a rákövetkező 27-kén jól érezte magát, midőn este 8 órakor még az előbbi belterjére nézve fő-lümlő roham állott be, a beteg nagy mennyiségű habzó savót köhögött ki, és 9 órakor elájulván, örök álomba merült. A 29-éni hullavizsgálathoz következőket észleltünk: Az agy, burkaival együtt mértékletesen vérrrel ellátott; a jobb gerincüter tágá-sabb. A légsőben csekély mennyiségű hab, a hórgtakhártya sötét piros, mind a két tüdő helyenként odatapadt, a finom hórgszálak és a légszejtek habzó savóval telvék; azonkívül he-lyekint karélycsás májasodás, főkép a bal tüdőcsucsban, mely az ezen májasodásokhoz vezető hórágacsákát bedugja. A szivburokban kevés folyadék. A sziv összehuzódott; a bal gyomroc belreége sárgás színezetű, a billentyűk rendesek. A függér töve megvastagodott, pupozatos, egyenetlen. A koszorú-üterek nyilásai főkép a balé, egy gombostűfejnyire le vannak szállítva. A bal kulcsali ütér eredetétől egész addig, hol a ge-rincüterágra oszlik, durva fonal gyanánt be van dugva. A máj vérdús; a lép valamivel nagyobb teriméjű, puha állományu, a belek bélgőzöktől fölpuftadtak; a vesékben mérsékletes vér-túltság.

Utóbirálat. A bonclelemény mindkét tüdőre elterjedő vizdagot, itt-ott karélycsás májasodásokat, nevezetesen a bal tü-dőcsucsban mutatott; innen magyarázható az élőben ugyanazon helyen észlelt tompa kontatási hang. Most még a vizdag oka fejtendő meg. A szivbillentyűk rendesek, ezeken semminemű erőműves akadály sem vala észrevehető. Ha pedig a szivállo-mányt szorosabb figyelemre méltatjuk, a bal gyomroc belső izomrétegét egész a szivesucsig sárgán színezve találjuk; mely

LAPSZEMELVÉNY.

Bebalzsamolásra

Dr. Lefebvre a „Journ. de chim. méd.“-ban a kénsa-vas horgéleget ajánlja. 5 kilogramme Zincum sulphuricum ugyan annyi hideg vízben föloldatván, az oldathoz 500 gramme kénsavas rézeleg és 125 gramme kénsav adatik. A folyadék az épen tartandó hulla torkolat-erébe befőcskendetik. Ha bár a rothadás már meg is kezdődött s a has és végtagok fölpu-fadvák, e jelenségek néhány órával a belövellés után ismét el-tűnnek, a test természetes külemét vissza nyeri, s a kellemetlen bűz elenyészik. Ez egyszerű eljárás különösen a halottak to-vább szállításánál javaltatik.

Colloidium mali bekenések — kétszer napjában — fa-gyásoknál és fölületes égetéseknél, meg bőr (orbános) lobok-nál jó sükerrel alkalmaztatnak.

szinezet majdnem az egész szivfalra elterjed, jeléül annak (mint Dr. Kolb, Rokitanszky segédje magyarázá) hogy az izomrostok harántcsíkaiat elvesztették, és zsírrögcsékkel (moleculares Fett) telve látszanak; azonkívül olyan helyekre akadunk, hol nagyobb zsirtekecsék voltak lerakva, és környékükben vértulság és belövellés vala látható.

A hirtelen beállt szivszorongási rohamokat és halálos kimenetelt tehát legjobban a szivizmok gyors átalakulásából magyarázhatjuk. A zsírátváltozást a bal koszoruüternek tetemes megcsúszulása okozta, és a megcsúszulás a függéren előjövő és a koszoruüterek belső edényhártyáira elterjedő kóros lerakódásokból támadt, miáltal a szivizom elegendő vérrel nem láttatván el, táplálkozásában meggátoltatik. Ugy látunk nem ritkán vérszegény egyéneknél zsíros lerakódásokat különféle szervekben; például sápkorosoknál a szivben és májban; ez utóbbiban gümőkórosoknál is. A szivszorongást tehát és a szivizmok zsírátalakulását ugyanazon egy ok, t. i. a sziv vérszegénysége föltételezte; úgy, mint általában vérszegény egyéneknél, főkép sápkorosoknál az idegfájdalmak minden nemei létre jöhetnek. E mozzanatokat kellően méltányolván, a heveny vízdag oka világosan kiderül. Egy zsírosan elfajult sziv már magában is csekély összehúzódási erővel bír, és az idegtermészettan szabályai szerint egyszersmind valószínű, hogy a szivfonat érzési rostjainak bántalmái a mozgató idegekre visszahatnak, és hogy azáltal a sziv rendellenes összehúzódásai föltételezhetnek. Jelen esetben pedig a sziv bal gyomrocsa zsírosan el volt fajulva; ugyanabban a vérszegénység és fájdalom tetemes vala; ezekből tehát következtethetjük a sziv tökéletlen összehúzódását, a tüdővérkeringés elrekesztését, és ennek következtébeni tüdővizdagot. Mint nekünk elbeszélte, a beteg egész utolsó életpercig köhögött. Így tehát tüdőszélhűdés nem állott be, és a halál-ok nem megfulladás, hanem elájulás; miután a sziv összehúzódásai megszűntek. Ugyanazon egyénben még egy érdekes tünetmenny mutatkozott, t. i. a bal kulcsali ütér egész bal gerincüterágra való oszlásáig be volt dugulva; innen magyarázható a bal singüterverés kicsiny volta. A mellékvérkeringés a jobb gerincüterben történt, mely vért a koponyába a hasonnevű bal ütérbe üritette, és onnan a bal kulcsali ütérbe. Ha a mellékvérkeringés hajszáledényrendszer által jött volna létre, semmi érverést sem lehetett volna érezni. A gyógyszerelést ez esetben süker nem koronázhatja; mivel a szivizmoknak a bal koszoruüter szűkülése által okozott szövetelváltozása minden gyógyszerelésnek dacolt volna még akkor is, ha a betegség lényegét az élőben föl lehetett volna fődözni.

KÖNYVISMERTETÉS.

Házi gyógytestgyakorlat. A kir. magy. Természettudományi társulat 1856-ki gyűlésein Dr. Schreber elvei nyomán fejtegetve Dr. Batizfalvi Samu társulati másod titkár által. Nagyvenőt ábrával. Pest 1857.

Midőn e munkácskát átolvasám, azon örvendetes meggyőződéshez jutottam, miként elvei sokkal nagyobb hordereűek, hogy sem azt a szenvedő emberiség érdekében magasabb képzettségű közönségnek is ajánlani ne merjem.

Miután szerző e munka bevezetésében önállólá, s öntudatos ismerettel terjeszti elő, a lélek és test kölcsönösségét, hogy úgy szóljunk, egymás iránti kötelmeit, s ennek egyensúlyából folyó egészséget; a következőkben megismerteti velünk azon mozgási szükségét, melyre kevésbé vagyunk hajlandók figyelni, s mely egészségünknek még is lényeges tényezője. Ezen gyógyhatány izmaink egyes, nagyobb társzámú, vagy egész összégei rendszeres alkalmazása érdemében, mintegy 10 lényeges szabályban van előadva: miként kell a vértorlódást, idült fájdalmi s izgalmi állapotokat a fejtől eltéríteni.

Ad szabályt: a légzés előmozdítására s tökélyítésére; szűk mellkas, gümőkóros hajlam, mellszorongás stb. ellen.

Gyógyszabályt ad az alhasi működések tunyasága, s pangások ellen általán, valamint az innen fakadó számos kóralapok ellen; nevezetesen a verőcérrendszerbeni megrekedé-

sek, emésztési gyöngeség, szokványos keményszék, ebből származandó fejbántalmak, aranyér-bajok, altesti rásztkór, méhkór, melakór stb. ellen.

Javalatot állit a magömlés kóros, gyöngítő gyakorisága, — utasítást ad az izom benuvása ellen.

Foglaltatik benne szabály oly esetekre is, hol nem helybeli hanem az egész szervezetre vonatkozó, vagy csupán megóvó egészségfontartó behatás, — tehát minden oldalú mozgások megfelelő összege — céloztatik. Ennélfogva: általános izoms ideggyöngeség, vérszegénység (sápkór) görvélykór stb. eff. ellen; valamint keveset mozgó egyének számára.

Kiterjeszti figyelmét „mindkét nembeli gyermekek egész testének rendes fejlesztése, s kiképzésére.”

Végre közöltetik benne: „foglalata az ülve, vagy fekvé végezhető mozgásoknak, kellő választásra, tagzsugorodásban, vagy benuvásgban szenvedők számára.”

A mozgást már régen tartották az orvosok az egészség szükségletének; mindazáltal annak tudományosabb alapot csak az újabb kor szerzett. Azonban lesznek még most is sokan, kikre Evarus e mondata illik: „Il faut approcher le flambeau assez près des aveugles pour que, s'ils n'en voient pas la lumiere, ils en sentent la chaleur.”

Dr. Schreber lipcsei gyakorló orvos e tárgy fölött meglepő alapossággal irt munkája köztetszésben részesült annyira, hogy már eddig is francia, angol, orosz és hollandi nyelvre fordítottatik; legközelebb pedig magyar nyelvre lön áttéve, illetőleg átdolgozva, munkás ügyfelünk Dr. Batizfalvi által, ki csakhamar fölismerve e munka belbecsét, irodalmunkat e korszerűen hasznos, sőt szükséges tartalmu termékkel szaporítani ügyekezett, mellyel egyuttal kiáltóbb szükségünknek is némi részben elégtételt, ki levén töltve e hézag, egy e nemben nyelvünkön egyedüli művel.

Szellemi részéről csak annyit akarok mondani, hogy miután szerző munkáját mint élettani érdekűt a kir. magy. természettudományi társulat gyűlésein fölolvasta, a szakértő tudományos férfiak nagy érdekeltséget mutattak a benne fölmerült, és hasznos gyógyereű testgyakorlati igazságok iránt annyira, hogy a társulat megelőző részletes birálat, illetőleg véleményadás után és pedig orvosi tanaink tiszteltebb nevű férfiai: Arányi tr. Bugát és Pólya orvos tr. urak egyaránt dicsérő elismerése következtében évkönyvébe fölvette; — sőt miután fölolvasták a „Pesti napló” és „Magyar Sajtó” időszakos folyóiratok hasábjain hivatalos jegyzőkönyvi kivonatban közöltettek, több oldalról lapok utján e mű önálló megjelenését illetőleg, fölszólítások közöltettek.

E munka becsét számos igen diszes nyomatu ábra, nemkülönben kül kiállításai is emeli.

E munka korszerű szükségéről mind azok velem egyet fognak érteni, kik különösen az idegbetegek szaporodását tapasztalák. Mióta a tudomány közös vagyonná vált, melyhez a nagy többség igényeket köt; mióta a nép nyelvén tanulunk, olvasunk mi, s tanítanak irnak szellemi nagyaink, kik e nemzet nyelvét az értelem magas kivánalmainak is örvendetes használató közegévé alakíták, szóval mióta a nép tudni akar! érteni kíván, itelni ohajt; azóta az ideges bántalmak serege jóval megsaporodott.

Nehéz az ut, a szellemi nagykorúsághoz közeledni. A tanulmányozás, a buvárlat kifárasztja az ember szellemi erejét, ezt a csoda pneumá-t, mely magának az Isten mindenhatóságának is legszebb disze, és keze az észhatalom bíráló széke előtt; — kifárad pedig ez erő azért, mert minden végtelenségével egy gyöngé alkatu tokba szorult, melynek cafrangja a gyáva ellankadás, magasabb használhatóságának könnyű elévülése, beteggé fajulása.

Az ülő élet, melyre a tudós kárhoztatva van, beteggé teszi a testet; beteg testben a lélek nyilatkozata is gyöngé; munkára pedig ki képebb inkább: beteg, vagy egészséges ember é? eldönteni könnyű.

Szükséges tehát a kettőt kellő viszonyba hozni.

A gyógytestgyakorlat ez itt tárgyalt neme a józan svéd gyógytestgyakorlattel többé-kevésbé befejezett egészet képez; s nem csekély előnyére szolgál az: miként nem kíván semmi-nemű gépezetet, vagy mesteribb betanítást, miért is könnyen

hozzáférhetővé válik. Maga Berend is Berlinben a fejenkint végzett svédgyógytestgyakorlat után csoportba állítja össze intézete kisdedeit, s a szabad Schreberféle gyógytestgyakorlatokra megy át, úgy hogy intézetében a testgyakorlatnak nevezett két neme képez összefüggő egészet. Dr. Bouvier Párisban csak a szabad gyógytestgyakorlatokat alkalmazza ki-tűnő intézetében.

Pestváros igazgató főorvosának 1857. Október-havi meteorolo-giai és egészségügyi hivatalos jelentéséből.

Meteorologiai viszonyok.

A	legma-gasb	nap	legalacs.	nap	közép állás:	havi ingadozás
Légsúlymérő 0° R.	337 ^{''} ₃₈	15	328 ^{''} ₀₄	9	333 ^{''} ₄₈	9 ^{''} ₂₄ p. v.
Léghévmérő Ream.	+20 ^o ₀	6	+4 ^o ₇	20	+12 ^o ₁	15 ^o ₃ R.
Pára-nyomat	6.83	5	3.12	26	4.57	3.71
Légekori nedvesség	94.	11	58	19	80.3.	36.
Légekori ozon-tartál.	5-6	6	1-0.	15	3.04.	10.

Egészen derült nap 7 volt. Eső 6 napon u. m. 9. 11, 12, 26, 27 és 30-kán esett és mennyiségben 14,9 pár. von. rugott.

A szelek iránya K-ről 14, D-ről 24, Éj-ről 5, DK-ről 12, ÉjNy-ről 7, ÉjK-ről 9 és DNY-ről 1-szer észleltetett.

Az időjárat e hóban igen rendszeres és kellemes volt, mit is a léghévbni csekély napi ingadozásoknak köszönhetni; úgy azon körülménynek is, hogy a szelek többnyire a déli föld-gömből érkeztek, minélfogva a havi közép átmérő a Reaum-féle léghévmérőn + 12°-vel számított ki, holott a mult év ugyanezen havában, mely ámbár kellemes és rendszeres volt, csak + 9°-s-R.-ra rugott.

Egészségügyi viszonyok.

A közegészség állapota és a betegek mozgalma e hóban épen olyan kívánatos jó volt, mint Septemberben. Ritkultak a hagymázos váltólázás és bélhurutos betegek; szaporodtak a lobos- s ideges bántalmak; egy fokon maradtak a bőrkütegek.

Mindezt a következő átnézetből láthatni:

Kóralak	hónap	hónap	hónap	
Hagymáz	Aug.	1,30	Sept. 3,60	Okt. 2,60
Váltóláz	„	5,51	„ 5,80	„ 4,90
Lob	„	12,83	„ 10,46	„ 12,36
Bélhurut	„	8,18	„ 9,24	„ 6,90

A kór-mozgalmi viszonyok egyes gyógyintézetekben követke-zőkép oszlottak föl:

A gyógykezelés helye és módja.	A betegek száma					
	mult hó-ról ma-radt	szapo-rodott	össze-sen	meg-gyógy-és ja-vult	meg-halt	gyógy-kezelé-alatt-maradt
Szegénybetegek gyakor-latában	—	—	1855	—	—	—
Sz.-Rókus közkórházban	501	577	1078	553	75	450
Gyermekkórházban (fekvő)	22	28	50	25	2	23
Gyermekkórházban (járó)	—	—	250	—	—	—
Izraelita kórházban	20	54	74	50	2	22
Szegényápoló intézetben	22	30	52	14	4	34
Városi kényszerítő dolog-házban	15	28	43	21	—	22
Fegyencek kórházában	42	58	100	59	1	40
Az intézetekben orvosolt fekvő betegek összege	622	775	1397	722	84	591
Főösszeg	—	—	3502	—	—	—

Ezen intézetekben e hóban csak 7 beteggel kevesebb or-vosoltatott mint Septemberben.

A szegénybetegek gyakorlatában 100 beteg közül volt 43 férfi, 31 nő és 26 gyermek; a polgári Rókus kórházban 54 férfi és 46 nő.

A kórházokban általában a gyógyultak a megbetegedet-tekhez 51,68, a megholtak 6,01, a gyógykezelés alatt maradtak 42,31 százalékban viszonyultak.

E hó lefolyása alatt úgy, mint a legközelebb mult hóban észlelt betegségek a gyógykezelés alatt lévő betegek egyete-mes összegéhez következő százalékban viszonyultak, és pedig:

Agyi betegségek	Aug.-ban 1,25	Sept.	1,70	Oktobr.	1,40
Agygerincai és idegi	„ 6,00	„	4,04	„	7,75
Erzék-szervi	„ 3,68	„	3,20	„	2,50
Légzés-szervi	„ 11,06	„	12,04	„	21,51
Szív, edény és mirigy	„ 0,78	„	1,20	„	0,24
Emésztésszervi és mellékkepleti	16,06	„	17,58	„	14,29
Hugy-szervi	„ 0,42	„	0,22	„	0,51
Ivarszervi	„ 22,14	„	24,05	„	25,10
Bőr- és sejtiszóveti (hev.küteg?)	15,45	„	16,88	„	16,12
Csont, izület és izomi	„ 3,48	„	3,00	„	4,02
Átalános	„ 13,80	„	12,64	„	10,02
Külbántalmak	„ 5,91	„	2,11	„	2,84

A meghaltak száma (a kórháziakat ide nem számítva) 275, tehát 22-vel kisebb mint a mult hóban, s. p. 139 férfi, 136 nőnemű volt. Orvosi ápolást keresett 169, a nélkül volt 106, halva született 19, oltatlan volt 129. — Életidőre nézve meg-halt egy éven alul 129, 1-10 évig 57, 10-20 évig 4, 20-30 évig 13, 30-40 évig 23, 40-50 évig 18, 50-60 évig 10, 60-70 évig 10, 70-80 évig 3, 85 éven fölül 5.

A kóralakot tekintve: 73 göresben, 79 sorvban, 42 lobban, 1 himlőben, 8 szélhűdésben, 8 hagymázban, 6 vízkór-ban, 7 aggkórban, 8 hasmenésben. stb.

Orvos-rendőrségi törvényszéki boncolat 8 történt a sz. Rókus kórházban.

A hasznos házi állatoknál, s pedig a lovaknál a kólikán, a kutyáknál az ebkóron kívül, alig fordultak elő meg-betegedések; — járvány sem helyben sem a vidéken épen nem észleltetett.

Dr. Tormay.

A budapesti orvos-egylet f. hó 22-iki gyüle-sében Dr. Hirschler folytatta értekezését a köthártya-lo-bokról.

VEGYESEK.

Az orvosi tudomány állásáról Persiában Ferrier tábornok „Caravan journeys and wanderings“ című munkájá-ban követk. ír:

A Hekim bashee (orvosok) előkelő állást foglalnak Herat társadalmi életében. Elöttük minden europai orvos; a társal-gás rendszeren az orvosi tudomány körül forog. Azon voltak, hogy jó véleményem legyen tudományosságukról s kénytelen voltam egy hosszú izetlen értekezést afghani bölcsességükről végig hallgatni. Mindig magukkal hordanak mindenféle sze-reket, s kérdék tőlem: mint és mi ellen lehetne némely vegyi-készítményeket használni, melyeket britt Indiából kaptak volt, s melyek hatását nem ismerték. — Mint mondák, a szöreket már is többféle kórokban rendelék növekedő adagban gyógy-hatásuk kipuhatólására. Hány embert öltek meg ezen rendszer által, nem akartam kérdezni; de Mirza Asker egy higanyké-lennyel (Kyanquecksilber) telt üvegcset vont ki zsebéből, tuda-koztván: miféle ördögös só lehet az? „Nem vehettem semmi hasznát, mondja, mert, száz személy közül kinek adtam, csak egy gyógyult meg.“ Az orvostan után az Alchimia került a szó-nyegre; a bölcsék követ szorgalmasan keresik. Megvannak győződve, hogy az angolok föltalálták, s neki köszönhetik gaz-

dagságukat. Azt hiszik, hogy az európai aranyak eredetileg mind vas darabok, s bizonyos eljárás által arannyá változnak. Az orvosok azt kívánták: avassam be őket a titokba, s lehetetlen volt őket az ellenkezőről meggyőzni. (Pharm. Journal).

— A lipcei k. kerületi igazgatóság a gyógyszerek eladását illető rendeletet 1856. Julius 6-án újra emlékeztetbe hozta, s azon véleményt, mintha az u. n. homoeopatha gyógyászoknak, s az ottani homoeopatha poliklinicus intézetnek kiváltságos joga lehetne, az általok rendelt szereket maguknak készíteni, s betegeiknek kiszolgáltatni, „teljesen érvénytelennek” nyilatkoztatta.

— A porosz k. rendőrségi elnökség által 1856. Oktober 4. a berlini gyógyszerészeknek meghagyatott, hogy az eddig rendelet nyomán másod ízben is kiszolgáltatni szokott mor-

phium aceticumot, ezentúl csak akkor expediálják másodsor, ha ismétlése orvosi aláírás által meghagyatik.

Pályázatok.

Veszprém megyében a zirci ideiglenes járásorvosi hivatal 150 pfrt. évi fizetéssel, megürülvén; azon orvos urak, kik ezen állomást elnyerni óhajtják, kellőleg okmányolt folyamodványaikat f. év December 24-ig a veszprémi cs. kir. megyei hivatalnál benyújthatják.

Veszprém Nov. 20-án, 1857.

Szegszárdon a cs. kir. megyei bíróságnál törvényszéki orvosi állomás 40 fr. évi tisztelet-díjjal megürült; négy hétig folyomódhatni a fön megnevezett bíróság elnökségéhez.

Heti kimutatás a pestvárosi köz kórházban 1857-iki Nov. 16-tól — Nov. 22-ig ápolt betegekről.

	Felvétetett					Gyógyult					Megment					Visszamaradt												
	Beteg		szülők	Gyerm.		Elmekör	Összeg	Beteg		szülők	Gyerm.		Elmek.	Összeg	Beteg		szülők	Gyerm.		Elmek.	Összeg							
	férfi	nők		fiu	lány			férfi	nők		férfi	nők			férfi	nők		férfi	nők			férfi	nők	férfi	nők			
Novemb. 16-kán	7	6	—	—	1	14	7	5	—	—	—	12	2	—	—	—	—	—	—	2	228	236	1	—	1	13	13	492
„ 17-kén	19	5	1	—	—	25	3	7	—	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	244	234	2	—	1	13	12	506
„ 18-kán	12	11	—	1	—	24	17	6	—	—	—	23	—	1	—	—	—	—	—	—	239	238	2	1	—	13	12	505
„ 19	13	7	—	—	1	21	8	8	—	—	—	16	3	—	—	—	—	—	—	—	241	237	2	1	—	14	12	507
„ 20-kán	7	10	1	—	—	19	4	4	—	—	—	10	2	1	—	—	—	—	—	—	242	242	3	1	1	12	12	513
„ 21-kén	18	10	1	—	1	30	10	8	—	—	—	19	—	2	—	—	—	—	—	—	250	242	4	1	2	11	12	522
Novemb. 22-én	12	3	—	—	1	16	10	2	—	—	—	12	—	1	—	—	—	—	—	—	252	242	4	1	2	12	12	525

A kórjárat igen változó volt; hurut és csúzláz több jött elő, mint csorvás és váltóláz. De hagymáz és különféle fajú lobok legszaporábbak, és többnyire súlyos lefolyásuk; sőt halálosak is. Mégis többnyire a gümőkór és egyéb idült bajok végződnek halállal. — A beteg-létszám naponta ismét növekedik.

HÍRDETÉSEK.

UJ ÉVRE FOG MEGJELENNI:

Az

ÓD ÉS ÉLETDELEJSÉG

közéleti értéke.

Irta Dr. Oroszhegyi Jósá.

Előfizethetni 1 pfrtjával Müller Emil könyvnyomdájában. A mű bolti ára 1 pfr. 20 kr. pp. leend.

(2-2)

(2-2)

PFEIFER FERDINÁND könyvárusnál Pesten, szervita-tér sarkán a „fém-hajó”-val szemközt és általa minden hiteles könyvárusnál megszerezhető:

A HASSÉRVEKRŐL.

Irta Balassa János,

orvos- sebész-tudor, szülész és műtő, a cs. kir. pesti tudom. egyetemnél a gyakorlati sebészet nyilv. tanára.

Ára 1 frt. 20 krpp.

(3-*)

Sérv- és építő- orvosi jelentés

alhasi sérvék, gerincoszlop- és lábícamok gyógyulását és korlátozását eszközlő készülékek iránt,

melyek alulirtnál készen, vagy megrendelésre gyorsan megszerezhetők mindenféle sérvkötő lágyék és köldöksérvék s előesések ellen; ovó és javító derékfüzők (Miederek); gyermeképlő ágyacs-kák, gerincoszlop görbédések ellen; dongaláb és térd fesztítő készülékek, zsugor és láb görbédésekben; járástsegítő gépek, valamint műi, erőszerezleg egyszerűsített, tehát lehetőleg pótló tagdarabok; továbbá: ficamoknál visszahelyező készülékek, különféle sinek, vájlapok csonttörésekhez, mankók és falábak, has- és köldökövek, függesztők, fűzőharisnyák (Schnürstrümpfe), méhtolók, önfertőzet-ellenzők, szülési és kötősebeszeti babók stb.

Mivel alulirt sok évi iparkodása és műkészítvényei legkitünőbb orvosi tekintélyek részrehajlatlan elismerésével találkoztak, s tényleg e hazában kivüle senki sincs, ki bebizonyítani tudná, hogy kézművészeti képességet sebész tudományos képzettséggel egyesített: remélni bátorodik, hogy említett bajokban szenvedők, vagy ezek rokonai, kivált pedig orvos urak, teljes bizalmukkal tisztelik meg őt, minek megfelelni szorgalommal és lélekismeretesen szándékozik; s ezennel mint a pesti cs. kir. egyetemi orvosi kar által szigoruan megvizsgált sebész- és építőszerművész, (chirurgisch. orthopaedischer Artist) s okleveles gyakorló seborvos, ez irányban magát tisztelettel ajánlja.

Hensel Frigyes,

sebész és szülész mr.

a „Nagy Kristófhoz” címzett házban, 2 sz.

Lapunk 18. sz. 169 lapon, a „halál okai megnevezéséből” történetesen kimaradtak következők: Angina membran — Empyema. — Diarrhoea — Dysenteria. — Fistula. — Encephalomalacia. — Morbus Brightii. — Purpura haemorrh. — Morbi puerper. — Gangraena. Gangraena pulmon. — Plica polon. Sclerosis neonat. —